

Özgür Düşün

Aylık Gençlik Dergisi Yıl:4 Sayı: 30 Haziran-Temmuz 2005

1.5 YTL (1.500.000 TL)

**Gemileri Yaktık
Geri Dönüş Yok!**

SUNU

Merhaba,

Emperyalizme uşaklıkta sınır tanımayan, AKP hükümeti, tüccar zihniyetiyle, özelleştirme saldırılarına hız kesmeden devam ediyor. Her yeni özelleştirmenin, işsizlik ordusunu büyüttüğü ülkemizde, sermayeye peşkeş çekilecek, kurumlara her gün yenileri ekleniyor. Bizzat Maliye Bakanı, Unakatan'ın IMF'ye atılacak işçilerin listelerini sunmasına rağmen, AKP pervasızca yalan söylemeye devam ediyor.

SEKA ile yükselen özelleştirmelere karşı, işçi hareketi SEKA'dan Seydişehir direnişini örmeye başladı bile. 15-16 Haziran işçi direnişinin tarihi günlerinde, tarihi direnişten öğrenerek, işçi sınıfıyla birlikte, onun öncülüğünde direnişle büyütelim.

AB baloncukları bir bir devam ediyor. Son olarak Türk yarqısı anadilde eğitim isteyen Eğitim-Sen'i kapatma kararı aldı. Kürt ulusuna yönelik inharı derinleştirme politikasının devam olan bu kadar kabul edilemez! Sendikasını sokakta kuran Eğitim-Sen, sokakta sahiplenmesini de bilmelidir.

2 Temmuz 1993 insanlığın yeniden yakıldığı tarih, bir katliam tarihi, organize edilmiş bir vahşet. Yunan türküler, yunan otuz beş can. Devletin tarih boyunca sürdüğü katliamlardan yenisinin yeri; Dersim Mercan Vadisi. 17 can, 17 kardelen. Gece kuşatmasının sonrasında, Havadan ve karadan ağır silahlarla bedenleri parçalanarak vahşice katledildiler. Onlar yarımın düşleri, bilimsel sosyalizmin enternasyonal kolunun ülkemizdeki öncüleriydi. Onlar Türkiye devrimci hareketinin önder kadro ve savaşçılarıydı. Onların yaşamları; içeride, dışarıda, fabrikada, tarlada, F tiplerinde, ölüm oruçlarında... bir ömür mücadeleyle. Anıları mücadele andımızdır...

İÇİNDEKİLER

Gemileri Yaktık, Geri Dönüş Yok!	1
Demokratik Gençlik Hareketi'nden	
Sorumluluk Bilinci	4
Liseli DGH'den (Hep Birlikte Sahnege)	6
O Büyük Gün İçin...	7
Nazım'ı Anarken...	9
Şampiyon Fenerbahçe ve Türkiye'de Futbol	16
Milli Olan Eğitim ve Milligöççülük	20
Zil ve İçkence	23
Militer Şahiretilik Anlayışını Kısra Bir Dağın	26
Dersimiz Tarih, Unutmayın Kaldığımız Yeri	29
Yel Dağı Destanı (Ökkeş Karaoğlu)	32
Aydınlık Sorgular	34
Şuçtur Umutsuzluğa Kapılmak	45
Sokağın Sesi (Ermeni Soykırımı)	47
Felsefeyle Düşünmek (Tarih Üzerine)	51
Siz Hiç Siz Siz Hiç Hiç?	53
Socjolojik Düşün (Gençlik ve Öğrenilmiş Çar...)	55
Öğkü (Diren, Barış, Umud Dağı)	58
Mücadele Tarihinden (15-16 Haziran İşçi Dir...)	60
Kemence'nin Sol Sesi (Kazım Koçunoğlu)	63

ABONE OLALIM - ABONE BULALIM OKUYALIM - OKUTALIM

Yurtiçi Abonelik
6 Aylık: 10.000.000 TL
12 Aylık: 20.000.000 TL

Yurtdışı Abonelik
6 Aylık: 40 Euro
12 Aylık: 80 Euro

Özgür Düşün

e-posta:ozgurduşunkolektifi@hotmail.com

KARDELEN BASIM-YAYIM REKLAM
GÖSTERİ ORGANİZASYON LTD. ŞTİ.

Sahibi ve Yazışmaları Müdürü: Erdal GÜLER

Yönetim Yeri: Nilol Cad. Nerbahar Mah. Fındıkzade Saray

Apt. No: 57 Kat: 5 Daire: 11 FİNDIKZADEİST

Tel: (0212) 584 15 04 Faks: (0212) 584 15 05

Kocaeli İrtibat Bürosu: Belediye İş Hanı

B-Blok Kat: 6 No: 15 KOCAELİ

Özge: Kardelen Yayıncılık Bank: Kayhan

BÜROLAR

ADANA : Kıraköprü Mah. Melâlgörmüş Çarşısı 10 Sok. No:21 Tel-Fax: (0322) 352 67 20

ANKARA : Tuna Cad. Çarşafçı İş Hanı No: 11 Kat:3 Daire: 41 Kızılay Çay: 0312 430 82 86

İZMİR : 853. Sok. Bilen İşhanı No: 27 Kat: 6/610 Konak/Hisar Tel-Fax: (0232) 665 86 22

KARTAL : Atatürk Bulvarı Gecekk Sok. Ali Karançık Apt. No:21/3 Tel-Fax: (0216) 389 65 63

MERSİN : Zeytinbahçe Cad. Güneş İş Merkezi No:7 Daire: 39 Tel-Fax: (0326) 237 32 79

ELAZIĞ : İcediye Mah. Müriyet Cad. Polat İşhanı No:65 Kat:3 Tel: (0426) 212 34 62

KONYA : Gazi Alparslan Mah. Tahirepaşa Sok. No:3/203 Tel/Faks: (0332) 351 59 55

ATINA : Mesolegion 5 Ekshria 10681Atina/Yunanistan Tel-Fax: (0030) 21 081 45 38

YD TEMSİLCİLİĞİ: Kaiser Wilhelm Str. 275 47169 Duisburg/DEUTSCHLAND

Tel/Fax : (00 49) 175 662 00 27

Özgür Düşün Hesap Numaraları: Mehmet Burak Şahin

Yapı Kredi İST. Fındıkzade Şb. No: 0276419-9 / İş Bankası İST. Fındıkzade Şb. No: 10680811340

Posta Çeki Hesabı: 934947

Gemileri yaktık, geri dönüş yok!..

17 Maoist komünist aktivistin devrim mücadelesinin engebeli yolunda nice badireler atılarak ve nice zaferler kazanarak taşıdıkları halkların kurtuluş bayrağını savundukları ve uğruna can verdikleri düşüncelerine yaraşır bir şekilde ardılarına bırakmışlardır. Onlar AB hayalleriyle yatıp kalkanlara veya ABD ve AB'nin sihirli çubuğunu dünyanın üzerine dokundurmasıyla tüm olumsuzlukların değişeceği ümit edenlere karşı; halka, kurtuluşun gerçek yolunu gösteren ve bu doğrultuda mücadele eden sınıf savaşçılarıydılar...

9 Haziran'da, Recep Tayyip Erdoğan; ABD'nin, Türkiye'nin dış politikasını istediği şekilde belirlemesine yardımcı olmak için ABD'ye bir ziyaret gerçekleştirdi.

ABD'ye giderken, ABD'nin küresel gücünü ve konumunun dünya için önemli bir fırsat olduğunu savunan Erdoğan; "... Bu bağlamda evrensel değerler ve ortak çıkarlar etrafında kurulan 'ortaklık' ilişkilerimiz küçümsenmemelidir." diye açıklamada bulundu. Bu açıklamanın ne derece tutarlı veya gerçeği yansıttığını, ABD basınının, yapılan görüşmelerin olumsuz geçtiği yönündeki açıklamaları ortaya koymuştur. Erdoğan'ın ABD'ye hareket etme-

sinden önce, ortamı yumuşatmak adına Bush'a iyiniyet gösterisinde bulunmak isteyen AKP hükümetinin; ABD önderliğindeki kitle imha silahlarının önlenmesi girişimine Türkiye'nin desteğini bildirmesi ve 2006 yılında Doğu Akdeniz'de tatbikat düzenleme kararı alması ile ABD'nin İncirlik'i lojistik merkez olarak kullanmasına onay vermesi jestleri bile ikili görüşmelerde olumlu hava yaratmadı. Çünkü efendi güç daha fazlasını istedi ve özellikle ülkede varolan ABD karşıtlığının hala aynı oranda devam ediyor olması emperyalist politikaların istenilen şekilde uygulanmasının önünde engel teşkil etmektedir. Türkiye'nin ABD ile her bir araya gelişinde PKK/ KONGRA-GEL meselesi-

nin gündeme getirilmesi ve Türkiye'nin PKK/ KONGRA-GEL'e yönelik askeri operasyon yapılması istemi bu kez de ABD tarafından reddedildi. Alman red cevabı karşısında Genelkurmay Başkanlığı ABD'yi iki yüzlü davranmakla stratejik ortaklığa uygun hareket etmediğini dile getirdi. Elbetteki bu açıklama, Erdoğan'ın iyi bir havada geçtiğini iddia ettiği görüşmelerin, azar işitmekten ve talimatlar almaktan öte bir şeyce hizmet etmedi.

Kamuoyunda yapılan araştırmalarda ABD karşıtlığının bilinçsizde olsa aynı yüksek oranda seyrediyor olması; AKP hükümetini, ABD karşısındaki bu beceriksizliğini telafi etme amacıyla bazı yol-

Yaşanan pratiklere rağmen Abdullah Öcalan'ın yeniden yargılanmasının yollarını sağlamak, Eğitim-Sen'in kapatılması kararını AİHM önüne götürmek çabaları bir şeyi değiştirmeyecektir. Çünkü devletin inkarcı, anti-demokratik niteliği yani faşist karakteri değişmeden uygulamaları da değişmeyecektir.

lara sevk etmektedir. Bunlardan birisi de ABD'nin yeni saldırılar için önüne koyduğu, Genişletilmiş Ortadoğu ve Kuzey Afrika Girişimi'nde Türkiye'ye biçilen emirleri olma rolüne soyunmaktır. Söz konusu bu rolü iyi bir şekilde yerine getirebilmek için de bu görüşme yapıldı. Genişletilmiş Ortadoğu Projesi (GOP) zirvesi ile aynı tarihte müzakere süreci için hayati önemdeki AB liderleri zirvesi arasında GOP'tan yana tavır koymak Türkiye'nin emperyalist saldırganlık politikalarının vazgeçilmez piyonu olduğunu bir kez daha göstermiş oldu. Erdoğan ABD ziyareti sonrası ; *"Türkiye ve ABD arasında çok boyutlu, denenmiş ve her geçen gün derinleşerek güçlenen ilişkiler, geleceğe açık bir vizyon, içten bir diyalog, karşılıklı saygı ve gerçekçi bir bakış açısıyla ilerlemektedir. İlişkilerimiz paylaşılmış siyasi değerlere ve stratejik bir ortaklığa dayanmaktadır."* açıklamasıyla Bush karşısındaki ezikliğini örtmeye çalışma gayretinden başka bir anlam ifade etmemektedir.

İran'da yapılan cumhurbaşkanlığı seçimlerinde sürpriz bir çıkış yaparak seçimi Mahmud Ahmedicened kazandı. Bu sonuç, İran'a karşı daha sert politikalar izlenmesini isteyen Washington yönetimindeki kesimleri sevindi. Şimdiden muhaliflerin harekete

geçmesi bekleyişi içerisinde girdiler. Ahmedicened İran'a düşmanca davranmayan her ülkelerle işbirliğine, özellikle AB ülkeleri ile görüşmelere açık olmalarını belirtmesi ile AB ülkelerini kısmen de olsa rahatlatı. Ancak, seçim sonuçları ABD'nin İran'a yönelik saldırı planlarına ağırlık vermesini sağlayacaktır. GOP kapsamında yer alan İran'a karşı Türkiye'nin de bir tavır alması dayatılacaktır. Her ne kadar diplomatik ilişkiler düzeltilmek isteniyor diye hissettirilmeye çalışılıyorsa da, hakim sınıflar ABD'nin bağımsız hareket edemeyecektir.

AB Dedikleri Bu Olsa Gerek

AKP hükümeti bir yandan ABD eksenli dış politika belirlerken bir yandan da AB pazarında Türkiye'yi daha uygun bir şekilde pazarlayabilmek amacıyla istenilen düzeyde olmasa da verilen emirleri yerine getirmeye çalışıyor. Siyasal alanda önüne konulanları yapmak için bin dereden su getirirken veya üstün körü düzenlemeler yaparken, ekonomik alandaki ev ödevlerini büyük bir efor sarf ederek yerine getiriyor. Özellikle kamu iktisadi teşekküllerinin özelleştirilmesi adına emperyalist veya komprador nitelikteki sermaye güçlerine peşkeş çekilmesi hükümetin namus borcu haline geldi. Borç kapatma ve bütçe açıklarını kapatmak işlevini de görececek olan TÜPRAŞ, TÜRK TELEKOM, PETKİM, THY, ERDEMİR, Seydişehir Alüminyum AŞ'nin özelleştirilmeleri çabaları tüm hızıyla devam etmektedir. Ekonomik alanda olsun, siyasal ve diğer alanlarda olsun, egemenler ve onların uygulayıcısı olan AKP'nin iktidarı hep halkın aleyhine sonuçlar doğuran zihniyetin yansımasıdır. Bir yandan demokratikleşme adına hukuksal alanda 'yeni' düzenlemelere gidilirken bir yandan

da tüzüğünde herkese anadilde eğitim hakkını savunduğu için Eğitim-Sen, Genelkurmay'ın talimatıyla, Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nda oybirliği ile kapatılması yönünde karar almıyor. Ceza mevzuatında yapılan değişiklikle Abdullah Öcalan'ın, avukatları ile, haklarında; cezaevinden dışarıya bilgi taşıdıkları gerekçesiyle açılan davalar nedeniyle görüşmesine yasaklama getiriliyor. Haksız uygulamalara karşı en ufak karşı tavır göstermede, bir aydan üç aya varan sürede tutukluların ve hükümlülerin birçok hakkı kullanılmaktan alıkonulmasını getiren ceza infaz kanunu bir başka hukuka aykırı düzenlemedir. Ermeni Soykırımını ile ilgili Boğaziçi Üniversitesi'nde yapılması planlanan etkinliğin hükümetin 'Adalet' Bakanı Cemil Çiçek'ten gelen tehditler üzerine söz konusu üniversite rektörlüğünce iptal ettirilmesi farklı seslere tahammülün bir göstergesidir. Bu yapılanlar AB'ye girme amacıyla yapılan demokratikleşme çabasının sonucu ürünlerdendir. Yaşanan pratiklere rağmen Abdullah Öcalan'ın yeniden yargılanmasının yollarını sağlamak, Eğitim-Sen'in kapatılması kararını AIHM önüne götürmek çabaları bir şeyi değiştirmeyecektir. Çünkü devletin inkarcı, anti-demokratik niteliği yani faşist karakteri değişmeden uygulamaları da değişmeyecektir.

Hukuksal ve siyasi baskıların haricinde eş güdümlü olarak üniversitelerde ve diğer alanlarda sivil faşist güçlerle, idari görevlilerin ve emniyet görevlilerinin ortaklaşa gerçekleştirdikleri saldırılar neticesinde birçok kişi çeşitli şekillerde yaralanmış ve haksız yere soruşturmalara maruz kalarak disiplin cezaları almıştır. Üniversitelerde veya hayatın diğer alanlarında varlığını ancak devrimci-demokratlara saldırarak

göstermeye çalışan sivil faşistlerin bu saldırıları egemenler açısından; genellikle toplumsal muhalefetin canlanma veya kıpırdama gösterdiği zamanlarda başvurulan sindirme,oyalama, gündemi sapıtma yönteminin vazgeçilmez olanıdır. Devrimci-demokratlar bu saldırılar karşısında esas hedeflerine kilitlenerek tutarlı ve kararlı mücadelelerini yürüttükçe başarılı olurlar.

15-16 Haziran Direnişi Devam Ediyor

Türkiye sınıf hareketi açısından, önemli deneyimler barındıran ve büyük dersler alınabilecek 15-16 Haziran İşçi Direnişi, 35. yılında DİSK tarafından İzmit'ten İstanbul'a yapılan temsili bir yürüyüşle anıldı. "Sendikal Hak ve Özgürlükler Yürüyüşü" adı altında DİSK yöneticilerinin uygulanan yıkım politikaları karşısında bir tutum almamalarını veya alınamamalarını telafi etme, kendilerini tatmin etmek, emekçilerin gözlerini boyama amacını taşıyan bu yürüyüşün ne derece egemenlere mesaj verdiğini tartışmaya bile gerek yoktur. Çünkü sömürücüler, emekçi konfederasyonu olduğunu iddia eden sendika ağalarının masa başında nasıl işveren lehine tavır takındığını, iyi bir uzlaşma tavrı sergilediğini bilmektedir. Bundan kaynaklı da konfederasyonların egemenler karşısında hiçbir gücü ve itibarı kalmamıştır. Dağınık ve kendiliğinden gelişen birçok işçi eylemlerine destek sunmayan, onları birleştirmeye çaba sarf etmeyen sendikalar adeta işçileri kurt sürülerine karşı savunmasız bir durumda bırakmaktadır. Kendiliğinden geliştirilen tepkiler de destek bulamayınca belli bir süre sonra sönümlenip bitmektedir.

16 Haziran'ı 17 Haziran'a bağlayan gece, 15-16 Haziran İşçi Direnişi 35. yılında şanlı bir direnişle bir kez daha kendisini gös-

terdi. Bu sefer ki direniş fabrikalarda iş bırakan emekçilerce değil de onların ve diğer insanların sömürsüz, sınırsız, özgür bir dünyada yaşamaları için mücadele edenlerce sergilendi. On binlerce silahlı güce karşı direnişi ile ölümsüzleşen 17 kızıl karanfilin zulme ve sömürüye karşı sergiledikleri kararlı duruş, mayasını; uluslararası maoist komünist hareketin ülkemiz topraklarındaki uygulayıcısının ideolojisinden almaktadır. 17 Maoist komünist aktivistin devrim mücadelesinin engebeli yolunda nice badireler atlatarak ve nice zaferler kazanarak taşıdıkları halkların kurtuluş bayrağını savundukları ve uğruna can verdikleri düşüncelerine yaraşır bir şekilde ardıllarına bırakmışlardır. Onlar AB hayalleriyle yatıp kalkanlara veya ABD ve AB'nin sihirli çubuğunu dünyanın üzerine dokundurmasıyla tüm olumsuzlukların değişeceği ümit edenlere karşı; halka, kurtuluşun gerçek yolunu gösteren ve bu doğrultuda mücadele eden sınıf savaşçılarıydılar. Yaşanan bu direniş, bize ve emekçi halkımıza sömürsüz-savaşsız-özgür bir dünyanın teslimiyetle, reformizmle ve emperyalist güçlerden medet umarak değil; devrimci tavrımızı saldırılar karşısında hiçbir tereddüte kapılmadan kararlıca sürdürerek mümkün olacağını işaret etmektedir.

Emekçi halkın geçek kurtuluşu, emperyalist güçlerden medet ummak ile gerçekleştirilemez. AB ve ABD'nin emperyalist politikalarını hayata geçirmeye dayanak olacak hayalleri aleminde gezinmek yerine; Mercan Vadisi'nde ölümsüzleşen 17 kızıl karanfilin, halk savaşçısının özgür dünya yaratma mücadelesini kendimize rehber edinerek zulmün-sömürünün duvarlarını, umutsuzluğa ve karamsarlığa kapılmadan yıkmaya cüret etmeliyiz. □

SORUMLULUK BİLİNCİ

Demokratik Gençlik Hareketi

ÜZERİNE

“Gelecekte daha dikkatli olmak için geçmişten ders al.”

Eksiği-fazlası, doğrusu-yanlışıyla bir dönemi daha geride bıraktık. Yeni döneme başlarken her birimiz çalışmalarımızdaki olumsuzlukları oluşturan nedenleri ortadan kaldırmak, olumlu yönleri ise geliştirmek için –en başta kendimizi- kolektifi değerlendirdik, değerlendiriyoruz.

Bunu yaparken de şu iki temel ilkedden yola çıkıyoruz:

- “Gelecekte daha dikkatli olmak için geçmişten ders al.”

- “Hastayı kurtarmak için hastalığı tedavi et.”

Peki, teorik olarak sıkça dile getirdiğimiz birlik-eleştiri-birlik formülasyonunun temel ilkelerini pratik adımlarla buluşturup, yaşamımızla bütünleştirebiliyor muyuz?

Halk arasındaki çelişkilerde biricik yöntemimizdir eleştiri-özeleştiri. Bunun önemini defalarca okuduk-yazdık bu sayfalarda. Yeniden değinmeyeceğiz. Bu mekanizmayı kullanmadığımız da söylenemez. Ama aynı hataların sıkça tekrarlanması gerçekliği, bu mekanizmanın yeterince işlevsel kullanılmadığını gösteriyor.

Özeleştirisini yaptığımız, yani pratikte yanlışlığı sınanmış bir davranışı tekrarlamamanın açıklaması ne olabilir?

Bu bizim örgütlü yaşamı bilince çıkaramadığımız, devrimciliği yaşamsallaştıramadığımız değil de nedir?

● **Bizler mücadelenin uzun soluklu olduğunu hiçbir zaman gözardı etmeden, var olan ileri kesimi örgütlemenin, orta düzeydeki kesimi ilerletmenin ve en geri olanı da tarafsızlaştırabilmenin çabasında olmalıyız. Ve mutlaka sürekliliği sağlanmış alanlar yaratmalıyız. Çalışma yaptığımız alanda bizden sonra bu çalışmalarını daha da ileriye taşıyarak devam ettirebilecek ardılar bırakmalıyız.**

Bizler Demokratik Gençlik Hareketi olarak, bu ülke halklarının emperyalizme, feodalizme ve faşizme karşı haklı mücadelesinin; demokratik-meşru alandaki savunucusu olduğumuzu, yeterince düşündürüyor kavrayabiliyor muyuz acaba?

En ilerimizden en gerimize ne kadar örgütlü yaşıyoruz?

Bu sorularda aranan zafere olan inancın varlığı- yokluğu ya da gelişimin tamamen yadsınması değil elbette. Ama bizler omuzlarımızdaki sorumluluğun bilinciyle yönümüzü hep daha ileriye çevirmek, bunun için de yanlışlarımızı düzeltmek durumundayız.

Öğrenci örgütüllüklerinde yaygın olan ve kendi içimizde de rastladığımız birkaç duruma değinerek açıklayalım.

Bir toplantıya ya da başka bir işe geç gidiliyor ve bunun nedeni uyuyakalmak olabiliyor; üzerimize aldığımız bir sorumluluğu unuttuğumuz için yerine getireyebiliyoruz.

Ödevimiz, dersimiz olduğu için bir eylem ya da etkinliğe katılmıyoruz. Vaktimiz olmadığı için kitap okumuyor, spor yapmıyor, yazı yazmıyor, sinemaya-tiyatroya gitmiyoruz vs...

Unutmak, uyuyakalmak gibi nedenlerin ne kadar gerekçe olabileceği konusu devrimci sorumluluğu, etiği, ahlaki geçelim, insani değerlere sığdıramayacağımız bahaneler.

Bir de şu yoğunluk(!) meselemiz var.

O kadar yoğunuz ki kantinde akşama kadar oturup çay içmekten derslere giremiyoruz.

O kadar yoğunuz ki her gün on saat uyuyor ama kitap okuyamıyoruz.

O kadar maddi sıkıntımız var ki sigaraya-çaya ayırdığımız paraların onda biriyle sinemaya-tiyatroya gidemiyoruz.

Bahane aramanın bir gereği yok. Hayatımızı programlamadığımız gün gibi ortada. Oysa planlı-programlı bir şekilde yaşadığımızda hem işlerimizin aksamadığını

hem de kültür sanat faaliyetlerine katılabileceğimizi göreceğiz.

Bu ve bunun gibi nice yanlışlıklarımızdan, eksiklerimizden sıyrılmak için öncelikle hiçbir kılıf bahane aramadan dürüstçe bunların nedenlerini ortaya koymalıyız. Bu nedenlerin kendimizle ve koşullarla ilgili olanlarını ayrı ayrı -tabii bütünlüğünü gözden kaçırmadan- ele almalı ve her birinin üstesinden gelmek için elimizden geleni yapmalıyız.

Oysa bizler eleştirilerle karşılaştığımızda öncelikle koşullardan yakınıyoruz. Evet, bugün üniversitelerde işimizin oldukça zor olduğu doğrudur. Getirilen sınav sistemleriyle, eğitim kurumlarının apaçık ticarethaneleştirilmesiyle, birbirine rakip haline getirilen, bireycileşip bencilleşen öğrencilerin dizilerinden tut da, kafe-bar kültürüyle, eğitim sistemiyle, yeme-içme tarzına kadar yaşamın her alanında sunulan yozlaştırma, uyuşturma politikaları sonucunda üniversitelerin kapısından girebilen öğrencilerin potansiyeli de bellidir. Uyuşturucuyla, fuhuşla ve bunun gibi birçok araçla semtlerdeki -görece ileri olan semtlerde bu çok daha yoğun yaşanıyor-geçlik de, köylü gençlik de düşünmez, sorgulamaz hale getirilmeye çalışıyor.

Bizler mücadelenin uzun soluklu olduğunu hiçbir zaman gözardı etmeden, var olan ileri kesimi örgütlemenin, orta düzeydeki kesimi ilerletmenin ve en geri olanı da tarafsızlaştırabilmenin çabasında olmalıyız. Ve mutlaka sürekliliği sağlanmış alanlar yaratmalıyız. Çalışma yaptığımız alanda bizden sonra bu çalışmaları daha da ileriye taşıyarak devam ettirebilecek ardıllar bırakmalıyız.

Eleştirilere yaklaşımımızda düşülen yanlış tarza devam edecek olursak; koşulları ve diğer

tüm bahaneleri saydıktan sonra kendimize düşen payı küçültmenin ve eleştirileri haksız düşürmenin(!) verdiği rahatlıkla özeleştirimizi yapıyoruz.

Bir de bakıyoruz ki bir zaman sonra aynı eleştiri yine karşımızda. Yeniyi söyleyip eskiyi yapıyoruz. Çünkü özeleştiriyeye bir günah çıkarma gibi bakıyoruz. Oysa özeleştiriyeye ancak aynı hatalar tekrarlanmadığında anlamlıdır. Elbette birdenbire çelik bir disipline sahip olamayız, birdenbire proletarleşemeyiz de. Ama gelişimin ilk nedeninin bir şeyin içindeki çelişki olduğunu da aklımızdan çıkarmamak gerekiyor. Yani ilerlemenin de gerilemenin de ilk nedenini bireyin kendisinde aramak gereklidir.

"Yumurta uygun bir sıcaklıkta civcive dönüşür, ama taşı civciv yapacak hiçbir sıcaklık yoktur."

Bizleri yeniyi söyleyip eskiyi yapma hastalığına iten nedenlerden bir diğeri de "ne için neye karşı, kim için kime karşı?" mücadelesi ettiğimizi net olarak cevaplayamamaktır. Çünkü bu soruları net olarak yanıtladığımızda sorumluluklarımızı yerine getirmemize engel olacak hiçbir keyfiyete mahal vermeyiz. Burada kastedilen işin kitabı boyutu değil sadece; bu ülke halklarının maruz kaldığı yoksulluğu, açlığı, baskıyı, zulmü ve sömürü sistemini ve buna karşı olan isyanımızı ne kadar hissettiğimiz ve düşündüğümüzdür aynı zamanda.

Emek, sermaye, ücret, kar, art-değer, sömürü...

Bu kavramları okurken onların emekçilerin yaşamlarının gerçekliği olduğunu ve onları her geçen gün daha çok açığa, yoksulluğa ittiğini, aklımızdan geçiriyor muyuz acaba?

Örneğin bir arkadaşımız komşunun kızıyla şehir merkezine gitmek istiyor ve kız ağabeylerinin

onu tek başına evden dışarı göndermeyeceğini söylüyor. Sohbet biraz daha derinleştğinde dershaneye bile bu yüzden gönderilmediğini öğreniyor. İşte kadın sorunu yaşamımızda... Ama biz bunun ne kadar farkındayız. Sayfalarca okuduğumuz teorilerin uzayda ya da boşlukta değil; yaşamımızın içinde olduğunu kavrayıp bunun üzerine kafa yordığımızda neden örgütlü olduğumuzu hatırlayacağız aslında.

Dünya turuncu denilen devrimlere sahne oluyor ve emperyalistler her fırsatta özgürlük ve demokrasi safsatalarını yineliyor. Filistin'de insanlık kurşuna dizilmeye devam ederken çoğu kez devrimcilerin gündemine bile girmeyen direniş de devam ediyor. Tecrit sürüyor. Gerillaya yönelik operasyonların ve katliamların ardı arkası kesilmiyor...

Her birimiz okulda, evde, iş yerinde daha kapsamlıca ülke ve dünyada yaşanan sorunların sistem sorunu olduğunu biliyor ve bunu değiştirmenin uğraşını veriyoruz. Düşünüyoruz, sorguluyoruz ve duyarlıyız elbette. İşte tam bu yüzden, üzerimize düşen sorumluluğu bilince çıkarıp, tüm hastalıklarımızı tedavi ederek, geçmişteki hatalarımızdan ders alarak yarın bugünden daha ileriye taşınmanın kaygısını duymalıyız.

Bugün Nepal'in %80'ini ele geçirmiş olan Nepal halkı bizlerin, umut ışığı olmaya devam ederken ideolojiler bitti diyenlere de korku salıyor. Mao'nun bir sözüyle noktalayalım:

"Görevimiz halka karşı sorumludur. Her sözümüz, her hareketimiz ve her siyasetimiz halkın çıkarlarına uygun olmalıdır. Ve eğer hatalar işlenmişse bunların düzeltilmesi gerekir. Halka karşı sorumlu olmak işte budur." □

Hep birlikte sahneye...

Liseli arkadaş!

Kimimiz 1. sınıflayız, kimimiz 2. sınıflayız, kimimiz de sınav telaşındayız. Ama bu sistem bize, hepimize aynı şeyi vaat ediyor: Geleceksizlik. İlköğretimden başlayarak irkeç, gerici eğitim sistemiyle beyinlerimizi kireleten, bizim hayata değerli bakıp, sorgulamamızı engelleyen bu sistem bizden nasıl bir kişiliğe sahip olmamızı istiyor? 11 yıl boyunca, bizleri sunulan kağıt eden, sorgulamayan koca bir sürü haline getirmek için uğraşıyorlar.

Parası olanlar kolejlerde, fen liselerinde teknolojik ve fiziki tüm olanaklara sahip okullarda özel sınıflarda eğitim görüyorlar. Bizler, emekçi çocukları ise düz liselerde, teknik liselerde 50-60 kişilik sınıflarda zihin çalacağı anı bekliyoruz. İki derste ancak bir kez soru sorma şansı bulabildiğimiz bu koşullarda, öğretmen kim olursa olsun tek şansımız vardır: Ezberlemek. Ezberci sistem de buna ister zaten: anlamak yasak, ezberleyeceksin. Meslek liselerinde okuyorsak, durum daha da vahim... Her şeyi ezberlemene gerek yok, sana ne edebiyattan, felsefeden, kimyadan; kapıp nasıl yapılır onu öğren yeter. Bizim nasıl yaşayacağımız belirlenmiştir. Kaderimiz aynen anne-babamız gibi onlara lüks otomobiller üretmek, onlara hizmet etmek, onlar için yaşamak ve za-

manı gelince kadeselerimize karşı savaşarak onlar için ölmektir. Adına eğitim dedikleri bu komedi için utanmadan, yakıt parası, kutasiye parası, su parası, hava parası derken soframızdaki ekmeğe el koyarlar. 11 yılın sonunda elimize geçen ne? Üç adi kağıt parçası. Üç diploma. Tabii ki bedava değil. Tüm bunların sonunda kendimizi, yarış atları gibi, adı ÖSS olan bir koşunun içinde buluruz. Çoğu asgari ücret karşılığı çalışan ailelerimiz, milyarla ifade edilen (artık okulların yerini almaya aday olan) dersane ücretlerini nasıl karşılayacağını düşünmeye başlar. Tabii ki çoğu pes eder. "Eşit" koşullarda eğitim gördüğümüz kolejli, fen liseli, özel öğretmenli, dersaneli arkadaşlarımızla yine eşit koşullarda yarışmamız istenir. Üç saat sonunda 1,5 milyon kişi "en zeki", "az zeki", "az aptal", "çok aptal", "en aptal" gibi kategorilere ayrılmış olur: "Ne de olsa eşit koşullarda yarıştımız" zor da olsa bu çemberi kırıp sınavı kazananlarımızı ise çok farklı

beklentilerimiz olsa da 4 diploma beklemekteyiz.

Tüm bunlarla bize anlatılmak istenen şudur: "Boş hayallere kapılmayın, kaderinize razı olun. Eşitsizlik hayatın yasasıdır. Birileri sefa sürecektir, başka birileri de cefa çekmelidir. Düşünmeyin, sormayın, sorgulamayın, itaat edin." Burada anlatılan, yaratılmak istenen insan tipidir. Eğitim sisteminin en büyük amacı bu insan tipini yaratmaktır. Bir çocuk ilköğretime yeni başladığında ne kadar heyecanlı, öğrenmeye açık ve isteklidir, hepimiz biliriz. O çocuk en fazla soru sormayı sever: "Öğretmenim o ne?", "öğretmenim bu ne demek?..." O çocuk Türk, Kürt nedir bilmez. İtaat en uzak şeydir o çocuğa: Kader nedir bilmez. İşte Milli Eğitim denen bu sistem o çocuğun potansiyelini çıkarmak üzere kurulmuştur. Senaryo şudur: Önce soru sormak yasaklanır, sonra irkçilik koroları oluşturulur, antılar ezberlenir. Edebiyat dersinde atasözleri, özlü sözler anlatılır: "Kürt'ten evliya, sokma avluya." Sonunda düşlerine el koyarlar, şükretmek öğrenilir. Uniformasız askerlerden oluşan koca bir ordu çıkar ortaya.

Ancak umutsuzluğa kapılmaya gerek yok. İnsan varsa umut da vardır.

Biz de ant içelim, senaryoyu bozmak için, kendi okullarımızı, kendi ülkemizi, kendi dünyamızı yaratmak için, insana yakışır bir hayat için. Bizler bunun için tüm liseliler bir araya gelerek; düşünmeyi, tartışmayı, sorgulamayı, sevgiyi ve mücadeleyi örgütüyoruz. Unutmamız istenen değerlerimize sahip çıkıyoruz. Senaryoyu bozmak için sahneye çıkıyoruz. Demokratik bir lise, bağımsız bir ülke ve özgür bir dünya için:

HEP BİRLİKTE SAHNEYE!

Liseli Demokratik Gençlik Hareketi.

Onların mücadelesi ve iktidar perspektifi, bir cümleyse bu cümle tamamlanmış olarak kabul edilmemelidir. Onların yerlerini dolduracak olanlar bu cümleyi tamamlayacak ve bu ülkeye, çeşitli milliyetlerden emekçi halkımıza yeri ve göğü sarsacak o büyük günü armağan edecekler.

O büyük gün için...

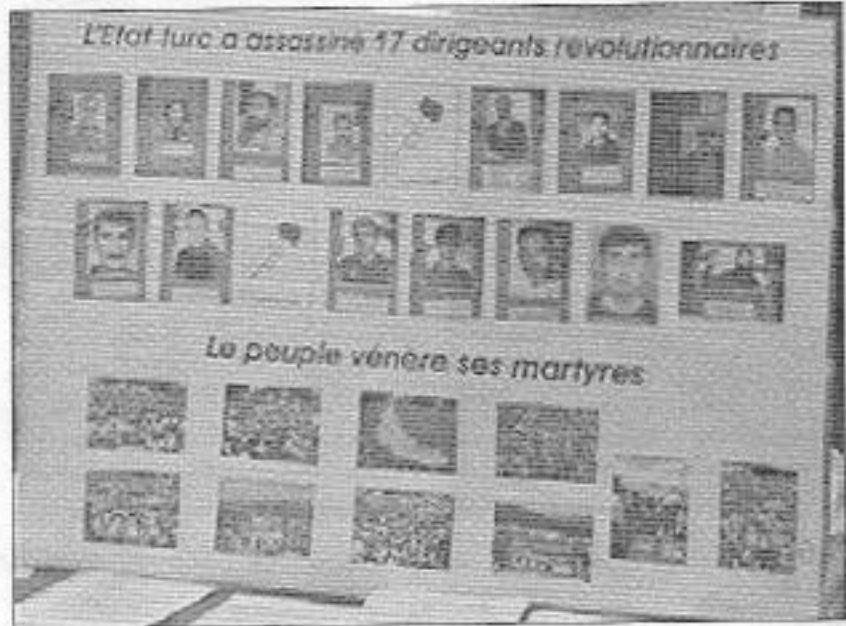
Sarıp dökülmeden önce kızaran yapraklar ki onlar, Şan verdiler ortalığa bütün bir sonbahar. Mevsim dönüp de yeniden yermeye başlayınca rüzgar, Çıplaklığında o atın yine onlar koşacaklar
 O çocuklar,
 O yapraklar,
 O şarabi eşkiyalara;
 Onlar da olmasa benim gayri kimim var?

Şarabi Eşkiyalara...

19 Haziran tarihli "Sabah" gazetesinde haberin başlığı aynen şöyleydi: "Tunceli'de dağ taş temizlendi." Haberde "teröristlerin toplandı halinde olan 'yasadışı' MKP/HKO üyesi oldukları ve ölü ele geçirildikleri" söyleniyordu. Evet öldürülmeyip?! Ölü ele geçirilen ve "dağı taşı kirlüten" bu insanlar kimdi ve ne yapıyorlardı, ülkenin dağları gerçekten temizlenmişmiydi?

Nasıl bir yerdir bizim ülkemiz?...

Bizim ülkemizde her yüz insanın 15'i işsizdir. Her yüz insanımızın 80'i yoksulluk sınırı altında yaşamaktadır. Bizim ülkemizde insanların kendi dillerinde oku-

maları yasaktır. Kendi dillerinde şarkı söylemeleri için on binlerce insanın ölmesi şart koşulmuştur. Bizim ülkemizde askeri harcamalara ayrılan pay eğitime ayrılan payın 2.5 katıdır. Her doğan çocuk ona ayrılan paranın %80'i oranında borçlu doğmaktadır. Bizim ülkemizde faiz ve silahlanmaya sadece 2002'de harcanan para ile; her aileye 3000 dolar (5 milyar lira) verilebilir, 526 adet tam teşekküllü hastane kurulabilir, 1.5 milyon lüks ya da 2.5 milyon normal konut, 200 bin derslikli okul yapılabilir.

Peki kimdir bu insanlar?..

Onlar terörist değil, yukarıda saydığımız sorunların kader olmadığına, ilelebet sürmeyeceğine inanan ve bu sorunların kaynağı olan emperyalizme, komprador kapitalizme ve feodalizme karşı mücadele veren komünistlerdi.

Onlar Antik Yunan'da köle ayaklanmasının lideri Spartaküs'lere uzanan ezilenlerin mücadelesinin bu coğrafyadaki önder sesleriydi.

Onlar yılmıya, mücadeleye kaçınlarına mücadeleleriyle cevap veren bu toprakların yetiştirdiği

halk öncüleriydi.

Onlar bilimsel sosyalizmin ışığında mücadele veren iktidar perspektifiyle hareket eden komünistlerdi.

Onlar sözün kendini harekete bırakma zorunluluğunu bilince vardiyan ve altınçağa ulaşmak için var güçleriyle hayatları pahasına mücadele eden halk savaşçılarıydı.

Onların kalpleri tek kişilik değildi. Bu ülkede yaşanan herhangi bir haksızlığı kendi yüreklerinde hisseden bu insanlar, haksızlık ve sömürüye son verene kadar savaşmaya and içmişlerdi. Onların mücadelelerini ne "12 Eylül" ne "Hayata Dönüş" operasyonları ne "F tipleri" ne "İşkenceler" ne de "sahte Avrupa Birliği rüyası" durdurabilmişti.

Onlar bu topraklarda Suphilerle, Gezmişlerle, Çayanlarla, Kaypakkayalarla sızrama yapan devrimci geleneği devrimci gelecekle birleştirmeye çalışan gençlerdi.

Onlar bu ülkedeki iktidara, halk adına talip olan ve iktidar projelerini kendilerini yasal sınırlarla sınırlamadan kendilerini meşru gördükleri her yerde savu-

nan insanlardı.

Onların iradeleri ve inançlarının büyüklüğü ve yüceliği cezaevlerindeki zulümlerde, ölüm araçlarında, fabrikalardaki grevlerde, köylük bölgelerde savaşlarda, işkencelerde, demokratik kitle örgütlerinde sinanmıştı.

Onlar azimle mücadelelerine sarılan ve kurtuluşun ancak ve ancak devrimle gerçekleşeceğine inanan komünistlerdi.

Onlar dizleri üstünde yaşamaktansa, ayakları üzerinde şerefli bir şekilde ölümü tercih edecek olan insanlardı ve bu mücadeleye ve inançlarına layık bir biçimde bedenleri aramızdan ayrılmışlardı.

Onlar, mücadeleleri ve kişilikleriyle ülkemizdeki devrimcilere örnek olmuş yeni insanlardı. Emperyalizmin dayattığı yoz kültüre karşı birikimleri, alçakgönüllükleri ve çalışkanlıklarıyla bize çok önemli miraslar bırakmışlardır.

Bugün bu ülkede hortumcuları, soyguncuları, yolsuzluklarıyla ülkeyi soyan politikacıları, bürokratları ve askerleri, AB ve ABD emperyalizminin taşeronluğunu yapan politikacı ve aydınları yaşa-

maya layık gören devlet AB ve ABD emperyalizmine ve onun bu ülkedeki uçaklarına karşı mücadele veren bu 17 devrimciye uyguladığı katliamla kimin yanında olduğunu emekçi halkımıza açıkça göstermiştir. Fakat bu 17 devrimci katledilirken bile tarihe not düşmüşlerdir: "Bizi katletseniz bile daha niceleri bizim bıraktığımız bayrağı teslim alacak ve sizin gibi haramilerin saltanatına son verecektir."

Onların mücadelesi ve iktidar perspektifi bir cümleyse bu cümle tamamlanmış olarak kabul edilmemelidir. Onların yerlerini dolduracak olanlar bu cümleyi tamamlayacak ve bu ülkeye, çeşitli milliyetlerden emekçi halkımıza yeri ve göğü sarsacak o büyük günü armağan edeceklerdir. İşte o zaman bu insanlar tarihteki yüzbinlerce devrimci gibi sadece mezarlarında değil hayatın her alanında bu ülkedeki ezilen ve emekçi insanlarla beraber Yeni Demokratik Cumhuriyet kurulurken yaşayacaklardır.

Anıları mücadelemize rehber olsun! □

Nazım'ı anarken...

Bolu'daki kısa öğretmenlik deneyiminden sonra, çocukluk arkadaşı Vala Nureddin'le birlikte içlerinde büyüyen kıvılcıma dur diyememiş, çok merak ettikleri Sovyetler Birliği'nin yolunu tutmuşlardı. Böylece Sovyetler Birliği'ne ayak basan, yirmi yaşın eşliğindeki iki genç şair Moskova'ya giderek Doğu Emekçileri Komünist Üniversitesi'ne (KUTV) yazıldılar.

27 Mayıs 2005 tarihli

Milliyet gazetesinde, şöyle bir haber vardı baş sayfada: Muğla'nın Milas Anadolu Lisesi'nde, Nazım Hikmet'in "Vatan Haini" şiirini okuyan öğrenci Ç.C. Kaymakam Hulusi Doğan'ın talimatıyla Emniyet Müdürlüğü'ne götürülmüştü. Okulda düzenlenen şiir dinletisinde, sahneden indirilip apar topar gözaltına alınmıştı 17 yaşındaki öğrenci. Haber şöyle devam ediyor:

"...Okul yönetimi ve edebiyat kolunun önceki gece düzenlediği dinletinin sunuculuğunu, daha önce Milas Tiyatro Şenliği'nde 'en iyi oyuncu' ödülü alan son sınıf öğrencisi Ç.C. üstlendi. Arkadaşlarını sahneye davet eden genç, Kaymakam Doğan, İlçe Milli Emniyet Müdürü Arslan Ersoy, Anadolu Lisesi Müdürü İbrahim Dur-

maz ile yaklaşık 200 kişinin katıldığı gecede öğrencilerin istedikleri şiirleri okuyamadıklarını söyledi. 'Bizim şiirlerimiz bu kadar değil, susturuldu. Onların istediği şairlerden şiirler okuyabildik. Ama yine de bir tane okuyacağım diyerek, Vatan Haini'ni okudu. Durmaz, Ç.C.'ye şiirin programda olmadığı gerekçesiyle tepki gösterdi. Salonu terk etmeye hazırlanan Doğan da, korumalarına öğrencinin ifadesinin alınması talimatını verdi. Avukatlarıyla birlikte ifade veren genç, 3 saat sonra şiirin yasaklı olmadığını anlaşılması üzerine savcılık talimatıyla serbest bırakıldı..."

Bu olay, hem eğitim sisteminin ne denli faşist ve gerici idarecilerin elinde olduğuna dair küçük bir kanıt; hem de Avrupa'nın ve tüm dünyanın hayran olduğu, gelmiş geçmiş en iyi şairlerden kabul edi-

len Nazım'ın, hala egemen sınıfı korkutmaya devam ettiğinin göstergesidir. Bizler de 3 Haziran ölüm yıldönümüyle birlikte bir kez daha andığımız şairimize yer veriyoruz bu sayımızda.

Yazı hazırlanırken yararlanılan hiçbir kaynak, kendisinin kaleme aldığı "Otobiyografi" şiiri kadar güçlü anlatamazdı onun yaşamı...

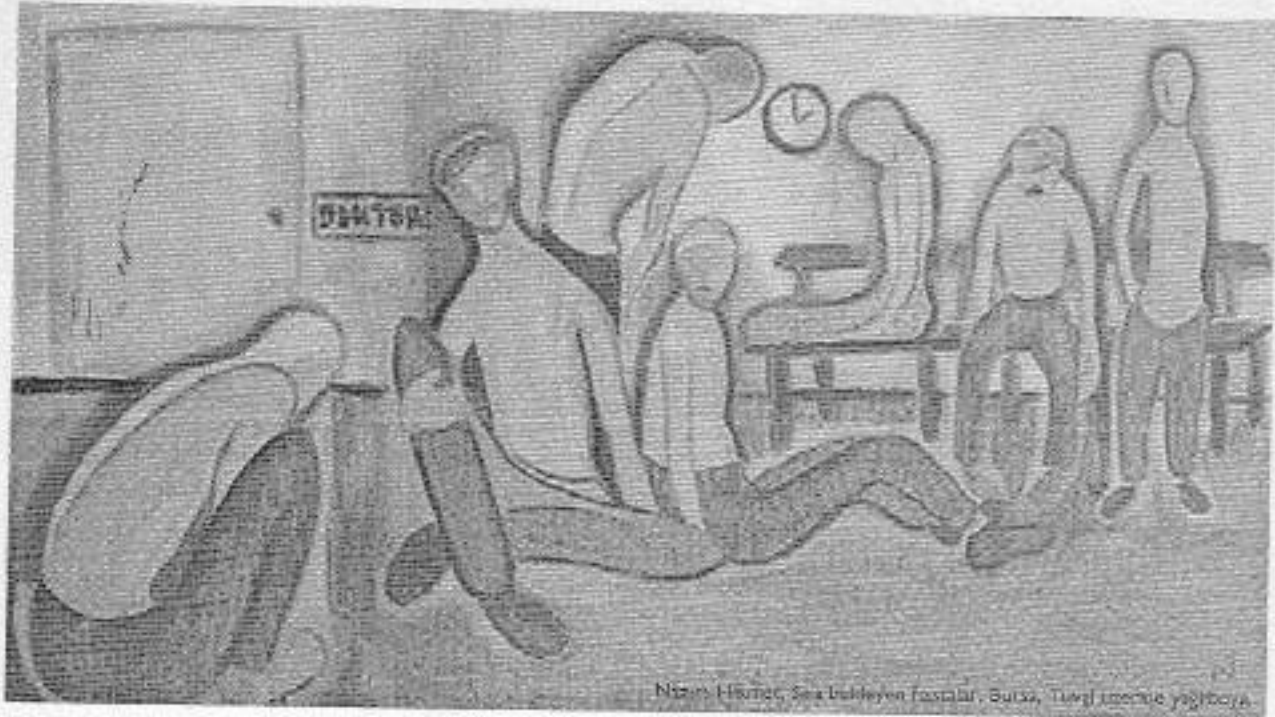
OTOBİYOGRAFI

1902'de doğdum
doğduğum şehre dönmedim
bir daha

geriye dönmeyi sevmem
üç yaşında Halep'te paşa torunluğu ettim

on dokuzumda Moskova'da
komünist Üniversite öğrenciliği

kırk dokuzumda yine Moskova'da Tseka-Parti konukluğu

Nazım Hikmet, Sık bekleyen fastalar, Bursa, Tuval üzerine yağlıboya

ve on dördünden beri şairlik ederim

kimi insan otların kimi insan balıkların çeşidini bilir

ben ayrılıkların

kimi insan ezbere sayar yıldızların adını

ben hasretlerin

hapislerde de yattım büyük otellerde de

açlık çektim açlık grevi de içinde ve tatmadığım yemek yok gibidir

otuzumda asılmamı istediler

kırk sekizimde Barış madalyasının bana verilmesini

verdiler de

otuz altımda yarım yılda geçtim dört metre kare betonu

elli dokuzumda on sekiz saatte uçtum Pirağ'dan Havana'ya

Lenin'i görmedim nöbet tuttum tabutunun başında 924'de

961'de ziyaret ettiğim anıtkabiri kitaplarıdır

partimden koparmağa yelten-diler beni

sökmedi

yakalan pütüllüğün altında da ezil-

medim

951'de bir denizde genç bir arkadaşıla yürüdüm üstüne ölümün

52'de çatlak bir yürekle dört ay sırtüstü bekledim ölümü

sevdiğim kadınları deli gibi kıskandım

şu kadarcık haset etmedim Şarlo'ya bile

aldattım kadınlarımı

konuşmadım arkasından dostlarımla

ıçtım ama akşamcı olmadım

hep alınımın teriyle çıkardım ekmek paramı ne mutlu bana

başkasının hesabına utandım yalan söyledim

yalan söyledim başkasını üzmemek için

ama durup dururken de yalan söyledim

bindim tirene uçağa otomobile çoğunluk binemiyor

operaya gittim

çoğunluk gidemiyor adını bile duymamış operanın

çoğunluğun gittiği kimi yerle-

de ben gitmedim 21'den beri camiye kiliseye tapınağa hav-

raya büyüciye

ama kahve falıma baktırdığım oldu

yazılarım otuz kırk dijde basılır

Türkiye'mde Türkçemle yasak kansere yakalanmadım daha

yakalanmam da şart değil başbakan filân olacağım yok

meraklısı da değilim bu işin bir de harbe girmedim

sığınaklara da inmedim gece yarılarda

yollara da düşmedim pike yapan uçakların altında

ama sevdalandım altmışıma yakın

sözün kıyası yoldaşlar

bugün Berlin'de kederden gebermekte olsam da

insanca yaşadım diyebilirim ve daha ne kadar yaşarım

başından neler geçer daha kim bilir.

11 Eylül 1961 / Doğu Berlin

Nazım Hikmet'in eğitiminde dönemin ileri düşüncelerine sahip

aile çevresinin büyük etkisi oldu. Daha genç yaşlarda birçok usta şairin dikkatini çekmekte, Kurtuluş Savaşı için yazdığı şiirlerle güçlü etkiler yaratmakta, gençleri ülkenin kurtuluşu için savaşmaya çağırıyordu. Aralarında Sadık Ahi (sonradan Mehmet Eti adıyla CHP milletvekili), Vehbi (Prof. Vehbi Sarıdal), Nafi Atuf (Kansu, sonradan CHP genel sekreteri) gibi kimseler de bulunan bir öğrenci grubu oluşturuluyor, bu grup Spartakistler olarak anılıyor, sosyalizmi savunuyor, Türkiye'nin Misak-ı Milli sınırlarını ilk tanıyan ülke olarak Sovyetler Birliği'nden övgüyle söz ediyordu. Bunlar Nâzım Hikmet ile Vâlâ Nureddin için yepyeni bilgilerdi.

Bolu'daki kısa öğretmenlik deneyiminden sonra, çocukluk arkadaşları Vala Nureddin'le birlikte içlerinde bütüyen kıvılcıma dur diyememiş, çok merak ettikleri Sovyetler Birliği'nin yolunu tutmuşlardı. Böylece Sovyetler Birliği'ne ayak basan, yirmi yaşın eşiğindeki iki genç şair Mosko-

va'ya giderek Doğu Emekçileri Komünist Üniversitesi'ne (KUTV) yazıldılar.

Moskova'ya giderken geçtikleri açlık bölgelerinde gözlediklerinin etkisiyle yazmaya giriştiği "Açların Gözbebekleri"ni hece ölçüsüne sokamadığını görünce, Batum'da "Izvestiya" gazetesinde gördüğü şiirin biçimsel çağrışımlarından güç alarak, daha serbest yazmayı denedi Nazım. Ortaya yer yer hece kalıplarıyla kurulmuş olsa da, kurallara uymayan, serbest bir ölçü çıktı. İçine girdiği yeni dünyanın düşünce, duygu yükü altında, bu serbest ölçüyle yazdığı şiirler birbirini izledi. Bu dönemde yazdığı şiirlerin bazılarını 1923'te "Yeni Hayat", "Aydınlık" gibi dergilere göndererek yayımlatan Nâzım Hikmet, üniversiteyi bitirince ülkesine dönmek istedi. 1924 Ekimi'nde, çıkışında olduğu gibi, gene gizlice sınırdan geçerek Türkiye'ye geldi. "Aydınlık" dergisinde çalışmaya başladı. İstanbul'da polisçe izlendiğini anlayınca, bir basımevi kurmak için

İzmir'e geçti. Böylece gözlerden de uzaklaşmış oluyordu. 1925 Şubatında Şeyh Said İsyanı'nın başlaması üzerine, 4 Mart 1925'te Takkir-i Sükûn Kanunu çıkarıldı. Bazı gazeteler, dergiler kapatıldığı gibi, 1 Mayıs 1925'te yayınlanan bir bildirge dolayısıyla "Aydınlık" dergisi çevresindeki yazarların çoğu da tutuklandılar. Ankara'da İstiklal Mahkemesi'ndeki dava 12 Ağustos 1925'te sonuçlandığında Nâzım'ın da gıyaben 15 yıla mahkûm edildiği görüldü. Bunun üzerine Nazım Hikmet saklanmakta olduğu İzmir'den haziran ayı ortalarında İstanbul'a gelerek gizlice yurt dışına çıkıp yeniden Sovyetler Birliği'ne gitti.

1928'de Bakü'da ilk şiir kitabı Güneşi İçenlerin Türküsü'nü yayımlattı. Aynı yılın Temmuz ayında da, gıyaben aldığı mahkûmiyetlerden temize çıkmak için, gizlice sınırı geçerek Kafkasya'dan Türkiye'ye girdi. Arkadaşı Laz İsmail'le Hopa'da yakalandıklarında üstlerinde sahte pasaportlar vardı. Sınırı izinsiz, üstelik de sahte pasaportlarla geçmek suçuyla Savcı'nın karşısına çıkarıldılar. Bu suçun cezası olan 3 gün hapsi yatmalarına karşın, aylarca bekletilip, kelepçelerle, jandarmalarla o şehirden bu şehire nakledilmeleri kamuoyunda büyük tepkilere neden oldu. Sonuçta tutuklanma tarihlerine göre, ikisinin de önceki sonraki, bağışlanmış bağışlanmamış bütün cezalardan kurtuldukları anlaşıldı. Serbest bırakıldıktan sonra Nazım, İstanbul'da Zekeriya Sertel'in çıkardığı "Resimli Ay" dergisinin yazı kadrosuna katıldı. Bir yandan şiirlerini yayımlıyor, bir yandan da edebiyatın yerleşmiş değerlerine karşı sert çıkışlar yapıyordu. 1929'un Mayıs ayında yayımlanan "835 Satır" adlı kitabı ise büyük bir ilgiyle karşılandı. Bunu gene o yıl çıkan Jokond ile

Si-Ya-U , ertesi yıl çıkan Varan 3; 1+1=1 adlı kitapları izledi. Temmuz 1930'da "Salkımsöğüt" ile "Bahri Hazer" şiirleri şairin kendi sesiyle Columbia firmasınınca plağa alındı. Yirmi günde tükenen bu plağın kahveler, lokantalar gibi halka açık yerlerde çalınmaya başlandığı görülünce, polisin duruma el koyup bazı uyarılara girişmesi sonucu firma plağın yeni basımlarını yaptıktan vazgeçti. 1 Mayıs 1931 günü bir sivil polisin getirdiği çağrıyla, ertesi gün Sorğu Yargıçlığı'nda sorgulanması yapıldı. Sorgulanmasının bir yerinde Nâzım Hikmet şöyle der : *"İddianamede beş altı noktadan suçlama var. Bunların başında benim komünist olduğumu ilan etmeğlim suç sayılmaktadır. Evet, ben komünistim, bu muhakkaktır. Komünist şairim ve daha esaslı komünist olmaya çalışıyorum. Teşkilat-ı Esasiye Kanunu mucibince ben komünist şair olmakla cürüm işlemiş olmam. Komünistlik bir tarz-ı telakkidir. Diğer iktisadi ve siyasi meslekler nasıl cürüm değilse, komünist mefkûresi de cürüm değildir. Benim bir sınıf halkı diğeri aleyhine tahrik ettiğim iddiası söz konusu değildir."* Bundan sonra yapıtlarını tek tek ele alıp yazılış amaçlarını açıklayan şair, bir yerde, kendisini Batının emperyalist ülkelerinin mahkemeye vermesi gerektiğini, bir yerde de, Türkiye'de ekonomik sıkıntı olduğunu rakamlarla açıklayan Ticaret Odası Dergisi'ne değinerek, halkın durumundan söz etmek suç ise, ekonomi bilimini ortadan kaldırmak gerektiğini söyledi. Nazım böylece aklandı.

1932'de Nâzım Hikmet'in "Benercî Kendini Niçin Öldürdü" adlı şiir kitabı basıldığı gibi, 1931-32 sezonunda "Kafatası," 1932-33 sezonunda "Bir Ölü Evi" adlı oyunları da Darülbeydi'de (son-

radan İstanbul Şehir Tiyatrosu) sahneye kondu.

1933'te "Gece Gelen Telgraf" yayımlandıktan bir süre sonra iki dava açıldı. Birini 5 Mart 1933'te kitabı toplanan İstanbul Cumhuriyet Savcılığı, "halkı rejim aleyhine kışkırtmak"tan, öbürünü ise, 9 Mayıs 1933'te, yapıtta yer alan "Hiciv Vadisinde Bir Tecrübeî Kalemiye" adlı yergide "kendisine ve pederine hakaret ettiği" gerekçesiyle Süreyya Paşa tarafından açılmıştı. Oysa şair zaten Gece Gelen Telgraf toplandıktan hemen sonra, 22 Mart 1933'te, gizli örgüt kurmak, üç kentte; İstanbul, Bursa, Adana'da, duvarlara devrim bildirileri yapıştırarak, kitapçıklar dağıtarak komünizm propagandası yapmaktan tutuklanmış, bir süre İstanbul'da sorgulanmış, bu arada öbür davalarının duruşmalarında bulunmuş, ama arkasından, yargılanmak üzere, 1 Haziran 1933'te, Bursa'ya gönderilmişti. İdam talebiyle başlayan dava 31 Ocak 1934'te 5 yıl hapis kararıyla son buldu. Temyiz bu kararı bozduysa da Bursa Mahkemesi 4 yıla indirerek hapis kararında direndi.

1930'da tanışıp 1931'de evlenmeye karar verdiği halde kovuşturmalar, tutuklamalar yüzünden buna olanak bulamadığı Piraye Altınoğlu ile 31 Ocak 1935'te evlendi. Nâzım daha önce de Sovyetler Birliği'nde iki kez evlenmişti : Birincisi orada görevli bir Türk ailesinin kızı olan Nüzhet Hanım ile kısa bir evlilikti, ikincisi ise bir Rus kızı olan Dr. Lena ile memleket hasreti yüzünden sona eren bir evlilik...

Nazım, "Akşam" gazetesinde Orhan Selim takma adıyla fıkralar yazmaya başladı. Gene takma adlarla gazetelerde tefrika edilmek üzere romanlar yazdı. Bir yandan da İpek Film Stüdyosu'nda senar-

yo yazarlığı, dublaj yönetmenliği, film yönetmenliği gibi çeşitli işler yapmaktaydı. 1935'te Taranta Babu'ya Mektuplar adlı şiir kitabını yayımladı. "Unutulan Adam" adlı oyunu Darülbeydi'de sahneye kondu. 1936'da "Simavne Kadısı Oğlu Şeyh Bedreddin Destanı" adlı şiir kitabı ile "Alman Faşizmi ve Irkçılığı" adlı çeviri derlemesi yayımlandı.

II Dünya Savaşı öncesinde sağcı ve solcu yazarlar arasındaki gerginlik son haddine varmıştı. Basın organlarında karşılıklı suçlamalar birbirini izliyordu. 1936 sonunda bildiri dağıtmak suçlamasıyla on iki kişiyle birlikte gene tutuklanan Nâzım Hikmet, 1937 Nisan'ında duruşmaların tutuksuz yapılmasına karar verilmesi üzerine serbest bırakıldı. 17 Ocak 1938 gecesi bir kez daha apar topar tutuklanıp "askeri isyana teşvik"ten mahkum edildi. Çeşitli cezaevlerinde toplam 12 yıl kalan Nâzım Hikmet yayımlama olanağı bulunmadığı halde sürekli olarak şiir yazdı.

Cezaevlerinde tanıştığı, Türk halkının güç koşullar altında yaşayan, yoksul, acılı kişileriyle dostluklar kurdu. "Dört Hapisaneden; Kuvâyi Milliye", "Piraye İçin Yazılmış Saat 21-22 Şiirleri", "Piraye'ye Rubailer", "Memleketimden İnsan Manzaraları", "Ferhad ile Şirin", "Yusuf ile Menofis" gibi yapıtlarını bu insanlara okuyup eleştirilerini aldı.

İkinci Dünya Savaşı sona erince, suçsuz yere hapsedildiğini kanıtlama mücadelesi başladı. Birçok makama mektuplar yazdı, "adli hata"nın düzeltilmesini istedi. Bu arada kamuoyunda da Nazım Hikmet'in bir "adli hata" yüzünden cezaevinde olduğu görüşü ağırlık kazandı. Bütün bu girişimlerden bir sonuç alınmadığını gören Nâzım Hikmet 8 Nisan

1950'de açlık grevine başladı. Kalbinden, karaciğerinden rahatsız olduğu için avukatının da ısrarıyla açlık grevini erteledi. Ancak hukuki durumuyla ilgili hiçbir gelişme olmadığından 2 Mayıs 1950 sabahı Nazım Hikmet yeniden açlık grevine başladı. Şair bu kez ölüncüye ya da serbest kalıncaya kadar grevi sürdürmeye kararlıydı. 9 Mayıs 1950 günü cezaevinden ambulansla Adli Tıp Müdürlüğü'ne götürüldü. Üç saat süren bir muayene sonucu doktorlar tam teşekküllü bir hastanede gözetim altında kalması gerektiğine karar verdiler. Cerrahpaşa Hastanesi'nde tek kişilik bir odaya yatırılmak istendi. Ama Nâzım Hikmet'in, "Ben kobay değilim, hakkımın verilmesi için açlık grevi yapıyorum. Greve cezaevinde devam edeceğim," diye diretmesi üzerine, hastane yetkilileri bu isteği bir tutanakla saptayıp imzasını aldılar. Gene Üsküdar Paşakapısı Cezaevi'ne götürüldü. Bu arada, yurt içinde, yurt dışında, gösteriler, toplantılar birbirini izliyor, bildiri-ler dağıtılıyor, olaylar yaşanıyor, imzalar toplanıyor, "Nâzım Hikmet" adında iki sayfalık bir gazete çıkarılıyor, ilgililere sürekli mektuplar yazılıyordu.

Nâzım Hikmet açlık grevinin on ikinci gününde sekiz kilo kaybetmiş, çok kötü duruma düşmüştü. Açlık grevini sürdürüyordu, ama Büyük Millet Meclisi beklenen genel bağışlama yasasını görüşmeden tatile girmişti. Seçimlerin sonucu alınıp yeni hükümet kurulana kadar greve ara veremeliydi ve 19 Mayıs 1950'de açlık grevini sonlandırdı. 15 Temmuz 1950'de, Cerrahpaşa Hastanesi'nde, Demokrat Parti'nin çıkarıldığı yasayla artık serbest olduğu kendisine avukatlarınca bildirildi.

Nâzım Hikmet cezaevindeki son iki yılına girerken, görüşmecilerden bu acı olayı yansıtan şiirler yazmalarını istedi. Nâzım Hikmet de bir şiir yazdı, ama Stalin'i her şeyin üstüne çıkarıp tek başına putlaştırmayan, Marx, Engels, Lenin'le birlikte, devrimin içindeki yerine koyarak anan bu şiir, sonuçta halkın birliğinin önemini vurguluyordu.

gelen dayı kızı Münevver Berk'e âşık olmuştu. Cezaevinden çıkınca karısı Piraye'den ayrıldı.

Gerçi cezaevinden çıkmıştı, ama polisçe sürekli izleniyordu. Çürüğe çıkarılmış olmasına rağmen askere çağrıldığı öğrenildi. 17 Haziran 1951 sabahı, askerlik işini düzeltmek amacıyla Ankara'ya gideceğini söyleyerek evden ayrılan Nazım Hikmet'in 20 Haziran 1951'de Romanya'ya vardığı Bükreş Radyosu'ndan öğrenildi. Oradan Moskova'ya geçmesi üzerine, Nâzım Hikmet, 25 Temmuz 1951'de, Bakanlar Kurulu kararıyla Türk vatandaşlığından çıkarıldı.

Dışarda birçok uluslararası kongreye katılan, çeşitli ülkelere yolculuklar yapan Nâzım Hikmet büyük bir ün kazandı. Yapıtları çeşitli dillere çevrildi. Pek çok kitabı yayımlandı. Fadeyev, Neruda, Aragon, Frédéric Joliot-Curie gibi birçok kişiyle çalışmalar yaptı. Gündemdeki Kore İşgali'ni ve Türkiye'nin emperyalist ABD için asker göndermesini kınayan birçok etkinliğe dahil oldu. 1952'de Dünya Barış Konseyi'nin yönetici kadrosuna girdi.

6 Ağustos 1955'te Hiroşima'ya atom bombasının atılışının onuncu yıldönümüydü. Nükleer araştırmalara karşı bütün dünyadan 33 milyon imza toplanmıştı. Nâzım Hikmet bu toplantıda bir barış delegesi konumunun ötesinde, dünyanın en büyük şairlerinden biri olarak alkışlandı.

1956'da, sekiz ay kadar, "özgürlükçü komünizmin örneği" olarak gördüğü Polonya'da kaldı. Bu yıllarda yazdığı savaş karşıtı, nükleer silahlar karşıtı şiirleri bes-telenerek, Paul Robeson gibi Pete Seeger gibi dünyaca ünlü şarkıcılarca söylendi.

5 Mart 1953'te Stalin ölünce Yazarlar Birliği önde gelen şair-

lerden bu acı olayı yansıtan şiirler yazmalarını istedi. Nâzım Hikmet de bir şiir yazdı, ama Stalin'i her şeyin üstüne çıkarıp tek başına putlaştırmayan, Marx, Engels, Lenin'le birlikte, devrimin içindeki yerine koyarak anan bu şiir, sonuçta halkın birliğinin önemini vurguluyordu.

"Hepinizdi O
hepinizdir.
Yoldaşlarım
acınızı duyuyorum,
sizin duyduğunuz gibi tıpkı aynı
şiddetle.

Kardeşlerim,
'hüngür hüngür ağlamak geliyor
içimden,

tutuyorum kendimi sizin gibi
tıpkı

aynı metanede
Seviyorum onu, Marksı, Engelsi,
Lenini sevdiğim gibi
sevdiğiniz gibi
aynı muhabbetle
aynı hürmetle

....
Yoldaşlarım
Sovyet insanları;
günler ağır.
Onsuz geçirilecek bu ağır gün-
ler
sarsıntısız, çatlaksız
ama onunla ve Lenin'le beraber

....
Bundan birkaç sene sonra, Stalin döneminin ağır bir eleştirisi olan İvan İvanoviç Var mıydı Yok muydu? adlı oyunu, 11 Mayıs 1957 günü Moskova Yergi Tiyatrosu'nda sahneye kondu. Bir tek gece oynandıktan sonra yasaklandı. Bu olay Nâzım Hikmet'i çok üzdü. Ama bu oyun daha sonra başka tiyatrolarda, Riga'da, Çekoslovakya'da, Bulgaristan'da vb. sahnelendi.

1955 yılı sonlarından beri yeni bir sevda fırtınası yaşamaya başladı. Vera Tulyakova adında genç bir kadına âşık olmuş, onu Moskova'da bırakarak gelmişti. Nâzım Hikmet 1958 Haziran'ında ise Leipzig'e giderek Bizim Radyo'da çalışan Sabiha Sertel, Zekeriya Sertel, Yıldız Sertel'le buluştu. Türkiye'den tanıdığı insanlarla bir araya gelmek ondaki dinmek bilmez memleket özleminin acısını biraz olsun hafifletiyordu.

18 Kasım 1960'ta Nâzım'la Vera nikahlandılar. Diğer taraftan memleketinde Münevver Hanım ve Mehmet'li de unutamıyordu. 17 Temmuz 1959'da, Vera Tulyakova'yla diz dize çalışırken, "İki Sevda" adlı şiirine, "Bir gönülde iki sevda olamaz / yalan / olabilir" diye başlıyordu.

Mayısta Nâzım Hikmet oradan yalnız olarak Dünya Barış Komitesi adına Fidel Castro'ya Barış Ödülü vermek üzere Küba'ya gitti. 1962 ocağında Kruşçev'in aracılığıyla Nâzım Hikmet'e Sovyetler Birliği pasaportu verildi. Şubat'ta, Vera'yla birlikte, Asya ve Afrika Yazarlar Birliği Kongresi'ne katılmak üzere Mısır'a gittiler. Nâzım Hikmet sağlığının gittikçe bozulmasına karşın, 1962 yılında Prag, Berlin, Leipzig, Bükreş'te yapılan toplantılara katılmaktan geri durmadı. 1963 şubatında Nâzım Hikmet Asya ve Afrika yazarlarının Tanganika'daki toplantısına katıldı. Nisan sonunda Moskova'ya döntünce "Cenaze Merasimim" adlı şiirini yazdı. 3 Haziran 1963 sabahı, Nâzım Hikmet bir kalp krizi sonucu Moskova'daki evinde öldü. Yazarlar Birliği'nin düzenlediği bir törenle Novodeviçiy Mezarlığı'na gömüldü.

Nâzım Hikmet arkasında düşmanlarının bile reddedemediği ölçüde başarılı şiirler, tiyatro

oyunları; ömrünün büyük bölümünü kaplayan sürgün yılları, tutukluklar; ve ABD'nin öcü gibi göstermeye çalışarak bilinçlerde korku ve ürperti odağı haline getirmesine rağmen O'nun gerek şiirlerinde gerek yurt dışındaki çalışmalarında her fırsatta tekrarladığı, yaydığı "komünizm sevda-sı" kaldı. İşte bu yüzden 42 yıl önce Nâzım'ın kelami durmasına karşın, arkasında bırakılan hala endişe yaratmakta, yaratmaya da devam edecektir.

DÜNYANIN EN TUHAF MAHLUKU

*Akrep gibisin kardeşim,
korkak bir karanlık içindesin
akrep gibi.*

*Serçe gibisin kardeşim,
serçenin telaşı içindesin.*

*Midye gibisin kardeşim,
midye gibi kapalı, rahat.*

*Ve sönmüş bir yanardağ ağzı
gibi korkunçsun, kardeşim.*

*Bir değil,
beş değil,*

*yüz milyonlar-
lasın maalesef.*

*Koyun gibisin kardeşim,
gocuklu celep kaldırıncı sopa-
sını*

*sürüye katılverirsin hemen
ve âdeta mağrur, koşarsın sah-
haneye.*

*Dünyanın en tuhaf mahluku-
sun yanı,*

*hani şu derya içre olup
deryayı bilmeyen balıktan da
tuhaf.*

*Ve bu dünyada, bu zulüm
senin sayende,*

*Ve açsak, yorgunsak, alkan
içindeyse eğer*

*ve hâlâ şarabımızı vermek için
üzüm gibi eziliyorsak*

*kabahat senin,
demeğe de dilim varmıyor
ama*

*kabahatin çoğu senin, canım
kardeşim! 1947*

ZAFERE DAIR

*Korkunç ellerinle bastırıp ya-
ranı*

*dudaklarını kanatarak
dayanılmakta ağrıya.*

*Şimdi çiplak ve merhametsiz
bir çılgın oldu ümid...*

Ve zafer

*artık hiçbir şeyi affetme-
yecek kadar*

*tırnakla sökülüp koparılacak-
tır...*

Günler ağır.

*Günler ölüm haberleriyle geli-
yor.*

Düşman haşın

zalim

ve kurnaz.

*Ölüyor çarpışarak insanlarımız
halbuki nasıl hakketmişlerdi
yaşamayı*

ölüyor insanlarımız

ne kadar çok

*sanki şarkılar ve bayraklarla
bir bayram günü nümayişe
çıktılar*

öyle genç

ve fütursuz...

Günler ağır.

*Günler ölüm haberleriyle geli-
yor.*

En güzel dünyaları

yaktık ellerimizle

*ve gözümüzde kaybettik ağla-
mayı:*

*bizi bir parça hazin ve dimdik
bırakıp*

gözyaşlarımız gittiler

ve bundan dolayı

biz unuttuk bağışlamayı...

Varılacak yere

kan içinde varılacaktır.

Ve zafer

*artık hiçbir şeyi affetmeyecek
kadar*

*tırnakla sökülüp, koparılacak-
tır... 1941, Sonbahar.□*

"ÖĞRENCİLİK SIFATIMI" REDDEDİYORUM!

"Yüksek Öğrenim Kurumları Disiplin Yönetmeliği'nin 6. maddesi a) fıkrası uyarınca "Öğrencilik sıfatının gerektirdiği vaka-ra yakışmayan tutum ve davranışlarda bulunmak" suçundan dolayı UYARMA cezası verilmesine oy birliğiyle karar verildi."

Olay geçtiğimiz ay yaşandı, olaya konu olan "suç", "izinsiz bildiri dağıtmak". Söz konusu olan bildiri Demokratik Gençlik Hareketi (DGH)'nin programını tanıtmaya çerçevesinde başlatmış olduğu kampanya sürecinde çıkan bir bildiri. "Özgür Bir Dünya, Bağımsız Bir Ülke ve Yeni İnsan İçin DGH'ye Katıl" işte suç olan bildirinin özeti. Öğrencilik sıfatına yakışmayan, insanın yüzünü kızartan ifadeler. Rahatsızlık verdiğim için herkesten özür diliyorum. Bir an "sıfatımı" unuttum. Boş anıma denk geldi, Üstüne vazife olmayan işlere kalkıştım. Çünkü sıfatım belirlenmişti. Sıfatım belli kurallarla güvence altına alınmıştı. Ve tabiki "büyüklerimiz" iyi olan şeyleri zaten düşünürler.

Sahi, neydi sıfat isimlerin önüne gelerek onları niteleyen, onlar hakkında bilgi veren kelimeler" değil miydi? Peki ya öğrencilik sıfatı "bu sıfat; düşünmeyen, sorgulamayan, ülkesinin sorunlarına duyarsız, bencil, yaşamda özne olamayan, dolayısıyla

Uyarılarınız, uzaklaştırmalarınız, okuldan atmalarınız bu zincirin halkalarıdır. Ne mutlu "öğrencilik sıfatını" reddeden yüreklere. Yaşam, bu sıfatı yıkıp yerine yeniyi koyabilenlerin omuzlarında yükselecek.

la belli yerlerde figüranlık bahşedilen öğrenci yığınlarının genel "adı" olarak açıklanabilir. İnsan bu tanımlara bakınca sıfat olası geliyor, sıfata özeniyor. En azından cümle içinde anlamı olan, cümleye rengini yansıtan bir görevi var. Ama öğrencilik sıfatı öyle mi? Elbette hayır! Zira o olsa olsa belirtsiz nesne olur. Gücü ve etkisi nesneyi tanımlamaya yetmiyor. Bu haliyle şöyle bir baktığımda yaşamda özne olması gereken, yani kendisinin farkına varan bireyler olması gereken gençler yaşam denilen düşün nesnesi haline getirilmişler. "Yönetenler" kendi işini yapıyor. On yıllardır potansiyel "suçlu" olarak gördükleri gençleri bir şekilde kontrol altına almaları gerekiyor. Kendi iktidarlarının devamı için bu zorunlu. Ve adamlar oturup edebiyat çalışmışlar ve literatüre

"öğrencilik sıfatı" gibi eşsiz bir katkıda bulunmuşlar. Derslerini iyi çalışmışlar. Vizeden iyi not aldılar. Ama finaller daha gelmedi. Doğru ile yanlışın finalinde kimin başarılı olacağını zaman gösterecek. Bir tarafta özgür bir ülkenin ve yeni insanın mücadelesini verenler diğer tarafta açlığın, sefaletin yani eskinin temsilcileri. Bizler kendimize yakıştırdığımız bu sıfatı reddederek finale doğru yürütüyoruz, onlarda "ceza-lar" vererek. Yakıştırdığımız bu sıfatı reddediyorum. Bu sıfat sizin sıfatınızdır. Bu sıfat, öğrencilik sıfatı değil köleliğin ve eskinin sıfatıdır. Sıfatımız yeni insandır. Ve öğrenciliğimiz doğada var olan her şeyden öğrenerek arınıp gelişen bir sürecin bütünüdür. Öğrencilik sıfatımızı reddederek kölelik zincirini kırıyoruz. Uyarılarınız, uzaklaştırmalarınız, okuldan atmalarınız bu zincirin halkalarıdır. Ne mutlu "öğrencilik sıfatını" reddeden yüreklere. Yaşam, bu sıfatı yıkıp yerine yeniyi koyabilenlerin omuzlarında yükselecek. Son söz olarak özgürlük nedir diye soranlara cevaben:

Özgürlük; yaşamın her alanında egemenlerin bize yakıştırdıkları sıfatların reddidir.

NOT: Vize üniversitelerde öğrencilerin ilk sınavlarına; final ise son sınavlarına verilen addır. □

Şampiyon Fenerbahçe ve

Türkiye'de Futbol

● Köşe döndüren sermaye düzeni, gençliği dejenere edip gençleri siyasal yaşamdan uzaklaştırırken sporu ve futbolu siyasal hegemonik aygıtlar haline de getirdi. Yıllar geçtikçe lümpen ve itilmiş insanların kümeleştiği tribünler, kimi siyasal oluşumların borazanlığını yapar hale geldi

1990'lı yıllarla birlikte özel televizyon kanallarının kurulup yaygınlaşması, birbiri ardına yayına sokulan bulvar gazetelerinin yanına bir de günlük spor (futbol) gazetelerinin eklenmiş olması günümüz Türkiye'sinde sporu, daha doğrusu futbolu anlamak için önemli ipuçları olarak kabul edilmelidir. 2000'li yılların ortalarında futbolla yatıp futbolla kalkan, "koka kola" içen Türkiye, 12 Eylül 1980'deki faşist darbeyle sarsılan bir toplumsal yapının üzerine inşa edilmişti. Ülke, kendi kabuğundan çıkmakta zorlandığı yıllarda neo-liberal dünyayla da ciddi bir tanışıklık içine gir-

mişti. Darbeyi takip eden dönemde siyasal mücadelelerinin yaşandığı yıllar hep kötülenirken yeni bir sosyo-demografik yapı oluşturulmuştu. ABD yapımı televizyon dizilerinin yanında soğuk savaş yıllarının komünizm karşıtı filmleri de Türkiye'de gerek sinemalarda gerek televizyonlarda sürekli olarak gösteriliyordu. Diğer yandan, kültür endüstrisi gibi kavramların yanına şimdi bir de futbol endüstrisi tanımlamasının eklenmesinin vakti gelmiş de geçiyordu bile. Ancak acele etmemek ve futbol kullanılarak yaratılacak ekonomik, siyasal gücün ne kadar büyüyebileceğini doğru he-

saplamak gerekiyordu. Futbol artık sadece futbol olmayacaktı.

1990'lı yıllarda egemen sınıfların, futbolun sadece bir spor olmadığını kesin olarak farkına vardı. Bu spor, endüstrileşmeye açıktı. Futbol hem büyük bir iktisadi yapıyı oluşturmada önemli bir araç haline getirilebilir, hem de çok önemli bir siyasal aygıtı dönüştürülebilirdi. Egemen sınıflar bu ekonomi-politik gücü kavramakta geç kalmadılar. Bunun ardından futbol artık bir spor ve eğlence aracı değil, toplumsal, kültürel bir dönüştürme gücü haline getirilmeye başlandı. Ülke gündemine oturan siyasal gelişmeler (Kürt hareketinin yükselişi) stadyumlarda yankısını buldu. On yıllardır sürekli olarak ırkçılığı ve faşizmi kullanan egemenler büyük kıskırtmalarla futbol saha-

ların faşistlerin gövde gösterisi yaptığı alanlar haline getirdi. 90'lı yılların ikinci çeyreğinden itibaren futbol maçlarında İstiklal Marşı okunmaya başlandı, ardından birçok kentte faşist çetelerin simgesi haline gelen "kurt işaretleri" tribünlerde egemenlik kurdu. 90'ların ortalarından itibaren siyasal alanda yaşanan dönüşümler futbolda yankısını daha geniş biçimde bulmaya başladı ve Kürt ilkerinin takımları gittikleri her ilde ırkçı saldırılara maruz kaldı. Maçlarda yükselen ırkçı dalga git gide siyasallaştı ve ardından oluşan gruplar farklı güç odaklarıncaya yönlendirilmeye başlandı. Amatör düzeyde zaten sürekli çeteleşmeye açık olan spor kulüpleri artık en üst düzeyde çetelerin egemenliğine girdi ve maç sonuçları önceden belirlenmeye başlandı. Hakemler tehdit edildi, maçlar satın alındı. Ülkenin en ünlü faşist çetelerinin yani mafyaların adı sürekli olarak futbolla birlikte anılır oldu.

Bunların ardından, yaygınlaşan televizyon kanalları, futbolun gündemleşmesiyle birlikte iktisadi alanda büyük bir kaynak buldu. Hemen her televizyon kanalında sayısız futbol programı yayına sokuldu. Yeni iş alanları doğdu. Eski futbolcu ve hakemler artık ülkenin en ünlü isimleri haline gelmeye başlamıştı. Artık siyasal gündemden bile daha çok ilgi çeki-yordu futbol gündemi. Yayınlanan birçok futbol gazetesi ve yapılan programların yanında bir de "suyunun suyu" misali futbol paparazzi programları işgal ediyordu ekranları. Peki, tüm bu gelişmeler nelere yol açtı? Futbolun Türkiye'de ilerlemesine ve kulüplerin dünya çapında tanınır hale gelmesine mi yaradı bu ilgi; ya da elde edilen birkaç önemli başarı bu ortamın ürünü müydü? Bunların kesin yanıtını vermek çok

kolay olmasa gerek. Ancak özellikle 24 Ocak 1980'de alınan bir gün sonra açıklanan kararların Türkiye'nin rotasını değiştirdiğini, buna bağlı olarak sporun ve toplumsal yaşamın da yeni dünyanın kurallarına göre biçimlendiğini söylemek doğru bir başlangıç noktası olur.

Futbol, yalnızca Futbol

68 Kuşağı'nın ardından yaygınlaşan gençlik hareketleriyle çok uğraşan Türkiye'nin egemenleri 24 Ocak'tan itibaren gençleri artık farklı biçimlerde yetiştirip onları "piyasa koşullarına" entegre etmeyi önüne birer hedef olarak koymuştu. Neo-liberal rotada artık gençlerle ve üniversitelilerle uğraşmak istemiyordu egemenler. Zaten yüz binlerce kişiyi de bu nedenle işkencelerden geçirmiş, binlerce kişiyi boşuna katletmişlerdi. Artık saz onların elindeydi ve ezgilerini bozacak seslere izin vermeyeceklerini en sert yöntemlerle halka kabul ettirmişlerdi. Bu kesin egemenlik ancak 9 yıl kadar sürdü ve 1989'dan itibaren üzerine ölü toprağı serpilen insanlar tekrar birlik olmaya başladı. Büyük grevler ve direnişler aldı sırayı. Zaten darbeden sonraki 10 yıl boyunca cezaevlerindeki direniş hep sürmüştü. İşçiler, üniversiteliler, gençler, itilmiş kimlikler yeniden sokakları doldurmaya başladı. Ancak sol uyanmakta bir hayli geç kalmıştı. Artık yeni bir dünya ve yeni bir Türkiye vardı solun karşısında. Bir de yeni bir hareket solun kanadının kırık kaldığı bir dönemde Kürt Ulusal Hareketi, Kürt illerinin neredeyse tamamında büyük destek görmüş ve ulusal kurtuluş söylemiyle yüz binlerce muhalifi kendi yanına çekmişti. Sosyalistler ise darbenin ağır faturasıyla hesaplaşmayı sürdürüyor-du hâlâ. Tüm bunlar yaşanırken,

1990'lı yıllarda siyasal egemen sınıflar, futbolun sadece bir spor olmadığını kesin olarak farkına vardı. Bu spor, endüstrileşmeye açıktı. Futbol hem büyük bir iktisadi yapıyı oluşturmada önemli bir araç haline getirilebilir, hem de çok önemli bir ideolojik aygıtla dönüştürülebilirdi.

karşı dalga tüm ideolojik aygıtların devreye sokulmasıyla harekete geçirildi. Eskinin anti-komünistleri darbeyle birlikte işsiz kalınca bir bir iktisadi suç şebekeleri örgütlemeye koyulmuş, organize suç örgütü yöneticilerine dönüşmüştü. "Ülkücü mafya" diye kavramlaştırmalar duyulmaya başlanmıştı. Eskinin faşist katilleri işsiz kaldıkları dönemde kurdukları iktisadi suç örgütleriyle futbola da dalış yapmışlardı. Ancak pasta git gide büyümüş ve faşist katiller de futbola endüstrileştiğinin ayırımına tam olarak varamadan büyük tekeller futboldan para kazanmaya başlamıştı. Şampiyonluk mücadeleleri ve derbi maçlar birer savaşa dönüştürülmüş ve sporun birleştirici kolektif yanları unutturulmaya başlanmıştı. Yenmek ya da yenilmek, yerini "ölmek ya da öldürmek"e bırakmıştı. Eskiden maçları yan yana izleyen taraftarlar artık tel örgülerle çevrili ayrılmış alanlarda ve binlerce polis arasında maç seyrederek hale gelmişti. Etenden sütünden yararlanan futbol, özellikle büyük medya tekellerine çok büyük kâr kapıları oluşturmuştu. "Silah icat edildi

meritlik bozuldu." diyen Köroğlu'nu anımsamıştı sporseverler. Artık medya icat olmuş ve kalan meritlik değitmişti. Kulüp başkanları bile birbirlerine küfür eder hale gelmiş, bununla kalmayıp maçlarda el kol hareketleriyle birbirlerine hakaret etmeye başlamıştı.

Şiddete davetle cepler doluyor

Böyle bir dönemde tüm iletişim ve baskı aygıtlarıyla kişiliksizleştirilen gençlik en büyük kaybı yaşayan kesim olmuştur. Farklı sınıfsal konumlardan gençler bir araya getirilmeye başlanmış ve futbol savaşları, sınıf savaşlarının yerini almıştır. Fenerbahçe-Galatasaray maçları savaş haline gelmiş ve futbol yorumcuları bununla övünmeye başlamıştır. Dünyanın en zor üç derbisinden biri olarak görülen FB-GS karşılaşmaları, maç öncesi ve sonrasıyla büyük birer para kazanma kapısı da olmuştur. Spor programları günün hemen her saatinde izleyici bulurken, "futbol kavga programları" da reklam gelirlerini kat kat arttırmıştır. Holdingleşen futbol kulüpleri de pazar paylarını yükseltmek için ellerinden geleni yapmış ve borsaya girmişler bunun yanında sezonluk bilet satışlarıyla önemli gelirler elde etmeye başlamışlardır. Son yılların popüler para kazanma araçlarından biri de forma satışları olmuştur. Üç yıldızlı, iki yıldızlı formalar kapış kapış satılırken, her "flaş transfer" yeni forma satışı anlamına gelmiştir. Kulüplerin kârları bunlarla kalmamış ve yayın gelirleri de önemli birer kalem olmuştur. Ancak özellikle 2001 ekonomik bunalımıyla birlikte ibre tersine dönmüş, içlerinde Galatasaray, Beşiktaş gibi büyük kulüplerin de bulunduğu ekipler iktisadi yönden çöküşe geçmiştir. Milyon dolarlık trans-

ferlerin yerini küçük rakamlı transferler almış, ülkenin iktisadi seyri futbolu da kulüpler bazında etkilemiştir. Ancak medya sektörü bu tablodan çok fazla etkilenmemiştir. Halen televizyon, gazete, internet yayıncılığı ve dergicilikten büyük miktarlarda paralar futbol üzerinden kazanılmaktadır. Türkiye'de futbol önemli bir sektörleşme yaşarken, köşe başlarını tutan sermayedarlar siyasi, iktisadi yönlerden egemenlik sağlamaya başlamıştır. Medyanın gücü siyasal yapıya eklenince, manipülasyon turmanmış, popüler kültür futbolu da içine alarak iyice yayılmıştır. Hal böyle olunca spor unutulmuş, kavgalar ve büyük çatışmalar gündeme taşınmıştır. Özellikle "düşman" takımların maçları şiddetin gölgesinde kalmıştır. FB-GS-BJK karşılaşmaları artık birer "müsabaka" değil, "muharebe" durumuna gelmiştir. Maç günleri taraftarlar gruplar halinde birbirlerine saldırırken, yine grup psikolojisi öne çıkmıştır. Bir araya gelen kalabalıklar tuttukları takımlarla özdeşim kurarak, onların başarısında dünyayı sallayacaklarını sanmaya başlamış, başarısızlıklarda ise kahrolmuştur. Milyonlarca insan aynı geceyi ya sevinçten ya kederden uykusuz geçirmeye başlamıştır "derbili günlerde". Maçlar, öncesi ve sonrasıyla savaş sahnelerinin yaşanmasına yol açmıştır. Muhtemel bir derbi öncesi tüm televizyon kanalları, gazeteler maça kilitlenmiştir. Devlet ileri gelenleri, valiler, emniyet müdürleri birlikte çalışmaya başlamış, bir savaşa hazırlanır gibi maçlara hazırlanmışlardır. Binlerce polis maçlarda farklı takım taraftarlarının birbirlerini öldürmelerini için "görevlendirilmiştir". Sonra spor unutulmuş, gündem şiddete ayarlanmıştır. Şiddet, her türüyle ilgi çekmektedir çünkü.

Geriye kalan şiddetin körüklenmesi ve şiddet pazarlamasından kâr elde etmek olmuştur. Sermayedarlar, kendi yaratıkları canavarları yok etmek ister görünürken, şiddetin dozunun artmasına katkı sağlamayı da ihmal etmemiştir. Şiddet artarken unutilan ise sporun birleştirici, kolektif, barışçı dokusu olmuştur. Savaş haline dönüştürülen sporun getirdiği çok büyüktür çünkü. Barışçı, kavgasız maçlar televizyonlarda iki dakikada anlatılıp geçilebilirdi. Gazetelere yeni fotoğraflar lazımdı hem. Barış ve kolektivizm olursa tüm bunların sağlanması olanaksız hale gelirdi. Bunun için şiddet körüklenmeli ve köşe başlarını tutan sermayedarlar, kendilerine dönecek yeni köşeler bulabilirdi.

Köşe döndüren sermaye düzeni, gençliği yozlaştırıp gençleri siyasal yaşamdan uzaklaştırırken sporu ve futbolu siyasal hegemonik aygıtlar haline de getirdi. Yıllar geçtikçe lümpen ve itilmiş insanların kümeleştiği tribünler, kimi siyasal oluşumların borazanlığını yapar hale geldi. Özellikle Avrupa'daki futbol karşılaşmalarında "gurbetçilerin" duyguları da okşanarak maçlarda ırkçı faşist partilerin bayrakları açtırılıyordu. Gençler, siyasetten uzaklaştırılırken aslında siyasallaştırılıyorlardı da. Tüm gelişmeler ise iktidardaki sınıfların ekmeğine yağ sürmenin dışına çıkmıyordu. Geriye ise sporun unutilan birleştirici ve dayanışmacı yönleri kalıyordu.

Oley Oley!

Türkiye Birinci Süper Ligi'nde son iki yılı Fenerbahçe şampiyon olarak tamamladı. Fenerbahçenin bu başarıları sokakların dolup taşmasına yol açtı. Ülkenin dört bir yanında sokağa dökülen kalabalıklar, kendi itilmişliklerini ve mut-

suzluklarını bu başarılarla unutmaya yolunu seçmişlerdi. Sokaklara dökülüp, serseri kalabalıklar haline gelen farklı taraftar grupları ise karşı karşıya geldikleri zaman yine şiddete başvuruyordu. Kocaeli'nde, Antalya'da, Eskişehir'de Diyarbakır'da ve birçok kentte olaylar çıkmış, F.Bahçe'nin şampiyonluğunun ardından kimi insanlar yaralanmıştı bu sevinç gösterilerinde. Bir genç de havaya sıkılan bir kurşunun göğsüne saplanması sonucu yaşamını yitirmişti. Şiddet yine birçok şeyi gölgede bırakmış, yollar kapanmış, gürültüden insanlar sabahlara kadar uyuyamamıştır. Bunlar yaşanırken, serseri kalabalıklar serbest dolaşım ve hareket etme hakkını kendilerinde görmeye başlıyordu. Hapishanedeki çocuklarına kart göndermek isteyen anaların üzerine yüzlerce polisle giden devlet ise şehirdeki şampiyonluk terörleri karşısında benzer tavırlar sergilemiyordu. Amaçlanan olmuştu nasıl olsa. Sınıfsal kimliklerinden soyutlanan insanlar kendilerine FB'li, GS'li, BJK'li gibi yeni kimlikler bulmuştu.

Sabahlara kadar büyük haykırışlarla eğlenen milyonlarca kişi, para harcamada da ipin ucunu kaçırmıyordu. Fenerbahçe'nin bu yılki şampiyonluğunun ardından satılan benzin ve içkilerin dışında "Fenerium" mağazalarında bir gecede 1,4 trilyonluk satışın gerçekleştiğini mağazaların sorumlu müdürü açıklıyordu. Bu rakam, işportacıların satışlarını gölgede bırakıyordu kuşkusuz. Böylesine büyümüş bir ekonomik alanda spordan ve barışçı dayanışma ruhundan bahsetmenin hiç yeri olmazdı elbette. Futbol bahaneydi, belki de insani değerleri alt-üst eden kapitalizm, sporu da kendi çarkına alınca onun güzelliği kalmıyordu. Mahalle aralarında oynanan topun tadı kalıyordu bir tek geriye. □

“milli” olan eğitim ve

milliyetçilik

Bayrak provokasyonu ortaya çıkan milliyetçi dalga, Trabzon ve Sakarya'da TAYAD'lılara yapılan saldırılarla devam etti ve ediyor. 2003 seçimlerinden sonra ilk defa bu kadar canlanan milliyetçilik elbette salt bir bayrak olayıyla açıklanamaz.

Sömürge ve yarı-sömürge ülkelerde (özellikle sömürge halinden kurtulmuş ülkelerde) milliyetçilik her dönem tekrar tekrar aşılanır. Bu, anti-empyrializm duygusunun devrimci bir safta şekillenmemesi için olmazsa olmaz bir koşuldur. Yani sistemin mevcut iş-

leyişinin devamı için milliyetçilik yeniden üretilir.

Marksistlerin ifade ettiği üst yapı kuramları bu anlamda her zaman milliyetçilikle iç içedir. Kamusal alan, milliyetçiliğin yeniden üretimi için ciddi önem arz eder. Keza okullar bunun en iyi örneğidir. Makro ölçekte eğitim sistemi...

Mevcut eğitim sisteminin “Milli Eğitim” sistemi olarak ifade edilmesi de bunun en basit örneğidir. Nitekim milli eğitim, bir millete mahsustur ve bir milletin özelliklerine göre şekillenir.

AB sürecinde, Kürt meselesi

gündeme geldikçe ülkede alt kimlik üst kimlik tartışmaları da gündeme gelmekte. Bu tartışmaların vardığı tek ve nihai sonuç; ülkede tek bir kimlik vardır, o da “Türk Kimliği”dir. Böyle bir sistemde Türkiyelilik tartışmalarının anlamsız olduğu açıktır. Sistemin her alanında Türk vurgusu yapılırken, Türkiyeliliğin ucu bucağı pek gözükmemektedir. Nitekim egemen olan kimlik açık ve nettir, Türklük. Ülke de yaşayan her milliyetten insana tepeden inme, tek bir kimlik, Türk kimliği dayatılmaktadır. Irkçı/faşist tezin en açık hali de işte budur. Ülkede yaşayan 30 milyon civarında Kürt, yine binlerce farklı milliyetten halk, salt “Türk” olarak anılır. Doğal olarak özünde Türk Kültürüne ait olan birçok özelliğe tepeden inme bir şekilde diğer halklara dayatılır. Bu dayatma en açık eğitim sistemi ile kendini gösterir. Nitekim eğitim sistemi “Milli” olma özelliğiyle de çokça milliyetçi değeri de içinde barındırır.

Kemal İnal bu değerleri; millet, milli simgeler, ordu, vatan, kahramanlık, öteki ve devlet olarak sıralar.

Buraya geçmeden önce kısaca bir eğitimi tanımlayalım.

Eğitim; Türkçe kolime anlamı

"terbiye" olan eğitim, ilköğretilerden bu yana gelişen toplumsal süreçlere göre farklı şekillerde tanımlanmıştır. İlköğretilerde daha soyut olarak tanımlanan eğitim, sınıf mücadelelerinin sonucunda, daha toplumsal, somut tanımlar altına girmiştir. Bugün en geniş anlamıyla sosyalleşme süreci, toplumsallaşma süreci ya da davranış değişikliği süreci olarak ifade edilen eğitim, özünde mevcut toplumsal düzenin yeniden üretimi için kullanılan üst yapı kurumlarından biridir. Doğal olarak bir ülkenin eğitim sistemi o ülkenin egemenlerinin güdümünde olmak zorundadır. Bu toplumsal hayatta da kendini gösterir, aynı şekilde mevcut eğitim - öğretim programlarına, ders programlarına ve ders kitaplarına da yansır.

Eski ve yeni programlar incelendiğinde, "Atatürk Milliyetçiliği" programların en önemli maddesi olarak gözükecektir. Atatürk Milliyetçiliği tas tamam Türk milliyetçiliğinin karşılığıdır. Bu-

gün bazı çevreler Atatürk Milliyetçiliğini yurtseverlikle karıştırmaktadır ki bu son derece saçmadır. Mustafa Kemal'in Milliyetçilik vurgusu, millet/ulus anlamında Türklük vurgusudur. Bu son derece açıktır. Tarihe bakıldığında M. Kemal'in Tarih Tezi ve Türk Ocaklarıyla olan doğrudan ilişkisi bunun en güzel kanıtıdır. O zaman ki Türk Ocakları dönemin önde gelen ırkçı şovenlerini içinde barındırmıştır.

İnal'ın vurguladığı "millet" kavramı da eğitim sisteminin orta yerinde durur. Bu ülkede yaşayan herkes Türk milletine mensuptur. Yani bu topraklarda yaşayan herkes Türk'tür. Eğitim sistemi de bunu böyle alır ve işler. Türk Milletinin kahramanlığı, vatanseverliği, ailesine ve devletine olan bağlılığı daima programlarda, amaç, hedeflerde ve ders kitaplarında yer bulur. "Türk milleti asil bir millettir ve vatanına düşkündür."

Mevcut eğitim sisteminin asıl

Atatürk Milliyetçiliği" programların en önemli maddesi olarak gözükecektir. Atatürk Milliyetçiliği tas tamam Türk milliyetçiliğinin karşılığıdır. Bugün bazı çevreler Atatürk Milliyetçiliğini yurtseverlikle karıştırmaktadır ki bu son derece saçmadır. Mustafa Kemal'in Milliyetçilik vurgusu, millet/ulus anlamında Türklük vurgusudur. Bu son derece açıktır. Tarihe bakıldığında M. Kemal'in Tarih Tezi ve Türk Ocaklarıyla olan doğrudan ilişkisi bunun en güzel kanıtıdır.

görevi ve işlevi, Türklük bilincini oluşturmak ve yaygınlaştırmak ve yeniden üretmek olmuştur.

Eğitim sisteminin içinde çokça rastlanılan bir diğer milliyetçi öğe de "milli simgelerdir". Bunlar, bayrak, milli marş, ulusal törenler, ulusal bayramlar, ulusal önder/kahraman ve ulusal mitolojilerdir. Bakıldığı zaman okullarda ciddi anlamda milli simge fetişizmi yaşanmıştır. Duvarlar boy boy Osmanlı padişahlarının resmiyle doludur, her sınıfta Atatürk portresi, istiklal marşı ve gençliğe hitabe bulunur. Ulusal törenlere her okuldan katılım olur, öğrenciler bu törenlerde çeşitli görevler alırlar.

Yine bakıldığı zaman bayrak tam bir milliyetçi simge olarak anılır ve bu şekilde aktarılır. Bayrak bağımsızlıktır ve düşmana karşı bayrak her zaman göndere çekilir. Okullarda haftada 2 gün bayrak ve istiklal marşı törenleri düzenlenir. Ders kitapları çokça mitolojik öyküleri işler ve aktarır. Tarihteki Türk "kahramanların" efsanevi öyküleri aktarılır, bundan övünç duyulması gerektiği neredeyse her fırsatta vurgulanır. Dede Korkut hikayeleri bunun en güzel örneğidir.

Eğitim sisteminin her alanında yer alan milli simgeler, toplumsal düzene devletin yasalarına bağlı, bunlara isyan etmeyen insan tipini de yetiştirmeyi amaçlar. Bu anlamda itaatkar bir toplum yaratmayı arzular. Keza milli simgeler, milli duyguları güçlü, tarihine bağlı insan modelleri yetiştirmeyi amaçlamakla milliyetçiliği yeniden üretir.

Mevcut eğitim sisteminde bu millet bolca kahraman yetiştirmiştir. Milliyetçiliğe göre Türk milletinin en önemli özelliklerinden biri de kahramanlıktır. Gerçekten de öyledir, milli maçta gol atıp takı-

mın galip gelmesini sağlayan futbolcu, aynı anda milli kahraman ilan edilir. Bu kadar kolaydır kahramanlık. Ondan öte ciddi bir fetiş halini almıştır. Fatih'in İstanbul'u fethi, onun çok büyük bir kahraman olması için yeterlidir. Tabi burada belirtilen kahramanlık millet fikrinin üzerinde kurulduğu bir kahramanlıktır. "Türk milleti cesur bir millettir.", "Kahramanlar cesur insanlardır." Dolayısıyla Türk milleti kahraman bir millettir.. Eğitim sistemi en genel anlamıyla kahramanlığı böyle işler.

Milliyetçiliğe göre vatan salt bir toprak parçasından öte kutsal bir değerdir. Millet varlığı için olmazsa olmazdır. Buradan hareketle vatan, milliyetçiliğin kendini en açık bir biçimde ifade ettiği alanlardan biridir. Dolayısıyla eğitim sistemimizde çokça "vatan, vatanseverlik" kavramlarıyla karşılaşırız. "Vatan kutsaldır, uğruna yüzbinlerce şehit verilmiştir.", "Bu vatanın her karış toprağı şehit kanlarıyla sulanmıştır." gibi çok daha ajitatif söylemler ders kitaplarında ve öğretmenlerin ders anlatımlarında çokça yer bulmuştur/bulmaktadır.

Yine eğitim sisteminin hemen her alanında çokça yer alan ifadelerden biri de "ordu" dur. Ordu

milliyetçiliğin en önemli propaganda araçlarından biridir. Türk milletinin "ordu - millet" olarak tarif edilmesi, tarih kitaplarında Türk ordusunun görkemini, kumandanlarının şanının sıkça vurgulanması tesadüf değildir. Ordu milletin güvencesidir. Millet var olması için milli çıkarları gözeten bir ordunun var olması şarttır. Tabi bu özellik ülkemiz özelinde kat kat daha baskındır. Emperyalizm güdümlü faşist diktatörlüğün merkezi ordudur. Cumhurbaşkanının, yani devletin en tepesindeki kişinin aynı zamanda orduların başkumandanı olması bu kaygının göstergesidir.

Bugün hala "Milli Güvenlik" adlı bir ders liselerde okutulmaktadır. Genellikle "rütbeli askerlerin" anlattığı bu ders, ordu kavramının eğitim sistemi içinde ne denli önem arz ettiğinin örneğidir.

"Öteki" nin her türlü saldırılarına karşı ordu güvencedir. "Ülkemizin çokça iç ve dış düşmanı vardır ve bunlar her an el tetikte hamle yapmayı beklerler." Milliyetçiliğin varlığını sürdürebilmesi için "biz ve onlar" çokça kullanılır. "Onlar" yani "öteki" ler her zaman pusuda beklemektedir. Komik ama gerçektir, bugün hala okullarda bu şekilde ifadeler kul-

lanılarak dersler anlatılır, toplantılarda, konferanslarda öğretmenler, idareciler çok rahat bir şekilde bu ve buna yakın cümleler kurarlar. Ermeniler, Rumlar, Yunanlılar her zaman düşmandır ve potansiyel tehlike barındırırlar. Keza "vatan hainliği" de özünde bir "öteki-leştirme"dür". Ve ülkemizde "vatan haini" olmak son derece kolaydır. "Türk'ün Türk'ten başka dostu yoktur." Sözü milliyetçiliğin "ötekiye" bakışını çok iyi anlatır. Milliyetçiliğin en temel özelliklerinden biride "devlet" ve devlet fetişizmidir. Devlet kutsaldır ve devletin devamı aynı zamanda milletin devamı anlamına gelir. Bu anlamda itaatkarlık dayatılır. "Devlet", programlarda, ders kitaplarında ayrıca genel amaç ve hedeflerde her zaman kutsaliyeti vurgulanarak yer alır. Genel olarak eğitim sistemi "Devleti, ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğüne duyarlı, aynı zamanda sürekliliğine bağlı bireyler yetiştirmeyi..." önüne amaç olarak koyar. Okullarda aktarılan bireyin en temel amacı, "devletine" ve "milletine" faydalı bireyler olmaktır.

Sonuç

Milliyetçilik özünde bir ideoloji, eğitim ise bir üst yapı kurumudur. Burjuva-feodal sistem/sistemler her dönem milliyetçiliği, eğitim sistemiyle yeniden üretirler. Bu anlamda eğitim milliyetçi değerlerin aktarılması için çok önemli bir yerde durur. Ülkemiz gerçekliğinde bu böyledir. Adından da anlaşıldığı gibi "Milli" olan eğitim sistemimiz, çokça milliyetçi değeri alır, işler aktarır. Bugün ellerinde Türk bayraklarıyla "vatanı savunanlar", bir grup TAYAD' hıy linç etmeye çalışanlarda bu eğitim sisteminin içinden yetişen insanlardır. Bu anlamda eğitim "milli" değil, "evrensel" olmalıdır. □

Zil ve işkence...

Anı-anlatı

Birden ortacılardan biri bağıarak koşuşturmaya başlamıştı. Herkes işini bırakıp ne olduğunu öğrenmek için bağırtının geldiği tarafa yöneldi. İşçiler burada makineye parmağını kaptırmış olan Evren'in acı feryadı ve gözünden akan yaşlarla karşılaştılar. Herkesin suratı ekşimiş ve herkes çok garip bir ruh haline girmişti. Evren'in sol işaret parmağının tırnak kısmının tam ortasından makinenin iğnesi girmiş ve parmağının diğer tarafından çıkmıştı...

Saat kaç olduğunu öğrenmek için camı buğulanmış ve çatlamış olan saatine baktı. Ardından saatin kaç olduğunu görebilmiş olmanın sevinciyle, "06:40" diye cevap verdi kendisine saati soran kişiye. Altı buçukta kalkmıştı bu sabahta, her sabah olduğu gibi. Kalktıktan sonra elbiselerini giyip alelacele yüzünü yıkayarak evden çıkmış ve yaklaşık yüz metre yürüdüktan sonra ana caddedeki bir dükkanın

önünde beklemeye koyulmuştu. Servisin gelmeme olasılığının binde bir olduğunu bilmesine rağmen, bugün de gözlerini o binde bir ihtimale dikmişti. Servisin gelmesini istemiyordu, çünkü işini hiç sevmiyordu. Ama çalışması gerektiğinin de farkındaydı ve bu iş dışında yapacağı pek bir işte yoktu.

Derken binde bir ihtimal yine yenik düşmüş ve işyeri servisi tam zamanı olan 06:45'te gelmişti. Şo-

före ve iş arkadaşlarına günaydın dedikten sonra, her zamanki yeri olan arka sağ tekerin üstüne denk gelen yerine oturdu. Bir taraftan servis diğer işçileri topluyordu ana caddeden, diğer taraftan da servistekiler servise biniş sırasına göre birer birer tatlı bir otobüs uykusuna dalyyorlardı. Saat yediyi beş geçeye kadar tüm işçiler eksiksiz servise binmişlerdi. Daha sonra şoför tekrar duraklamayacak olmanın rahatlığıyla bastı gaz pedalına ve her zaman kullandığı kestirme yolu kullanarak saat yediyi yirmi geçe vardı işyerine. İşçiler tatlı uykunun acı uyanışına uyandırıldılar. Herkes makinesinin başına geçti, kimisi üzerine önlüğünü giydi, kimisi önceden hazırlanmış olduğu iş elbiselerini giydi. Herkes çalışacağı yerin başındaki yerini almış, kimileri ise işe başlamıştı bile. Gerçi onlar başlamasa da saat yedi buçuk zili onları işe başlatacaktı ama olsun, ustabaşının gözüne iyi işçi olarak girme ihtimali de vardı ya, işte bu yüzden erken başlıyordu

yordu. Yemekler yendikten sonra hep beraber gelinen yoldan işyerine dönüldü. Yemek sonrası yolda başlatılan sohbetlere işyerine gelindiğinde de devam edildi.

Çalan zil tekrar işbaşı yapılabildiğini müjdeliyordu patrona, işçilerde ise bu sese karşı bir antipati oluşmuştu artık. İşçiler için bir işkence aletiydi sanki zil. Zil ile birlikte herkes işine başlamıştı, iş esnasında konuşulması ustabaşının pek hoşuna gitmiyordu, bu yüzden kimse birbiriyle konuşmuyor herkes kendi kendine konuşmanın sınırlarını zorluyordu.

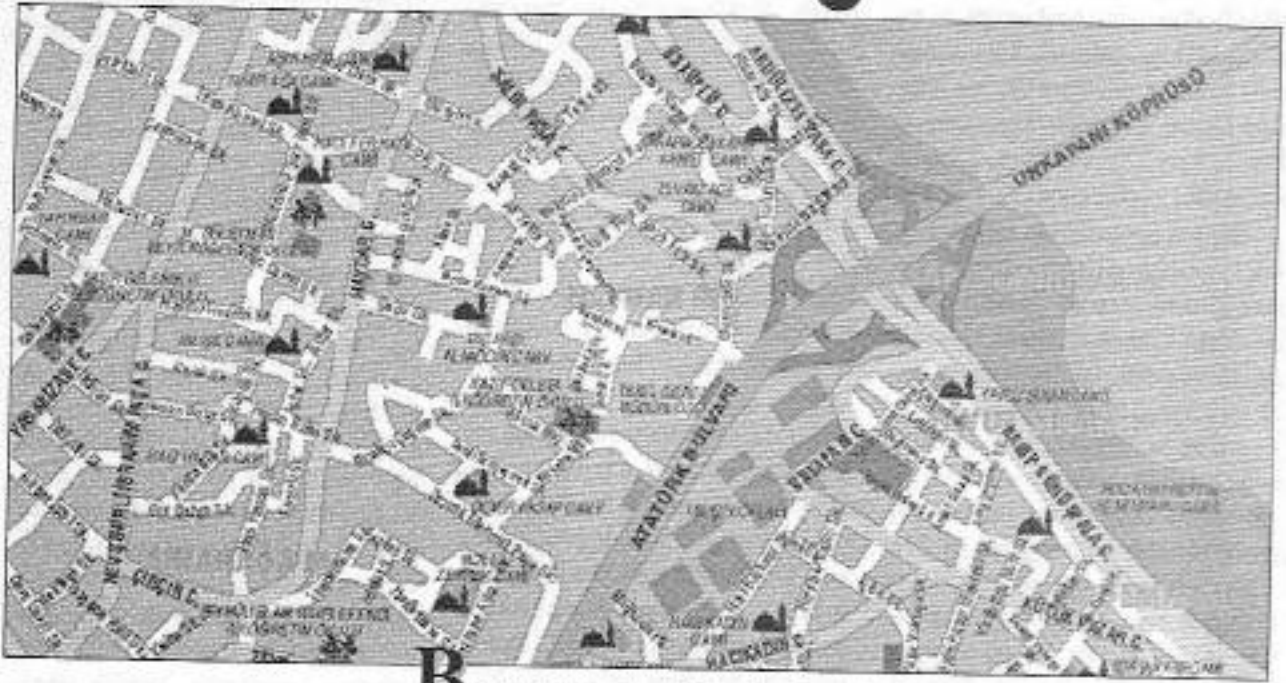
Birden ortacılardan biri bağırarak koşuşturmaya başlamıştı. Herkes işini bırakıp ne olduğunu öğrenmek için bağırmanın geldiği tarafa yöneldi. İşçiler burada makineye parmağını kaptırması olan Evren'in acı feryadı ve gözünden akan yaşlarla karşılaştılar. Herkesin suratı ekşimş ve herkes çok garip bir ruh haline girmişti. Evren'in sol işaret parmağının tınak kısmının tam ortasından makinenin iğnesi girmiş ve parmağının diğer tarafından çıkmıştı. Elini bu şekilde sabit tutan Evren bir taraftan acı acı bağırıyor bir taraftan da kanayan parmağına bakıyordu. Derken, ustabaşı Evren'in makinesine bakan ortacıyla birlikte ağır adımlarla Evren'in yanına gelmişti. Evren'e "dikkatsizliği" yüzünden bağırıldıktan sonra diğer makinecilere dönüp "dikkatli" olmamaları halinde kendilerinin de bu hale geleceklerini söylemiş ve herkese işlerinin başlarına geçmeleri talimatını vermişti. Ustabaşı makinenin ön kısmını açmış ve iğneyi yuvasından çıkarmıştı. Evren parmağını sıkıştığı yerden çıkaran ustabaşının verdiği beş milyonu aldıktan sonra, parmağına pansuman yaptırmak için polikliniğe gitmişti. Bu talimatı ken-

disine ustabaşı vermişti. Ustabaşı ayrıca, bugün parmağına iyi bakmasını ve yarın mutlaka işe gelmesini de söylemişti Evren'e. Saat dört olduğunda çay molasının haberini veren zil çalmış ve herkes işini bırakıp çayını almıştı. Herkes Evren'in yaşadığı olaydan çok etkilenmişti ve bu yüzden sohbetler genelde bu konu üzerinedir. Konuşmaları işe başlama talimatı yüklenmiş olan zil kesmiş ve herkesi işine başlatmıştı yine. Evren'in yaşadığı olayın etkisiyle durgunlaşan Cemre işleri biraz yavaş yapmasından dolayı tekrar yedek yemişti ve şimdi bu yedekleri bitirmek için çok daha seri çalışıyordu. Elleri adeta makine gibi işliyordu Cemre'nin. Yedekleri bitirmenin etkisiyle biraz rahatlayan Cemre kendisinden 20-30 metre kadar uzakta ustabaşının yeni girmiş olan ortacıyı dövüşüne şahit olmuştu. Ustabaşı, 17-18 yaşlarındaki Yılmaz'ı yavaş çalıştığı ve çok konuştuğu gerekçesiyle dövmüş, Yılmaz'ın sağ kaşını ve dudağını patlatmıştı. Öfkesi dinmemiş olan ustabaşı sağa sola küfürler savurarak bağırırken, Yılmaz, yüzünden akan kanları sildikten sonra kaşından akan kanı kesmek için kaşını bir bezle kapatarak hızla işyerini terketmişti. Yaşanan olay nedeniyle müziğin kesilmesini fırsat bilen işçiler birbirlerine kısık seslerle "bana böyle yap-sa..." şeklinde başlayan öfke ve isyan dolu görüşlerini anlatıyorlardı.

Derken artık saat yedi olmuştu. Çalan zil ile bugün de yarın tekrar yaşanmak üzere sona ermişti. Bugünkü çalışmanın sona erdiğini müjdeleyen zilin çalmasına herkes seviniyordu fakat, ortacılar bu sevinci biraz daha buruk yaşıyordu. Çünkü ortacılar çalıştıkları yerlerin temizlenmesinden

de sorumlulardı. Ortacılar dışındaki işçiler ellerini yüzlerini yıkayıp, elbiselerini değiştikten sonra işyerinin arka çıkış kapısındaki parkta işyerinin temizliğinin bitirilmesini beklemişlerdi. Cemre de sorumlu olduğu altı tane makine ve tekaelerin yerlerini değiştirip yerleri süpürdükten sonra, makineleri ve tekaeleri yerlerine almış ve işini bitirmişti. Yaklaşık on dakika süren bu işten sonra o da lavaboya gidip yerden kalkan kumaş tozlarının etkisiyle simsiyah toz dolmuş ağızını, burnunu temizleyip, yüzünü, ve kollarını yıkamış arkadaki parka o da kendisini atmıştı. Gökyüzünü görmenin sevincini, yarın tekrar çalışacak olmanın hüznüyle birlikte yaşayan Cemre, kendisini evine götürecek olan servisi beklemeye koyulmuştu diğer tüm işçiler gibi. Servis Cemre'nin sabahları korkulu rüyası, akşam ise kurtarıcısıydı sanki. Cemre, arka sağ tarafta pencere kenarındaki yerini almış candan dışarı bakıyordu. Yorgun, donuk, umutsuz gözleriyle yanından geçen servislerdeki işçileri izliyor, çalışma koşullarını, bugün işyerinde yaşananları gözünün önünde canlandırıyor. Kendini uçurum kenarında hissediyordu sanki. Cemre, kırılmalı ve kırılmalı olduğu kadar da isyankardı. Derken birdenbire ayağa kalktı, öfkeli ve ağlamaklı sesiyle tüm gücüyle bağırmağa başladı: "Neden çektiğimiz bunca zorluk! Patronlar için çektiğimiz bu zulüm neden! Yok mu bunun bir çıkar yolu, bu hayatı daha iyi yaşamamızın başka çıkar yolu yok mu, yok mu he, yok mu...?" diyerek yerine oturdu ve huşu hışırtıya ağlamaya başladı. Otobüsteki herkes Cemre'ye baktı Cemre'nin baktığı gibi, öfkeli ve ağlamaklı. Ama o işyerinde Cemre'nin sorduğu bu soruya hala bir cevap bulunamadı. □

Militer şehirçilik anlayışına kısa bir değini

Bir toplumun ürettiği mekanlar ve binalar, o toplumdaki mevcut ideolojinin, politik ve sosyal yapının göstergeleridir.

Kentsel mekânın şekillenışı, geometrisi, binaların detayları, malzemeleri ve ölçekleri doğrudan biçimlendirici unsurlardır. Anıtsallık bu noktada öne çıkar-ken heykel vb. öğeler ile amaçlanan tamamlanmaktadır. Ancak biz yapı ölçeğine inmekten çok kentsel mekân ve toplum psikolojisi arasındaki etkileşim üzerinde duracağız.

İdeolojinin mekâna yansıtılması ve bu yolla aslında insan yaşamının "hizaya" sokulması... Burada tabii ki egemen sınıfların halk sınıf ve katmanlarına dayattı-

ğı bir hizaya sokuştan bahsediyorum.

Tarihe baktığımızda Roma Dönemi, Nazi Almanyası, Faşist İtalya şehirçiliği yukarıdaki fikirlerin net olarak görüldüğü bir yapılaşma, kamusal mekân anlayışı üzerine kurulmuştur.

Lafı çok uzatmadan asıl bahsetmek istediğimiz konuya gelelim, militer şehirçilik denilince akla ilk olarak III. Napolyon Dönemi Paris Valisi olan Baron Haussmann gelir. Ve hemen arkasından düzen, sağlık vb. kavramları züh yapararak barikat savaşı ile mücadelesi...

Ortaçağ Kentleri Hakkında

Ortaçağ kentleri kavramıt yolları, dolayısıyla sürprizli mekânla-

rı, surları ile bilinir. Yani bir organik gelişimden bahsedebiliriz. Bu da monotonluğu kıran bir etki yaratmaktadır. Surlarla çevrili kent hem alan hem de nüfus bakımından gelişmeye açık değildir. İnsanlar her şeyiyle belirlenmiş bir dünyada, güvenlik içinde yaşamaktadırlar. Katedral ve belediye dışındaki yapılar büyük boyutlarda olmazken, meydanlar da geometrik merkezden ve biçimden uzaktır.

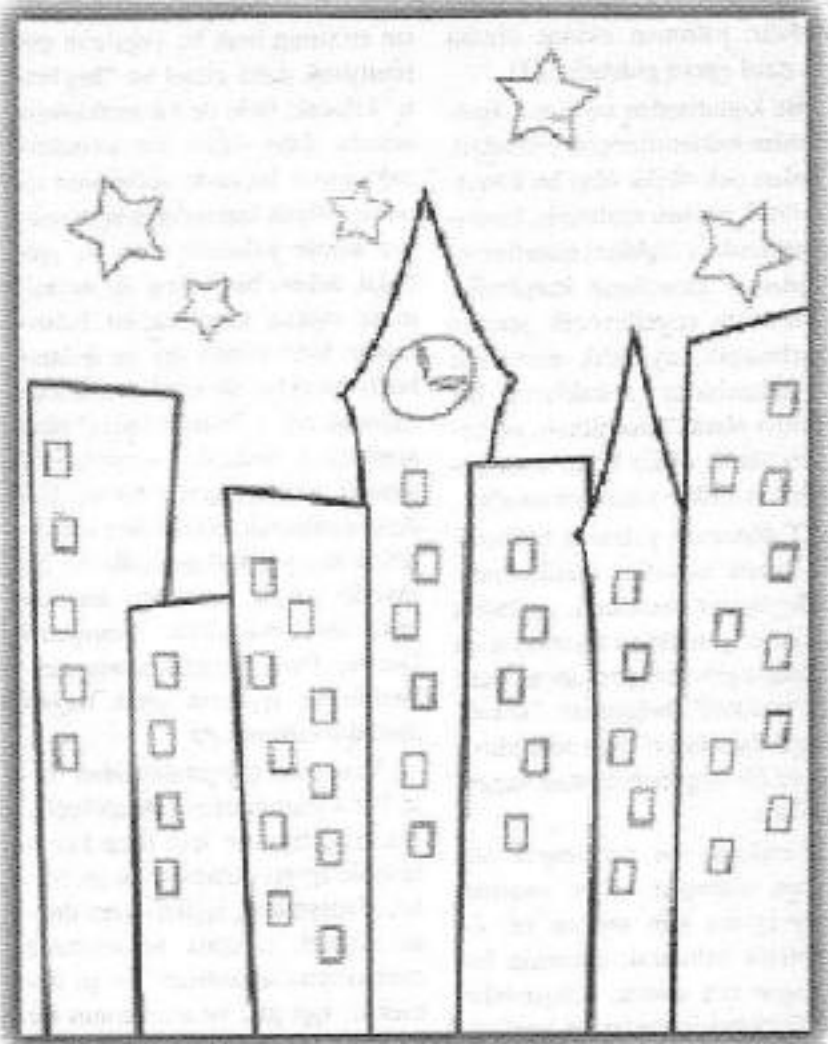
Ortaçağ kentlerinin organik gelişimi yerini Rönesans'la başlayıp Barok dönemde giderek gelişen bir geometrik planlamaya bırakmıştır. Mimari ve şehircilikte biçimsel bir düzenlilikten uzak bir anlayışın yerini perspektif yasalarına sıkıca sarılmış, ağaçları şekillendirerek onları bile cansız bir süs eğişasına dönüştürmek isteyen bir stil almıştır.

Bu düzen ve disiplin yaşamın her alanında kendini giderek daha fazla hissettirmiştir. Sürekli ve düzenli orduların ortaya çıkışı mevcut mekanı sarsmış, zamanla kendi sistemini okunur hale getirmiştir. Gitgide artan asker sayısı, bu artışın beraberinde getirdiği donatı sayısı ve büyüklüğü kentlerde alışılmadık biçim değişikliklerine yol açmıştır.

Rönesans döneminde kent bütünü ya da parçalarına dair planlamaya ilk girişimler asker mühendislerdir. Bu şehircilerin uyguladıkları radyal (ışınsal) plan, her şeyden önce askeri amaçlara cevap vermektedir.

Hausmann, XIX. yüzyılda Paris'i yıkıp yeniden yaparken bu plan şemasını kullanmıştır.

XIX.yüzyıl işçi hareketleri, egemenleri gün geçtikçe daha çok korkutmuş ve bir çözüm arayışına sokmuştur. Mekandan beklentiler noktasında, işçileri ev sahibi yap-

ma fikri bir çözüm olarak ortaya çıkmıştır. Bu ev sahipliği işçi sınıfının moralizasyonu açısından çok önemlidir. Artık işçi mahallelerindeki bodrumlarda yaşayan işçilere de bir takım hizmetlerin götürülmesi gerekmiştir. Ev sahibi olma, aile sahibi olma özendirilmeli ve bu yolla burjuvazinin değerler sistemi, aile ve mülkiyet, proleterlerin de değerler sistemi haline getirilmeliydi.

Bu amaç doğrultusunda işe önce istenen durumu somutlaştıracak bir konut tipinin bulunmasıyla başlanmıştır. Bu konut tipi Amerikan filmlerinde de sıkça rastladığımız küçük bir bahçesi olan bağımsız küçük evler olmuş-

tur. Küçük bahçeler işçi ailesini kendi dar alanına hapsederken, ortak kullanımlardan uzaklaştırmayı; bağımsız evler ise mülkiyet kavramını pekiştirip, ortak paylaşım alanlarını sınırlamış ve çevre çeper ilişkilerinden soyutlamayı amaçlamıştır.

Böylelikle işçilere konut sağlama, burjuvazinin işi haline gelmiş, III. Napolyon'un bu yöndeki çağrısına liberal hristiyan sanayiciler cevap vermiştir. Bahçe içinde evler, ortak çamaşhane ve banyo, kitaplık, anaokulu ile işçi siteleri çoğalıyordu. Aynı dönemde benzer bir işleyiş Almanya ve İngiltere'de de görülmüştür. Örnek işçi ailelerini oluşturacak örnek

konutlar... Bu konuda patronlar haklıdır, patronun evinde oturan işçi nasıl greve gidebilirdi ki...

Bu konutlardan ve konut alanlarından beklentiler çok yüksektir. Kiraları çok düşük olan bu konutlar, ortak yaşamı azaltmalı, kiracılar arasındaki ilişkileri engellemeli, planlar kiracıların karşılaşma imkanlarını engelleyecek şekilde tasarlanmalı, aydınlık merdiven ve sahanlıklar sokakların bir uzantısı olarak anlaşılmalı, ne çeşitten olursa olsun koridor ve geçitler kesinlikle yasaklanmalıdır.

O dönemde yalnızca bahsedilen tarzda konutlar üretilmemiş, ortak yaşamı özendiren, paylaşım alanlarını genişleten tasarımlar da meydana getirilmiştir; ancak bunlar "tehlikeli" bulunarak "komünist phalansterler" diye adlandırılmış ve bu uygulamalardan vazgeçilmiştir.

Kentlerde bir yenilenme söz konusu olmuştur ve bu yenilenmede işçiler için seçilen yer ve konutlara bakılarak dönemin bakış açısı net olarak anlaşılabilir, küçük bağımsız evler ve banliyöler...

III. Napolyon ve Valisi Haussmann, sağlıklı konut alanlarından ve dar sokaklardan oluşan kent için su ve tuvalet imkanının bulunduğu konutlar, geniş ve uzun caddeler, parklar tasarlamıştır, kim için ve ne amaçla... Komün'de yıkılan yapılara bakarak, bu şehircilik anlayışının başka kaygıları olduğu çıkarsamasını yapabiliriz. Paris Komünü kent dışına sürülen işçilerin kenti yeniden ele geçirmesi gibidir. Paris'in yenilenme çalışmaları işçi mahallelerini dağıtmış ve onları banliyölerde yaşamaya zorlamıştır.

Haussmann, yenileme planını ayaklanmalara karşı önlemlerin alınmasına imkan verecek bir şe-

kilde hazırlamıştır. Büyük yapıların etrafının hem bu yapıların görünüşünü daha güzel ve "heybetli" kılacak, hem de bir ayaklanma anında daha rahat bir savunma sağlayacak biçimde açılması istemiş, büyük bulvarların açılmasının kentte yalnızca hava ve ışık değil, askeri birliklerin de dolaşımına imkan tanıyacağını belirtmiştir. Eski kentin dar ve dolambaçlı sokakları ile bunlar mümkün kılınmazdı. (Burada radyal plan şemasının önemini vurgulamak gerekir,merkeze konan bir top 360 derece dönerek kentin tüm sokaklarına atış yapabilmektedir. Ve bu sayede sokak savaşının önünün kesilmesi mümkün olmuştur.) Özetle, Paris bir ayaklanma merkezidir ve işçilerin ortak hayatı mutlaka kınılanmalıdır.

Yenileme çalışmalarından önce Paris kent merkezinde atölyeler vardır, çalışanlar için hem konut hem de işyeri demektir bu atölyeler. Haussmann, işçileri kent dışına sürerek çalışma ve barınma mekanlarını ayırmıştır. Bu şu demektir, işçi güç ve zamanının bir kısmını da yolda geçirecektir. Kentlerden sürülen işçilerin tüm vakti iş ve yol arasında paylaşılmakta, birarada yaşamının ötesinde sadece işyerlerinde görüşebilmektedirler. Engels, durumu şöyle özetliyor: "...üst üste inşa edilmiş işçi mahallelerinin tam ortasında, uzun, düz ve geniş yollar açmakta ki ve onların her iki yanına büyük lüks binalar sıralamakta ki amaç, barikat savaşını stratejik olarak güçleştirme amacının yanı sıra, hükümete bağımlı, özellikle bonapartçı bir inşaat kesimi proletaryası yaratmak ve kenti tam anlamıyla bir lüks kenti haline dönüştürmektir."

Sağlık koşullarına uymadığı gerekçesiyle yıkılan eski yapıların yerlerine yapılan yeni yapılar el-

bette ki asıl sahiplerine verilmiş, Paris zenginlerin ve orta sınıfların kenti olmuştur. XIX. Yüzyılın ilk yarısına kadar soyluların ve burjuvaların kır evlerinin bulunduğu alanlar küçük işçi evleriyle dolmuş ve bu yayılarak devam etmiştir. Daha uzun mesafe daha çok zaman gerektirmiş ve bu uzun yolculuklar günlük yaşamın bir parçası haline gelmiştir. Örnek aile hedefine giderek daha da yaklaşmaktadır.

Bu örnek aile olabildiğince kendi içine kapanık bir yaşam sürmelidir. Bazı kentsel hizmetlerin sağlanması ve aile hayatının özendirilmesi, hedeflenen durum için amaç olarak kullanılmıştır.Örneğin; evine su gelen işçi ailesi artık çamaşırhaneye gitmeyecektir. Farklı olarak nikahsız yaşayan kadınların çocukları ile okullarda alay edilmesi sağlanmış, bu kadınlar evlenmeye zorlanmıştır.

Sonuç Olarak:

Kentlerde görülen taşıt ve yaya yollarının, alt-üst geçitlerin, parkların, binaların (ki bunlara kamusal, ticari vd. yapılar dahil edilmeden bile) görüldüklerinin ötesinde anlamlar taşıdığını, roller üstlendiğini rahatlıkla söyleyebiliriz. Hakim kılınmaya çalışılan, dayatılan fikirler ve yaşam tarzı tarihte olduğu gibi günümüzde de kentlerin şekillenişini, mimarisini doğrudan etkilemiş ve bu yönde biçimlendirmiştir. Ve sonrası da zorunlu bir etkileşimin devamını desteklemiştir.

Kaynakça:

- K. BUMIN, (1990) Demokrasi Araştırında Kent, İst. İz Yayınevi
A. ÇUBUKÇU, "Toplumun Kendine Görmeyen Yüzü - Kent" Evrensel Kültür, Sayı: 91, Temmuz 1999. □

“Dersimiz Tarih: Unutmayın Kaldığımız Yeri”

Sibel Özbudun-Temel Demirer

“Kim size ‘siz kendinizsiniz’ sözünden daha övücü bir söz söyleyebilir?”

(W. Shakespeare).

Yüreğimizin başı ezim ezim eziliyor; kolay mı?

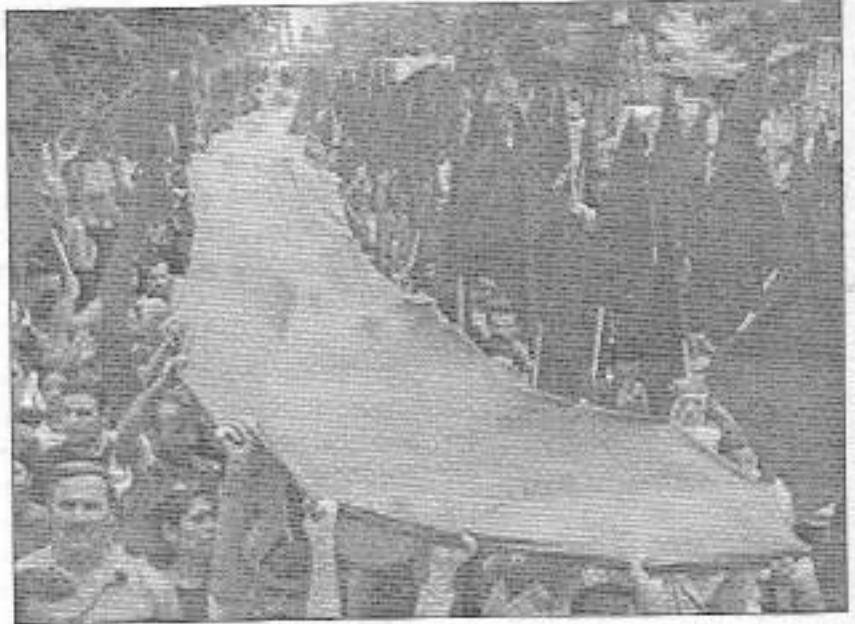
Jean Baudrillard’ın, “Artık büyümüyor, ur hâlini alıyoruz”; ya da W. Blake’in, “Aşkı tamamen yitirdik. Terör geliyor yerine.” diye betimlediği kapitalist vahşet (ve terör) dünyasının orta yerindeyiz...

“Orta yer”; burası, umut ile umutsuzluk arasında, “Araf” gibi bir yer...

Kimileri umutsuzluğu gövdelendirmek için akıl almaz bir terör ve saldırganlıkla umudun ordusuna saldırıyor; kimileri de -sadece umut etmekle yetinmeyip- bizaftihi umudu yaratıyor...

Umudu bizimkiler, “Aşk olsun sana” dedirten “Bizim Çocuklar” yaratıyor...

“Bizim Çocuklar” a hayran olmamak, minnet duymamak, “Aşk olsun sana” dememek mümkün mü? Elbette değil...

Onlar; onlar “her şeyin kolay olduğu bir umutsuzluk” un orta yerinde umudu yaratırken, sanki, J. J. Rousseau gibi, “İnsan; düşünmek, sevmek, inanmak için dünyaya gelmiştir.” diyenlerdir...

Kolay mı?

Murathan Mungan’ın ifadesiyle, “Her şeyin bu kadar kolay ‘olduğu’ bir ülkede (...), her şey bu kadar kolay olunuyorsa, ‘sahiden’ bir şey olunamıyor demektir...

“Geçmiş kimseye yük değildir

Türkiye’de (...) Arsızlık, ısrar herhangi birşey olmanıza yeterlidir...

“Kana, karanlığa bulaşmadan politikacı olmak, ‘köyün delisi’ olmadan aydın olmak; kadınlığını unutmadan kadın olmak; aslını inkâr etmeden Kürt olmak... zordur bu memlekette...” (Murathan Mungan, ‘Bu Ülkede Rezil Olmak’, Vatan, 7 Haziran 2005, s.6).

İnsana “kolay mı?” dedirten bu postmodern koordinatlarda, bi-

linçli-adanmış yiğitleriyle ezim ezim ezmek pahasına Onlar; yani "Bizim Çocuklar" ne "zor"un ne de "zorunluluk"ların kölesi olmamışlardır...

Ve Onlar biz(ler)e; Alfred de Vigny'in, "Her sorunun karşılığında, bir o kadar hayır, bir o kadar evet vardır. Onu seçmek, kişiye düşer," Herbert George Wells'in, "Gerçeği her zaman savun, anlayan olmasa bile vicdana karşı hesap vermektan kurtulursun," W. Benjamin'in, "Devrimci mücadele kapitalizmle akıl arasında değil, kapitalizmle proletarya arasındadır"; ya da "Keskin bıçak olmak için çok çekiç yemek gerekir," atasözündeki gerçeği anımsatan Onlar; toplumsal mücadeleler tarihinin Phoneix Kuşları'dır...

Onlar gün gelir Prometheus'dur; Kawa'dır, Şeyh Bedrettin'dir; Rosa Luxembourg'dur; Nurhak'tır; Vartinik Mezrası'dır; Kızıldere'dir; Botan'dır; Mercan Vadisi'dir...

Devlet dağları hiç mi hiç sevmes. Bir türlü zapt-u rapta almayan, sınırsız özgürlük alanlarıdır çünkü dağlar. Nasıl soluk alıp vereceğimiz, neyi yeyip içeceğimiz, nasıl evlenip nasıl boşanacağımız, nasıl uyuyacağımız, neleri konuşacağımız, neleri okuyup neleri yazacağımız, hangi TV programlarını izleyeceğimiz, nasıl giyineceğimiz, nasıl muhalefet yapacağımızın yasalarla-yönetmeliklerle sıkı bir denetim ve disiplin altında tutulduğu, kentlerinin sokakları güvenlik kameralarıyla parsellenmiş düzlüklere hiç benzemezler. Hiç büyümeyen, müt-hiş cüretli, müthiş asi çocuklara kucak açar, onları rahimlerinde gizlerler.

Kanun-ferman tanımaz dağlar.

Ne padişah takmışlardır şimdiye dek, ne işgalci, ne de korucu ne komutan. Efenin, kızanın, eşkyaanın, kaçakçının, isyancının doğal yordakçası, hesapsız yardım-yatakçasıdır. Dadaloğlu'ları, Otuzüçleri, Cheleri, Sinangilleri, İbrahimgilleri, Zapatist Rebelde'leri aynı cömertlik, aynı gözükarelikla buyur edegelmiştir koynuna. Ekmek-su vermiş, gece uyunacak kovuklar sunmuştur onlara. Kendisine sığınanları teslim etmemeye yeminlidir; nizam-intizam adına peşlerine düşenleri usta şaşırmacalarla yanıltmaya, yollarını kaybettirmeye didirir.

Bu nedenle tarih, dağlarıyla barışık bir devlet kaydetmemiştir daha. Kolcusu, jandarması, korucusu ile onları zaptetmeye, denetim altında tutmaya çabalar boş yere, bazen de "turizme açarak", "festivaller düzenleyerek" evcilleştirmeye.

"Dağdakini düze indirmek" her devletin birincil gayretidir. Çünkü hükümünün düzlüklerde, yalnızca düzde geçeceğinin, çiftçiye, ırgatı, işçiyi, memuru, öğrenciyi kendi koyduğu yasalara tabi tutma, haracını, vergisini tahsil etme olanağına yalnızca düzde tam olarak sahip olacağını bilincindedir.

Bu nedenledir ki kişi, özgür iradesiyle dağın çağırısına uymaya karar verdiğinde, devletin yasalarının da dışına düşmüş sayılır. Devletin yasasının dışında, onun erişemediği, hükmedemediği doğa yasasının mekanındır dağlar. Dağdakini, başka hiçbir şey yapmamış olsa da "yasanın dışına düşmüş," dolayısıyla da çoğu kez "katli vacip" anlamında "yaban" kılan, tam da budur. Burada dünyanın bütün devletleri sözsüz bir uzlaşma içindedir. "Hikmet-i hükümet"e, "sebeb-i devlet"e aykırı, tehditkâr bir şeyler barındırır

**Onlar gün gelir
Prometheus'dur;
Kawa'dır, Şeyh
Bedrettin'dir; Rosa
Luxemburg'dur; Nur-
hak'tır; Vartinik
Mezrası'dır; Kızıldere'dir; Bo-
tan'dır; Mercan
Vadisi'dir...**

çünkü dağlar. Ve bu nedenden dolayıdır ki, üzerlerine kurşunlar yağdırılması "Sivil Haklar"ın ihlali sayılmaz. Çünkü devletin denetimi altındaki "sivil hayat"a dahil değildir "dağdakiler". Ve "devletin denetimi" yoksa, "sivil" den de söz edilemez, "hak"larından da... Sınırlarını belirlemediği bir özgürlük, devlet için bir "terra incognita"dır, yok sayılır, "yok"tur. Bu terra incognita'nın sakinleri ancak "ölü ele geçirilmiş" delik deşik bedenleri yan yana dizilip teşhir edildiğinde bir "var"lığa bürünür; o da, bir "gözdağı" olarak, "ibret-i alem" için...

Çünkü "dağdaki", hele ki oraya düzdekilerin hakları, özgürlüğü adına çıkmışsa, kendi iradesiyle seçtiği özgürlük ve kayıt-sınır tanımazlığı içinde tehlikeli bir simgedir. Başkaldırının, tutkunun, aşkın, pervasızlığın, çocuksu bir claretin, sınır-tanımazlığın simgesi. Düzdekilere yönelen bir özgürlük çağrısı... Hayır, sınırlarını kendisinin çizmediği bir özgürlükten haz etmez devlet...

Dersim dağlarından indirilen on yedi kurşunlanmış beden, on yedi can, yüreklerimizin ve akıllarımızın musalla taşına bir kez daha dizildi boylu boyunca. Sakal yeni terlemiş ölü delikanlıların, ipince, gencecik kızların susturulmuş çığlıkları, bizleri bezgin aklı selimimiz, yılgın sağduyumuz, kof nükbinliğimiz, hayırtah suskunluğumuz içerisinde ürktüğü-müz, bastırduğumuz, gömdüğü-müz, duymazdan geldiğimiz bir şeyleri anımsamaya çağırıyor. Toz-dumanında boğulduğumuz umutsuzluğun, umarsızlığın kendi eserimiz olduğunu, örneğin... Uğradığımız akıl tutulmasının içine aklımızı kendi ellerimizle soktuğumuz cendereden başka bir nedeni olmadığını... Delinin hâlâ ve her zaman "usludan yeğ" olduğu-

nu... "Gerçekçi ol, imkânsız iste!" şiarının nostaljik bir "vecize"den ibaret olmadığını...

Yeri geldi bir kez daha anımsatarak, bizimkilerle paylaşalım: Hiçbir şey son değildir; ama her şey bir başlangıçtır...

"İnsanın insanlığı kayıplarından, yenilgilerden doğar..." diyen söz boşuna değildir...

Spartaküs'ü dost düşman herkes bilir-tanır; ama onu "yenen" Roma generali kim hatırlıyor şimdi? (Okullarda öğretilen onca kral, imparator, padişah adlarından hangisi toplumsal hafızamızdadır hâlâ?)

Köleliğe başkaldırdı... Ve "yenildi..." dediler... Gerçekten yenildi mi?

Evet, evet; özgürlük, zaferlerin değil, yenilgilerin birbirine eklenmesiyle oluşan zincirin halkalarını kıra kıra gerçekleştirir...

Bir tür "Marksizm"ın -Perry Anderson'ın ifadesiyle- "halk pratiğinden" koptuğu; kitlelerin reel sorunlarına ve taleplerine "yabancılaştığı"; "postmodern" gevezeliklerle -Harvey'in işaret ettiği gibi- "postkapitalizm evresi" yaygınlıklarına sarıldığı koşullarda da; Rosa Luxemburg'un ifadesiyle "Koskoca bir eski dünya devrilmeyi ve tamamen yeni bir tanesi inşa edilmeyi bekliyor. Fakat biz bunu yapacağız değil mi genç arkadaşlar? Yapacağız! Kuşlar kadar özgür olmak için..."

İşte bu yolda -tek yol olmasa da-; dedik ya, bizatihî isyancıdır dağlar. Denetlenmeye gelmezler. Kimi zaman ormanları tutuşturulsa, böğürlerine kocaman obüs yaraları açılrsa da boyun eğmezler... Mağrur, dikerler başlarını bulutlara doğru. Bize başka, tahakküm-süz, özgür, kardeşçe bir yaşamın, başka bir dünyanın mümkün oldu-

ğunu anımsatırcasına...

Murathan Mungan'ın, "Karanfil" dizelerini paylaşarak noktalamam diyeceklerimizi:

"Kulağında karanfil taşıyan halkının oğulları

Atların gldiyoruz.

Buğulu bir şafak vakti yeniden düşüyoruz yollara

Eski zamanlarda olduğu gibi

Dersimiz Tarih; Unutmayın kaldığımız yeri

ve yenilmedik daha

Masal alın koynunuza. Belki dönmeyiz uzun zaman

masallar hatırlatır size doğduğunuz yeri

İlişkiler ikliminde çocukluk taşınabilir bir şeydir

alınsa da elinden geçmiş.

Tütün ve tarih koyun torbanıza. Kekik ve dağ ateşleri

Şafağın bin yıllık anlamını,

suların ve çağların sesini ezberleyin,

bilinmez otlarını adını hatırda tutar gibi

Ten rengi aya bakın son defa yani yaşanmış ve yaşanacak tüm yaz geceleri...

kaçak aşıkları, uçurum bakışlı firarları,

mağrur eşkıyaları saklar gibi kilitlerin yüreğinizin giz kalelerini

Anka ve Anahtar, ikinci bir emre kadar

Kaf Dağı'nın ardına gitti...'

Yel Dağı Destanı

Ökkeş KARAOĞLU

Zemherinin en zorlu ayında,
Kırk yedi candık Yel Dağı'nda
Kökleri toprakta,
Gözleri patlamaya yüz tutmuş
tomurcukta,
Kırk yedi can,
Kırk yedi partizandık,
Doksan üç'ün Ocağında.
Bahara gebe dağlarımın
Lanet okunası kışında,
Öfkemiz dorukta,
Bilincimiz kızıl bir ufukta,
Kırk yedi can,
Kırk yedi partizan,
Hain bir kuşatmadaydık.

Lakin;
Pülümür'den uzanıp,
Pulur'a varmakta,
Ve böylece kuşatmayı yarmakta
Kararlıydık.
Çünkü bir partizandık...

...Düştük yollara,
Vurduk dağlara.
Kırları yara yara,
Dağları aşa aşa,
Vardık köylerde yanan sıcak
ocaklara;
O ocakları ısıtan sınırsız
insanlara.
O insanlar ki dosttular.
Vurgun yemiş balıkları

Sinesine çeken okyanustular.
O insanlar ki halktılar.
Asi dağları kadar asi,
Zulme boyun eğmez "baldırı
çıplaktılar"
Ve bu yüzden;
Dağların ardından sökün
eyleyenlere,
Birer evlat gibi baktılar.
Yaralarına merhem sürüp,
Şehitlerini bağırklarına bastılar.
Atalarının,
Dedelerinin
Ve gül yüzlü bebelerinin
Yanı başına gömüp,
Ağitlar yaktılar.

Yaşanan bir zulüm,
Bir tufandı.
Ve her bir anı,
Acı yüklü,
Umut yüklü,
Sevda yüklü,
Direnci yüklü,
Ve kahramanlık yüklü,
Bir türkü,
Bir destandı.
Ve "destanımızda
Yalnız onların adları vardı."
Onlar ki,
Tarih yazan
Gerçek bir kahramandı.
Kimileri savaşçı,

Kimileri köylü,
Ama her biri bir bütün,
Bir ormandı.
Ve bu ormanın
Her bir ağacı aynı soydandı.
Ve bu soya zulmeden,
Onlara düşmandı.
Düşman,
Kan ve irin kokusu almış,
Komprador bir yıldı.

Yol, iki gün, iki gece sürmüştü.
Ve sanki yaşanan
"Uzun" bir "Yürüyüş"tü.
Ki her birimizi ayakta tutan
Yoldaş yüzlü şehitlerimizin
Suretlerinde kalan gülüş,
Ve geleceğe dair kurduğumuz
O büyük düştü.

Yol,
Dünden bugüne;
Bugünden yarına uzanan.
Kan,
Ter,
Ve barut kokusuyla örülmüş,
Ve dağ doruklarından,
Ve kaya oyuklarından süzölmüş,
Görkemli,
Ama zorlu bir yürüyüştü.
Ki bu zorlu yürüyüşte
Niceleri çürümüş,
Niceleri dökölmüştü.
Lakin;
Her dökölene inat,
Daha bir kök salıp büyümüştü.
Çünkü,
Bu örgünün her bir ilmeğine
Nice yoldaş bedeni düşmüş,
Ve daha nice yoldaş bedeni,

Yoldaşına sırdaş,
Kavgasına omuzdaş olan
Mavzerine sarılıp,
Baharın kokusu kadar tatlı,
Yarin dudağı kadar ballı
Ve sevdalısına teslim olacak
kadar harlı
Namlusunu öpmüştü...

...Hiçbir zaman akıtmaktan
çekinmedik,
Damarları zorlayan kanımızı,
Hiç bir zaman tereddüt etmedik.
Değiştirmek için "alinyazımızı."
Ki bu yüzden,
Bir kez olsun yitirmedik
inancımızı.
Kırk yedi can,
Kırk yedi partizan
Ve Birman,
Ve Mergasor,
Ve Xarşı,
Ve Mercan
Yek Vücut olup direndik,
Tamamlamak için destanımızı.

...Oysa ne bu zulüm onlara reva,
Ne bu ölüm bizlere devadır.
Çünkü, yüregimizi saran
İflah olmaz bir sevdadır.
Ki bu sevda uğruna
Yeniden düştük yollar.
Vurduk dağlara,
Her seferinde
İhanete vura vura
Yeniden tutuştuk kavgalara,
Ki dana nice kavgalara tutuşup,
Nice destanlar yazacağız
Umut yüklü yarınlara...

AYDINLIK SORULAR

- 1) Aydın kimdir? sorusunu alışageldik biçimde irdelemek değil de bunun pratikteki karşılığını somutlaştıracak tarzda ele alalım istiyoruz. Bu konuda neler söylemek istersiniz?
- 2) Ülkemizde “aydınlar” sorunu olduğu yönündeki görüşlere katılıyor musunuz? Ve sizce bu sorunun başlıca neden(ler)i ne(ler)dir?
- 3) İlerici-devrimci dinamiklerin aydınlara yaklaşım ve beklentilerini nasıl buluyorsunuz? Ve nasıl olması gerektiğini düşünüyorsunuz?
- 4) İnsanlık tarihinin, aydınların mücadelesinin toplumsal ilerlemede en az ordular kadar belirleyici olduğunu hatırlatan örneklerle dolu olduğu düşüncesindeyiz. Bu açıdan bakıldığında ülkemizde bir ‘aydınlar ordusu’ oluşturulamaz mı? Düşünceleriniz nelerdir?
- 5) Şimdiye kadar böyle bir birliğin oluşmamasına neden olan eksiklikler nelerdir? Kimler bu noktada sorumluluk duymalı, bu mesele- nin sağlıklı bir zemine oturtulabilmesi için neler yapılmalı?

Bu Sayıda

- RAĞIP ZARAKOLU
- TEMEL DEMİRER
- RUHAN MAVRUK

ÇALIŞMAMIZ VE KATILIMCILARIN DİLE GETİRDİĞİ GÖRÜŞLERLE İLGİLİ FİKİR VE ELEŞTİRİLERİNİZİ ÖNEMLİ VE GEREKLİ GÖRDÜĞÜMÜZÜ YİNELİYOR VE (ÇOK UZUN OLMAMAK KAYDIYLA) KATKILARINIZI BEKLİYORUZ.

ozgurdukolektifi@hotmail.com

Aydınlar üzerine kısa bir deneme...

Ragıp ZARAKOLU

Herkesin kendine göre bir "aydın/entellektüel" tanımı var. Herkesin kendi "aydın"ı var. Bu bir yerde doğal. Peki, bir misyon sahibi olarak, bu "organik aydın" tipi ile, gerçek, bağımsız aydın tipini birbirinden ayırt eden ne?

Ülkemizde neredeyse her "okur yazar" kendini "aydın ve bilip bilmediği her konuda ahkam kesmekle yükümlü görür kendisini...

Her öğretmen bir aydındır, her savcı, her hakim, hatta her subay, kendini "misyon" sahibi bir aydın olarak görür kendini.

Ve sistem adına "fetvacılık" yapar. Resmi ideolojinin asla değişmeyecek mutsal normları vardır. Bunlara kesinlikle mümkün değildir.

Bu aslında "tutuculuğun" modern bir biçimidir.

Oysa gerçek "aydın" kendi "sisteminden bağımsızlaştırarak, serbest tavır koyabilen insandır. Bence, sistemden bağımsız bir söylem ve davranış koyamayan insan kendini "aydın" olarak tanımlayamaz.

Bir aydını tanımlayan en temel özellik, onun resmi ideoloji ve kurumsallık ile her türlü bağımlı koparmış olmasıdır.

Eskiden fetva, şeriat adına verilir her düşüncenin ve eylemin bu şeriat kurallarına bağımlı olması gözetilirdi.

Şimdi ise fetva, resmi ideolojiye göre veriliyor. Onun yorumu, söylemi ve yaklaşımları tartışma dışı olarak kabul ediliyor.

Bugün, islami düşünce ve resmi ideoloji kemalizm adına sözde aydınların "fetvacılık" kavgaları ile dolu ülke gündemi...

Oysa emekçilerin, ezilenlerin ise bambaşka gündemleri var.

Sonuç olarak laik ve anti-laik fetvacıların kavgası, ezilen toplumsal grupların hak ve kimlik kavgalarını maskeleyen işlevi görüyor.

İkisi arasındaki hegemonya kavgası bütün üniversite kampuslarını kaplamış vaziyette.

Resmi ideoloji süreç içinde biçim değiştirerek, İttihatçıların İslam-Türk sentezi yaklaşımına dönüştü. Ancak bu yaklaşım da son 10 yıl içinde kırılmaya uğrayarak, dinci siyaset ile milliyetçi siyaset arasındaki ayrışma güçlendi.

Bugün 12 Eylül faşist cuntası ile resmi ideolojiye egemen olan sentezci görüşler, yerini yeniden resmi ideolojinin pür milliyetçi yorumlarına bırakıyor yerini.

Bu gelişim, onları çok daha

Sonuç olarak "aydın" olmak, Attila İlhan'lar gibi, gençliklerin de itirafçı olup da, sonra "Kızıl Elma" koalisyonu için fikir üretmek değildir asla.

Aydın olmak, her zaman "sistem" karşıtı olmak, ezilen ve dışlananların haklarına sahip çıkmak ve her türlü baskı, kırım ve soykırımını kınamaktan geçer.

Bunun ötesi, sadece "aydın havası" çalıp, çifte telli oynamaktan ibarettir, sistemin açtığı alanlarda.

şöven, ırkçı ve yabancı-düşmanı kılıyor. Resmi ideolojinin bütün sözde çağdaş makyajları dökülüyor. Aynı 1930'lu yıllarda faşist ideolojinin, Türk milliyetçiliğini yedeklemesi gibi, şimdi de, faşist yönelimler güçleniyor.

Bu, ulusal ve etnik kimliklerin kendilerini ifade etmek için başkaldırdığı bir dönemin reaksiyonu olarak bir yerde doğal,...

İşte bu noktada gerçek aydın olmak, bu yeni kırılma noktasında tavır almaktan geçiyor.

"Akıntıya karşı" tavır almaktan geçiyor.

Bugün, Kürt sorununda, Kürtlerin kendi kaderlerini tayin hakkını ön prensip olarak kabul etmeden tartışma açan her Türk aydını, bence "aydın" değil, sistem ve resmi ideolojinin "fetvacı"sıdır.

Nasıl bir gelecek istediklerine karar verme hakkı, 80 yıldır bir kölelik statüsünü gönüllü olarak kabul etmeye zorlanan Kürt halkıdır. Birlikte yaşama iradesi de, boşanma iradesi de, Türk tarafındaki tavır değişikliğine bağlı olarak, Kürt tarafına aittir.

Bunu kabul etmeyen, Kürt halkına nasıl karar vermesi gerektiği konusunda ahkam kesenleri nasıl aydın kabul edebiliriz?

90 yıl öncesinde, Ermeni halkına karşı işlenen bir insanlık suçuna tavır almayan, tersine onu inkar eden, savunmalar üretmeye kalkışan resmi ideoloji "fetvacılarına" nasıl aydın denilebilir.

O zaman, Hitler'in propaganda bakanı Goebels'i de aydın olarak kabul edebiliriz.

Emperyalist yeni dünya düzeni, globalleşme adına methiyeler

düzen, sözde liberal yazarları nasıl aydın kabul edebiliriz. Liberal fetvacıların geldikleri nokta, ancak Irak işgalini onaylamak ona gerekçeler uydurmak olabilir.

O zaman, Asya ve Afrika kıtasına, Latin Amerika'ya "uygarlık" getirme adına sömürgeciliğinden emperyalizme uzanan uzun bir işgal ve talan dalgasını da, "ilerleme" adına kutsayalım.

O dönemin sosyalist, anarşist aydınları, böyle bir "ilerlemeye" övgüler yazmadılar, tersine mahkum ettiler.

Karl Marx ve Engels, gerici Rus çarlığının, 1848 Avrupa demokratik devrimlerini bastırmasını, Osmanlı topraklarını sözde "uygarlık" adına işgalini mahkum etmedi mi?

Alman militaristleri tarafından vahşice katledilen Rosa Luxemburg ve Karl Liebknecht, Alman emperyalizminin doğuya yayılma planlarını mahkum ederken, bir yandan da Osmanlı topraklarındaki Ermeni halkının haklarına sahip çıkıp, 1915 Ermeni soykırımını anında mahkum etmediler mi?

Bir Jean Jaures, ölümü pahasına emperyalist savaş eğilimlerine karşı çıkmadı mı.

1915 Ermeni soykırımını fotoğrafları ile de belgelendiren Arnim Wegner, 1933 yılında Yahudi halkına vahşet uygulamaya başlayan Hitler'i bir açık mektupla protesto ettiği için Gestapo tarafından tutuklanmadı mı?

Biz de bir İsmail Beşikçi, 20 küsur yıl hapsedilmesine karşın Kürt halkının varlığını ve kendi kaderini tayin hakkını ilkel biçimde savunmadı mı.

Bir Ayşe Nur Zarakolu, Ermeni soykırımını gerçekliğini, Kürt halkının hakları hakkında açılan sayısız davaya karşı savunmaya devam etmedi mi?

Fransa'da bir Jean Paul Sartre, Fransız sömürgeciliğine karşı çıkıp, Cezayir halkının ulusal kurtuluş savaşımına açık destek vermedi mi?

Gerektiğinde, Paris sokaklarında, yasaklanmak istenen Maoist dergileri satmadı mı?

Ve yine bir Orhan Pamuk, Ahmet Atlan ve diğer bir avuç namuslu yazar ve sanatçı, bombalanan Özgür Gündem gazetesini sokaklarda satmadı mı?

Kürt sorunu hakkında konuştuğu için, Yaşar Kemal kendini mahkemelerde bulmadı mı?

Ermeni soykırımı konusundaki tanıklıklarını aktardıkları için, Hasan Amca ve tarihçi Ahmet Refik, yaşamları boyunca sürgün ve tecrit gibi uygulamalarla yüz yüze kalmadılar mı?

Abdülhamit'e eylem düzenleyen eylemcileri öven Tevfik Fikret, İttihatçıları da lanetlemedi mi, 1915 yılında kahrından öldü mü?

Sonuç olarak "aydın" olmak, Attila İlhan'lar gibi, gençliklerin de itirafçı olup da, sonra "Kızıl Elma" koalisyonu için fikir üretmek değildir asla.

Aydın olmak, her zaman "sistem" karşıtı olmak, ezilen ve dışlananların haklarına sahip çıkmak ve her türlü baskı, kurum ve soykırımı kınamaktan geçer.

Bunun ötesi, sadece "aydın havası" çalıp, çifte telli oynamaktan ibarettir, sistemin açtığı alanlarda.□

Aydın, büyük kalabalığın içinde değildir. Farklıdır; bazen aykırıdır, bazen de çok aykırıdır...

Temel DEMİNER

Bilinene ermiş, okuyan, araştıran, kafa yoran, günün olaylarına ve geçmişe geniş bir perspektifte bakabilen, gelecek için ve yeni insansal değerler üreten ve doğrularını hayata geçirebilme sorumluluğu taşıyan bir kimlik "aydın" kavramı için ortak bir payda oluşturabilir belki. Böyle bir yaklaşımda salt zihinsel etkinlik göstermek, bir diploma ve kariyer sahibi olmak elbette aydın kimliği için yeterli değildir. Sorun iyiyi kötüden, doğruyu eğriden ayırt edebilme ve bunu hayatın her alanında sürdürme titizliği ve sorumluluğu gösterme sorunudur.

Aydın konusundaki sorularınızın muhatabı "ben" (olabilir) miyim?

Yanıtım; beni tanıyıp-bilenlerin malumu olsa da, bir kez daha ve yüksek sesle telaffuz edeyim: Ben aydın değilim...

Bunu dedim diye bana hemen, Fusun Akatlı'nın şu saptamalarını anımsatmayın: "Günümüzde, "aydın" sözünden hoşlanmayan aydınlar da var. Bu hoşlanmama durumu, o sözcüğün anlam bakımından erozyona uğramasından mı kaynaklanıyor, yoksa önüne gelen herkesin kendisini "aydın" saymasından mı? Her iki durumda da sözcüğün anlamındaki yozlaşma söz konusu..."

"Ne yazık ki, aydınlar "aydın" olmak istemiyorlar, çünkü çevrelerine baktıklarında "mesleğiyle ilgili olmayan hiçbir kitaba iltifat etmeyen, hatta işleri rayına oturduktan sonra, mesleğiyle ilgili kitapları da pek okumayan, hiçbir kültür olayına ilgi duymayan, düşünmek için düşünmeyi bile aklından geçirmeyen mühendisler, doktorlar, sosyologlar, avukatlar, yargıçlar, psikologlar, mimarlar, öğretmenler, diplomalar, politikacılar, öğretim üyeleri" ile karşılaşılıyorlar..."

Akatlı'nın dediklerinden habere-

rim var; "benim" tutumum O'nun saptamalarıyla ilintili ya da bir tepki, reddiye ya da tevazu değil; sadece ne olduğumu bilmemden kaynaklanan "itiraf"...

"Ben aydın değilim"; olsa olsa, okur yazar ve sınıfsız-sömürsüz bir dünya için verilen mücadelenin saflarında olmaktan onur duyan radikal sosyalistim... Hepsi bu (aslında) ve bundan fazla değil...

Beni aydın yerine koyuyorsunuz; ama "ben" hâlâ aydın olmadığım, olamadığım kanaatindeyim... diyen bir okur yazar olarak, sorularınızı, aklım erdiğince yanıtlamaya gayret edeyim...

1-Ne yalan söyleyeyim; post-modern müdahalenin allak bullak ettiği fikir dünyamızda kavramlarla ilgili yaygın bir kargaşa yaşanırken; "Aydın Kavramı ve Sorunu" da bunlardan -yeterince nasibi alıyor...

V. İ. Lenin'in, "Aydınlar tüm toplumda sınıf çıkarlarını ve siyasal grupların gelişmesini en bilinçli ve en doğru biçimde yansıtan bir kesimdir" dediği sosyal kategori hakkında "Nedir?" sorusunu yanıtlamadan önce -altını çizerek- anımsatalım:

i-) Aydın, toplumun, hayatın ve mücadelenin dışında nev-i

şahsına münhasır bir kategori olarak ele alınamaz...

ii-) Rüzgâra göre tavır değiştiren, dalkavukluk eden, ne kadar bilgili de olsa aydın sayılamaz...

iii-) Haluk Gerger'in belirttiği üzere, "Aydın, ikircimsiz biçimde, 'Vatanım ru-i zemindir, milletim nev-i beşer' diyebilen, yurtseverliğini bunun üzerinde kurabilen bir insan olabilmelidir"...

iv-) O; Foucault'nun, "Entelektüel, hâlâ hakikati görmemiş olanlara, hakikati söylemeyenler adına, hakikati söylüyordu: entelektüel vicdandı, bilinçti, belagatti..."²

Ya da Edward Said'in, "Sadece kendisi için, ya da saf bilgi, soyut bilim aşkı uğruna yazdığını iddia eden entelektüel inanmak mümkün değildir ve inanmamak gerekir. Yüzyılımızın büyük yazarı Jean Genet'in dediği gibi, bir toplumda yazdıklarınızı yayımladığınız anda siyasal hayata girmişsiniz demektir; bu yüzden eğer siyasetten uzak durmak istiyorsanız yazdıklarınızı yayımlatmayın ya da düşüncelerinizi hiç bir platformda açıklamayın..."³ dediğidir...

v-) Aydın, büyük kalabalığın içinde değildir. Farklıdır; bazen aykırıdır, bazen de çok aykırıdır...

Örneğin, her şeyi göze alarak, insanlara dogmalara karşı aklın ve aydınlanmanın üstünlüğünü anlatan Voltaire'dir...

Kilisenin dayattığı "felsefenin" dışında da felsefe olabileceğini (başına her tür felaketin geleceğini bildiği halde) söylediği için dili koparılıp, yakılan Giordano Bruno'dur...

Cezayir'deki Fransız zulmü-

nün karşısına dikilip, tüm Fransa'nın yüzüne "Hepimiz katiliz!" diye haykıran J. Paul Sartre'dir...

Vietnam'daki ABD zulmüne "Hayır" deyip, uluslararası vicdanın ayaklanması için ABD'yi yarılattıran Bertrand Russell'dir...

Fransa'da el üstünde tutulurken Cezayirliilerden yana saf bağlamaktan çekinmeyen Albert Camus'dur...

Kilise dogmalarına karşı gerçekleri söyleyip, "yine de dönüyor" diyen Galileo Galilei'dir...

B. Bercht'tir, Nâzım Hikmet'tir, hakkında "Upuzun bir Don var ya Servantes'ten müdevver./ Ben o yellim-yellimin kahve değirmeniyim./ Yoksulluklar, savaşlar, tutsaklıklar, sürgünler./ Rozinant'ın kışında yıllardır seferiyim./ Varsın bu pirinç beden ve bu inançlı keşiş/ Dağ bayır dolaşırken hasret gitsin kahveye!/ Vurdukça güneş kursu nakışlarım/ Sevinçler öğütürüm o gamlı şövalyeye..." dediği "Don Kişot"a sevdalı Can Yücel'dir...

Ya da bugünün Türkiye'sinde aydın onur ve namusunun simgeleri olan İsmail Beşikçi, Fikret Başkaya ve Haluk Gerger'dir...

vi-) Aydın; yersiz-yurtsuz ve ulussuzdur...

Örneğin; Ahmet Cemal'in, "Türedi aydın kesimimiz" dediğidir... Ya da "ulusal solcu" Erol Manisalı'nın, "Türkiye'de Aydın Olmak"ta ifade ettiğinin tersidir!

Çünkü Edward Said'in deyişiyle, "Yetiştirdiğimiz ortamın, sahip olduğumuz dilin ve milliyetin sağladığı çoğunlukla da başkalarının gerçekliğini görmemizi engelleyen bir perde işlevi gören ucuz keskinliklerin ötesine geç-

bilme riskini göze alabilmek demektir evrensellik. Entelektüellerin ne söylemeleri ya da ne yapmaları gerektiğini belirleyen hiçbir kural yoktur..."

vii-) Ve nihayet evrensel aydınlık zorların zoru bir zanaattır! Müthiş azim ve ısrar ister... Bu bağlamda da herkesin aydını kendinedir; kendi içindedir...

Bu saptamalar ardından; aydının ayırt edici tüm ortak özellikleri, bir aydında bulunması gereken nitelikler, öğeler ile bulunmaması gereken davranış biçimlerini sıralarsak: Eğitim... Genel kültür... Toplumsal etkinliklere katılım... Sorgulama ve özeleştirisi... Hoşgörüsü... Zorbalığa karşı olma... Özveri davranma... Tutarlılık... Alçakgönüllülük... Özsaygıdır... vurgusuyla "tanım" sorusunu yanıtlarsak...

i-) Kimi sözlükler, "aydın"ın tanımını "öğrenimi bilgisi ve görüşü olan kimse" diye belirtiyor. Ancak böyle bir tanım yetersiz. Zaten değişik toplum kesimlerinin değer ölçülerine uygun bir "aydın" tanımı saptamak oldukça güçtür. Böyle olmakla birlikte "aydın" için ortak birtakım nitelikler saptamak mümkündür.

Bilinene ermiş, okuyan, araştıran, kafa yoran, günün olaylarına ve geçmişe geniş bir perspektifte bakabilen, gelecek için ve yeni insansal değerler üreten ve doğrularını hayata geçirebilme sorumluluğu taşıyan bir kimlik "aydın" kavramı için ortak bir payda oluşturabilir belki. Böyle bir yaklaşımda salt zihinsel etkinlik göstermek, bir diploma ve kariyer sahibi olmak elbette aydın kimliği için yeterli değildir. Sorun iyiyi kötüden, doğruyu eğriden ayırt

● "Türkiye de, eleştirel/bilimsel aydın söylemi de, en az milliyetçi ve dinci söylemler kadar kendi taassubunu aşmalı. Çarpık modernizm kalıbından çıkıp, postmodernizmin düşünsel olanakları ile zamanın ruhunu solumalı,"

edebilmek ve bunu hayatın her alanında sürdürme titizliği ve sorumluluğu gösterme sorunudur. Herkes için olması gerektiği gibi "aydın" için de "iyi" ya da "doğru" mutlak birer kavram değildir. Değişme ve gelişme en çok onun için geçerlidir. Ancak onu toplumun genelinden ayıran asi özellik inandığı doğruyu söyleme, söyleyebilme etiğidir. Kitlelerin suskunluğa itildiği dönemlerde bile sesini yükseltebilme sorumluluğudur. Böyle bir sorumluluk aydına bir işbölümü gereği verilmiş değildir. O bildiklerinden dolayı kendini diğer insanlara karşı sorumlu hisseden, kendini sorumlu gördüğü insanlarca anlaşılma pahasına, doğrularını söylemekten geri durmayan ve bu doğruları hayata geçirebilmek için mücadele eden bir kimliktir.

"Okumuşluk kültürlü kişi olmak, kültür değerlerini üretmek gibi nitelikler aydın kavramını tam kuramazlar, bunlara bir de toplumu akim ışığıyla yolunda "eleştiri" görevini üstelenmeyi eklemek gerekir. Bu "eleştiri" geleceği biçimlendirmede aydınlara hem bir görev, hem de bir sorumluluk yüklemektedir" diyor Macit Göktürk...

Aydınlar bir sınıf oluşturmazlar, toplumsal bir kesim olarak; bilim, sanat, eğitim, sağlık gibi alanlarda yoğunlaşmışlardır. Ancak sistem içinde edindikleri yerler, buna bağlı olarak yaşam koşulları değişkenlikler gösterir. Bu

gerçeklik onların dünya görüşlerine ve tavırlarına da yansır. Ancak aydını ille de bir kampın insanı olarak düşünmemek gerekir. Ona daha geniş bir perspektif gerekir.

J. Renan'a göre: "*Aydın kişi ne kendi diline aittir ne de vuruşuna. O özgür ve etik sahibi olduğu için yalnız kendine aittir.*" Bu kendine aitlik, elbette aydının içsel özgürlüğü anlamındadır ve onun toplumsallığına ayak bağı oluşturmaz, halkla kucaklaşmasını engellemez.

Gramsci de, "*Aydın, halkın tutkularını anlamazsa, onunla arasında duygusal bir bağ kurmazsa, halkla arasında bir mesafe olursa aydın değildir. Böyle olmayınca halkla aydınlar arasındaki ilişkiler, bürokratik, katı ilişkiler olacaktır. Böylece aydınlar bir kast kuracaklar ve halktan kopacaklardır*" diyor.

ii-) Aslı sorulursa, "... 'Aydın' kavramı, her şeyden önce, karşımıza bir tanım problemi çıkarmakta. Etkisi altında kaldığımız kültürlerde ve onların dillerinde 'aydın'dan, ('entelektüel' ya da, bir sosyal kategori olarak, 'entelijensiya') esas olarak, 'bilgiye dayalı kafa emeği' ile iştigal eden insanlar kastediliyor, Türkçe'deki 'aydın' sözcüğü ise, belli bir değer yargısını da içeriyor. 'Aydın,' kuşkusuz, 'aydınlatan,' 'aydınlık/ışık saçan' biri olarak anlaşılıyor. Burada, 'bilgi vererek aydınlatmak,' 'gerçekleri sunarak çevresine ışık

saçmak' söz konusu olsa gerek. Bu değer yargısının başka kültür ve dillerde de örtük olarak bulunduğu varsayabiliriz.

'Kol emeği'ne karşılık 'kafa emeği' olgusu, öncelikle, kuşkusuz, bir toplumsal gerçekliğe tekbül ediyor. İş bölümünün kaçınılmaz bir sonucu olarak karşımıza çıkıyor bu sosyal realite.

Ne var ki, 'Aydın' kavramının tanımı açısından, bu sosyal gerçeklik saptamasından yola çıkmanın fazla bir yararı yok. Belki bir sosyal kategoriden söz ettiğimizi unutmamak gerekir ama tüm kafa emeği kullananları içeren bir tanımın genişliğinin anlamsızlığı da ortada.

'Kafa emeği ve bilgiye dayalı iş,' tek başına, 'aydın' kavramını tanımlamıyor. Kuşkusuz, bütün 'okumuşlar' nasıl 'aydın' (entelektüel) kabul edilemezlerse, aynı biçimde, bilgi ve beyinsel aktivitelere dayalı işlerde çalışan herkesi de 'aydın' sayamayız.

Demek ki, kavramın 'bilgi/gerçek' boyutunu ihmal etmeden, daha dar bir tanıma ihtiyaç var. Tanım sınırları, 'gerçek bilinci'ni içermeli ve fakat sadece buna indirgenemeyecek ölçüde daha dar ve belirgin olmalı. (...)

'Bilgi sahibi' olmanın 'gerçek'le bağlantılı konumlanışın yanı sıra, bir başka ölçüt daha ortaya koyabiliriz 'aydın' tanımını oluşturmak için: Aydın sayılabilmek için kişinin kendisini aşan bir yaşam kaygısını duyumsama-

sı, 'kamu' ile, sosyal yaşamla praksise dayalı bir ilişkisinin bulunması ve nihayet kendi uzmanlık alanını aşan bir biçimde insani varoluşun bütünlüğüne dair bir bilince sahip olması gerekmektedir. Buna belki 'toplumsal bilinç/duyarlılık' diyebiliriz.

Bağlantılı ama bunu aşan bir başka ölçütü işe, bir yazısında, Paul Baran 'tarihsel sürecin kapsayıcı bütünlüğünün, yani sosyal varoluşun siyasette, ekonomide, sanatta, bilimde, edebiyatta birbirinden farklı, kopuk, ayrı gibi görünen parçalarının bütünlükleri içinde kavranabilmesinin bilinci olarak ortaya koyuyor. Buna da 'tarih bilinci' ve 'bilginin/ gerçeğin bütünlüğünün bilinci' diyebiliriz. (...)

Demek ki, 'aydın,' gerçeğe bağlı olacak, görüntünün ardındaki öz ile bağlantılanacak, insani varoluşun, sosyal gerçekliğin bir parçası olduğunu kavramış bir yaşam tarzıyla tarih bilincine sahip bir dünyalı olacak...

Bu saydığımız özelliklere sahip entelektüel etkinlik, doğal olarak, bir yanıyla özgürlük gerektirir, öte yanıyla da, gerçeklerin belirli bir toplumsal hassasiyetle ortaya çıkarılmasına şu ya da bu nedenle karşı olan çıkar odaklarının ve düzenin egemenlerinin tepkilerini çeker. Bir başka ifadeyle, entelektüel faaliyet, bir yandan mutlak özgürlük gerektirirken, bir yandan da, kurulu düzenin toplumsal ayrıcalıkları besleyen egemen inançlarını ve mekanizmalarını korumakla yükümlü otorite ile çelişir.

Unutmamak gerekir ki, dünyanın yuvralak olduğu gerçeğinin araştırılması ve ifadesi bile

ölüm cezasını getirebilecek bir büyük suç olarak kabul edilebilmiştir uygarlığın bir evresinde. Uğraş alanı toplumsal yapılar ve kurulu düzen olunca, sorunun hayati bir önem taşıması ve ona uygun müeyyideleri ve baskıları beraberinde getirmesi elbette kaçınılmaz olur.

Entelektüel etkinlikler, sınıflı toplumlarda her zaman, egemen kurumlar, ayrıcalıklar ve ideolojiler açısından da, verili durumun devamından çıkarı bulunanlarca da ve bunların korunmasından yükümlü olanlar bakımından da denetim altında tutulması gereken bir alan olarak görülmüştür. Toplu yaşamın ve içinde yer aldığı düzen'in sahipleri tarafından gözden kaçırılmak istenen 'tatsız' gerçeklerinin ve özelliklerinin, çelişki ve çatışmalarının, kimileri için haksızlık ve eşitsizliklerinin, yanlışlık ve kötülüklerinin, eksiklik ve çarpıklıklarının analizinin, sistematik biçimde saptanmasının ve en önemlisi de bunun topluma yayılmasının egemenlerce istenmesi beklenemez. Görüntünün ardındaki özün oluşturduğu toplumsal gerçekliğin ortaya çıkarılmasının, sömürüye dayalı toplumsal ilişki ve yapılarından yana olanlarca tehdit unsuru sayılması kaçınılmazdır. Böyle bir durumda, düşünsel özgürlükler, egemen ve yönetici konumda olanlarca sınırlandırılmak istenir.

Böyle olunca da, 'aydın'ın kendisini, kaçınılmaz bir biçimde, 'muhalif' bir konumlanış içinde bulması gerçeği ortaya çıkar. Bu konum, aynı zamanda, beraberinde çeşitli yoksunlukları, tehlikeleri, riskleri, baskıları ve müeyyideleri de getirir. Elbette bun-

ların niteliği, içinde yaşanılan rejimin karakterine bağlı olarak değişiklik gösterir ama sınıflı düzenlerde bu öz değişmez. (...)

Doğası gereği insani ve sosyal bir uğraşın özünde bir insancılık var olmalı, toplumsal ilerleme ve insanın mutluluğuna yönelim ve bunlarla bağlantılı adalet, özgürlük, eşitlik gibi değerlere bağlılık aranmalıdır. Demek ki, entelektüel uğraşa eşlik etmesi beklenen 'hümanizma,' bir değer yargısı, bir öznel yakıştırma olmaktan ziyade, bir doğal ve nesnel sonuç olarak ortaya çıkmaktadır aydının özellikleri arasında.

Entelektüel uğraşın sadece gerçeğe ilişkin bir merakla itici gücünü bulduğu söylenemez. Hayata dair her alana ilişkin sorumluluğun tehlikeler ve baskılarla örüldüğü; sosyal gerçekliğin tarihsel bütünlüğü içinde bilince çıkarıldığı; toplumsal ilerleme ve insan mutluluğunun tabu tanınmadığı; ve nihayet, görüntünün ardındaki özün ortaya çıkarılması cesaretinin yarattığı risklerin kabullendiği bir yaşam tercihi, ancak var olandan, kurulu düzenden, günün gerçekliğinden, kendini aşan amaçlarla bağlantılı olarak müşteki olmayı ve onu, egemen olanı değiştirme azmini, değiştirmek için anlama kararlılığını gösterir. İşte bunun için, Paul Nizan'ın 'hiçbir büyük yapıt yoktur ki, aynı zamanda, dünyaya karşı bir suçlama da olmasın' sözü, gerçek aydını tanımlayan en anlamlı saptamalardan birini oluşturur. Buna da 'devrimci bilinç' diyebiliriz... (...)

Evet, bilgili, uzman, saygıdeğer, ayrıcalıklı ve fakat 'bilinçsiz ot' olmaya karşı, 'gerçek bilinci,'

'tarih bilinci,' 'dünyalı olma bilinci', 'hümanist bilinç,' 'toplumsal bilinç,' ve 'devrimci bilinç,' Herhalde bir 'aydın tanımı'nın temel taşlarını oluşturacak öğeler bunlar olmalı... (...)

Bugün, belki de bütün dünyada ama en yakıcı bir biçimde bizim coğrafyamızda, Devrimci sosyalizmin ve işçi sınıfının temel ihtiyacı, proletaryanın akli silahlarını yeniden harekete geçirebilmesidir. Sınıf hareketi, bunu kendi aydınlarında bulacaktır, aydınlar içerse, Sınıf, en zengin kaynağı ve yaşam gücünü yeniden oluşturacaktır..."⁴

2-Bu soruya yanıtım, olsa olsa, (Yalçın Küçük'ün deyişiyle tercüme odasında doğanları (ve torunlarını) ciddiye almazsak) evet üç-beş tane var, olur... Gerçekten de topraklarımızda Beşikçi, Başkaya, Gerger ve dışında "aydın" sıfatına layık insan var mı?

Yüksek sesle ifade etmek gerek: Sadece topraklarımızda değil tüm dünyada bir aydın sorunu var...

Aydınların bir sınıf olarak halkın eşitlik talebinin saflarından göç ettiği bir çağı yaşıyoruz. Bu çağ, aydınların bir sınıf olarak zenginlerin tarafında, bir 'taraf' olarak kadim konumlarına rücu ettikleri bir çağdır.

Yani insanın, isyanın ve sosyalizmin içine düş(ürül)düğü durum sonucunda, aydınlar da gücünü yitirdi...

Bundan ötürü; Umberto Eco'nun, "Entelektüeller vahşi hoşgörüsüzlükle mücadele edemezler, çünkü düşüncesi olma-

yan salt hayvanlık karşısında, düşünce silahsızdır," saptamasındaki edilgenlik ve kaçış aydına maledildi...

Yani Can Yücel'in, "Ne kadar çok elimiz varmış meğer! İlk, senin elinle tutuşan benimki/ Sonra çocukları/ Gençlerinki/ Tekel işçilerinin/ Sonra, ellerin elleri.../ Ne kadar çok elimiz oldu, baksana./ Tutuşa tutuşa/ Bir orman yangını gibi!" dizelerindeki çoğullaşan sokaktaki aydın militanlığı unutuldu/ unutturuldu...

Bunun genelde "Devrim'den/ İsyân'dan/ Sosyalizm'den/ Sınıftan ve İnsanlık'tan kaçışla" (yani "Tarihin Sonu" söylemleriyle) doğrudan ilgisi vardır...

Yeniden ve yeni aydın; Devrim'le/ İsyân'la/ Sosyalizm'le/ Sınıfla ve İnsanlık'la yeniden ve sokakta kurulan organik ilişki ile kendini var edebilecektir...

Bunun ötesi kocaman bir yalan ya da kof bir kuruntudan başka bir şey değildir...

Evet; evet; neden (yüksek sesle ve herkesle paylaşarak) söylemeyelim?

Topraklarımızda ve yer kürede birçok şeyi, kendi olmaktan çıkartarak, kirleten kapitalizm; aydını da aydın olmaktan çıkartıp, piyasanın "aydıncık"ına tahvil etmiştir...

Evet; dört yanımızı kuşatan "aydın yabancılaşması"ndan nasibimizi alıyoruz; hem de Aydın Gülerce'nin, "Türkiye de, eleştirel/bilimsel aydın söylemi de, en az milliyetçi ve dinci söylemler kadar kendi taassubunu aşmalı. Çarpık modernizm kabından çıkıp, postmodernizmin düşünsel

Devrimci güçlerin, kendi aydınlarını yaratamamasının krizinden söz edebilmemizin mümkün olduğu koşullarda; kendi hesabıma ben, "aydınım" diyenlerin, onlarda "aydın hikmeti" arayanlar tarafından gereğinden fazla abartıldığını düşünüyorum...

olanakları ile zamanın ruhunu solumalı,"⁵ satırlarındaki postmodern kafakarışıklığı/ve karıştırcılığıyla...

Örneğin Piraye Şengel'in, 'Hayal Tutulması'nda "bir zamanlar 'aydın'dılar!" ya da "Akademisyen olarak ya da gazetelerin köşelerinde, işe yaramayan, boş kavramları satarak zengin oluyorlar" ve "İnsanlara küreselleşme, demokrasi gibi, geçici uzlaşmalar, keyfi öncüller satarak politika yapıyor," betimlemesiyle sunduğu tipler bu kirlenmenin ürünleridir...

3-Devrimci güçlerin, kendi aydınlarını yaratamamasının krizinden söz edebilmemizin mümkün olduğu koşullarda; kendi hesabıma ben, "aydınım" diyenlerin, onlarda "aydın hikmeti" arayanlar tarafından gereğinden fazla abartıldığını düşünüyorum...

Bunda aydınlardan, gereğinden fazla şey bekleyen bir yaralığın etkin olduğunu düşünüyorum...

Aydınları devrim ordusunun partizanlarına dönüştürmek için; "aydınları işçileştiren, işçileri aydınlaştıran" devrimci mekanizmaları güçlendirerek, toplumsallaştırmak gerek...

Bir sosyal kategori olarak aydın; nihai kertede sınıf gerçeği dışında kavranıp, sunulmamalıdır...

Aydında düşünce onuru, omurga olmalıdır. Tabuları yıkabilmeli, ancak tabulara saldırı ilginç gözükme için yeni fantaziler üretmek amacıyla olmamalıdır...

Hızla "klanlaşan" postmodern çağın aydınları olarak "Yazarın işi insanlığı ölümün kucasına bırakmak olamaz," diyen Canetti'den öğrenmek gerek!

Unutulmasın: Çok şey bilmek; çok şeyden söz etmek "aydın olmak" anlamı taşımaz...

Devrimci güçlerin aydınlara yaklaşımının ya sektir ya da teslimiyetçi olduğu koordinatlarda aydın düşmanlığı da, dalkavukluğu da zararlıdır...

Ve nihayet devrimciler, kifa-yetsiz muhterislerden uzaklaşmak gerektiğini bir an dahi unutmadan; aydın(cık)lardan köklü bir kopuş yaşamalıdır...

Tekrarlıyorum: Diplomalı bi-

rini "aydın sanmak", "aydın ilan etmek" alışkanlığı sakıncalıdır...

Ve de "Aydın kavramı, rasgele ve hoyratça kullanılıyor... Aydın olmak ve aydın tavrının 'ne'liği konusunda bir kafa karışıklığı yaşıyor..." kaydını düşen Babür Pinar ekliyor: "*Gerçeğin öncü savaştığı ve sözcüğü olmak, bilimle karışmış bilinci ve bu bilincin kuşandığı cesareti gerektirir. Bıçak sırtında yürümeyi göze alarak bilimle bezenmiş cesaretiniz ve devrimci bilincinizle düşün yola; aydın tavrı da insana özgü ve edinilebilir bir yaşamsal eylemdir!*"

4-"Aydın Ordusu" iddiası (ve işi) bana şaibeli geliyor...

Öncelikle sınıfsallıktan bağımsız bir güç olarak "aydın"lar olamaz; sonra da aydınlar bir "ordu" olamayacak veya bu terimi karşılamayacak kadar azdır; azınlıktadır...

Ve nihayet aydını, tanım gereği "entelektüel bir marjinal" olmaktan kurtaracak tek şey sınıf ve devrimci mücadele ile bü-

tünleşme yeteneğidir...

Gerçekten de Edward Said'in ifadesiyle, "Dünyanın değişik bölgeleri kendi entelektüellerini çıkarmıştır. Modern çağda hiçbir devrim veya karşı devrim hareketi yoktur ki, entelektüeller buluşmamış olsun. Entelektüeller değişik hareketlerin çocukları olmuşlar, babası olmuşlar, hatta yeğeni olmuşlardır..."

Özetin özeti; aydınlardan orda olmaz; olsa olsa, aydınlar devrim ordusunun partizanları olabilirler...

5- Aydınları devrim ordusunun partizanlarına dönüştürmek için; "aydınları işçileştiren, işçileri aydınlaştıran" devrimci mekanizmaları güçlendirerek, toplumsallaştırmak gerek...

Bunun yanında, söz konusu devrimci mekanizmalarda aydına, özgürlüğünü, çok daha geniş bir şekilde kullanma olanağı sunulmalı ve elbette bunun sorumluluğu da istenmeli ve beklenmelidir...

Malum ya, hayat yaptıklarımızın toplamıdır... Toplumu değiştirmek entelektüel değil, sınıfsal bir eylemdir...

1 Füsün Akatlı, Zamansız Yazılar, Deneme, Dünya Kitap, 2004, s.77-79.

2 Michael Foucault, Entelektüelin Siyasi İşlevi, Çev: İyak Ergüden-Osman Akanbay-Ferda Keskin, Ayrıntı Yay. 2000 s. 32-33.

3 Edward Said, Entelektüel, Çev. Tuncay Birkan, Ayrıntı Yay. 1995, s.101-102.

4 Hâlık Gerger, "Aydın Üzerine", Sanat ve Hayat Dergisi, No:11, Nisan-Mayıs 2004, s.124-127.

5 Aydın Güllence, "Aydın ve Toplumun İç Hesaplaşması", Radikal İkt. 17 Nisan 2005, s.8.15.□

Aydınlık sorgulara, açık yürekli yanıt

Ruhan MAVRUK

Kimi siyasi çevrelere de elitizm hastalığı bulaşmış durumda, devletin baktığı gözle bakıyorlar aydına ve sanatçıya. Art niyetten değil, bilinç altına yerleşmiş bir refleks bu. Gerçek aydınların yukarıda değindiğim nedenlerden dolayı kendini kitleye ifade etme olanağı giderek azalıyor.

1) Öncelikle bu soruşturmada düşüncelerime yer verdiğiniz için teşekkür ediyorum.

Aydın sözcüğü araştırma, birikim, yenilik, değişim ve dönüşümü getiriyor ilk olarak aklıma, elbette cesaret ve direniş kavramlarıyla birlikte. Araştırma tutkusu, yenilik arayışı, derinleşme, değişim ve dönüşüm; bilinci ise hak-sız olana karşı çıkmaya zorlar aydını. Hepsi için de cesaret gerekir. Aydın olmak bir erdemdir. "Erdem"se asaletin, bilgeliğin ve cesaretin buyruklarını yerine getirme eylemidir.⁽¹⁾

Hepsi iç içe geçiyor bu kavramların, aydının rolü ve görevleri, bunun pratiğe yansımaları sorsalsı kapsamında ve hepsi için de cesaret gerekiyor bilmem farkında mısınız?

Popülist bir sığınmacılıkla hep aynı tarz ve sözcükleri tekrarlamak da, kitlelere dayatılan yazgıya, her türden baskıya sırt çevirip kendi dünyasına kapanarak "entelektüel bir havuza" dönüşmek de korkaklığın sonucu aslında.

Aydın arar, bulur, yaratır, ürettiklerini paylaşır ve inandığı değerler için savaşır. Emperyalizme, küreselleşmeye, emeğin sömürü-

süne, etnik ve cinsel ayrımcılığa olduğu kadar sığhğa, kuyrukçuluğa, taklitçiliğe de karşıdır. Feodaliteye, her türden gerici kurum ve yargılara da...

Dikkat ederseniz bu noktadan baktığımızda devrimci ve aydın kavramı uzaklaşmıyor aksine yaklaşıyor birbirine.

Devrimciler bu ülkenin gerçek aydınlardır. Böyle bir nitel sıçrama vardır, daha fazla olmalıdır ve onurla taşınmalıdır. Karanlık bastırdıkça hep bir ağızdan ve daha güçlü söylemeliyiz ezgilerimizi. Çünkü "Bir düşünce meşalesinin parlamabilmesi için ortamın karanlık olması gerekir!"⁽²⁾ Yani her şey yeni başlıyor, umutsuzluğa kapılmak kendine ve çağına ihanettir.

Gerçek aydın ise yapısı gereği devrimcidir. Ona aydın tanımını yükleyen ödediği "bedeldir" çünkü.

Devrimcilerin ısrarlı bir aydınlanma felsefesi ile kendilerini sürekli yenilemeleri, aydınların da kafa ve kol emeğinin bütünlüğü içinde proleterleşmeleri gerekmektedir.

2) Hem de iki yönlü var. "Aydın" olduğunu iddia edenlerin

halka ve devrimcilere yarattığı sorunlar ve de gerçek aydınların yaşadığı sorunlar.

Emperyalistler aydınlar üzerinde satın al ya da sustur politikası uyguluyor. Çoğu gücünü ve kariyerini koruyabilmek için "sus payı"na razı oldu. Üstelik ilerici, devrimci kitleye aydınlar olarak dayattılar. "her dönemde egemen düşünceler egemen güçlerin düşünceleridir. Maddî üretim araçlarını ellerinde tutanlar, zihinsel üretim araçlarını da elinde tutar."⁽³⁾ Dolayısıyla medya, dağıtım, tanıtım araçları kendi ellerinde. Akademisyen olanlar üniversitelerde baskı görüyor. Çoğu atılıyor.

Şunu unutmamak gerek: Faşist devlet ruhundan ödün vermeyen entelektüellerin bürokrasi ve hiyerarşi içinde yükselmesine izin vermez.

3) Kimi siyasi çevrelere de elitizm hastalığı bulaşmış durumda, devletin baktığı gözle bakıyorlar aydına ve sanatçıya. Art niyetten değil, bilinç altına yerleşmiş bir refleks bu. Gerçek aydınların yukarıda değindiğim nedenlerden dolayı kendini kitleye ifade etme olanağı giderek azalıyor. İlerici, devrimci kurumlar yaygın, dağıtım, tanıtım gibi organizasyonlarla onlara yardımcı olurlarsa aydınların da direniş ruhu, derinliği insana ulaşır. Ekonomik açıdan ilerici, devrimci kurumların da

pek çok sorunu olduğu yadsınamaz bir gerçek. Yine de pratik çözüm arayışları iki tarafı da güçlendirecektir.

Bu iletişimin gelişmesinde aydına düşen pay ne diyecek olursanız, "Kendisi de yaklaşmalı" derim. Bedel ödemedi aydın olunmaz. Önemli bir sorun daha var devrimci çevrelerin sanatçıyı tümüyle kendi siyasi çizgisinde görme isteği karşı tarafı kısıtlıyor. Çünkü düşüncesine yakın bulduğu için, içtenlikli bir çizgiye bağlandığında diğer devrimci çevreler içinde dışlanıyor. Yoksa örgütlü olmayı yabancılaşma burgacı içinde yapayalnız kalmaya yeğleyecek aydınlar çıkar bu coğrafyadan...

Yılmaz Güney, Adnan Yücel, Zihni Anadol gibi...

Birlikte ne kadar çok şey yapabilirsiniz diye içtenlikle düşünmeli. Ne kadar çoğalsak o kadar iyi mantığıyla yola çıkılmalı.

4) Bu koşullarda aydınlar ordusundan söz etmek olası değil. Gerçek aydınları içeren bir topluluktan söz ediyorsak tabii. Sanatçı egosu, özveri, yoksunluğu, konformizm gibi kavramları dışarıda tutuyorum böylece.

Bu çağda aydın, birçok sorunu olan insan demek zaten. İş garantisi yoktur, özgürlüğünün kısıtlanması tehdidi altında yaşar ve ütopyasını savunur. İlerici ve devrimci dinamiklerin alabildi-

ğince birlik olup, proleter aydınlarla ulaşması ile bir aydın sanatçı girişimi ardından meclisi oluşturulabilir.

Aydınların sizin bu aydınlık sorularınıza verilen yanıtlarını okuyorum. Derin, yürekli ve onurlu insanlara ulaşmışsınız. Bu sorgulamalar derinleştirilmeli ve bir araya gelme evresinde pratik ve yapıcı olunmalı. Uzayıp giden veya durmadan ertelenen toplantılar, konu dışına taşan tartışmalar, önyargılara göre tutum alma gibi zaafılar daha başlamadan bitiriverir bu filizlenmeyi. Serin, umut dolu ama disiplinli bir çalışma ise hayata geçirir.

5) Bir çoğunu saydım zaten. Devrimci ve aydın; bu iki kavramı kutuplaştırmak değil yakınlaştırmaktan geçiyor yol. İlerici-devrimci dinamiklerle, proletaryaya en yakın aydınların öncülüğünde bir çekirdek oluşturulabilir. Sorumluluğu iki taraf da duymalı. Herkes birbirine sahip çıkmalı diyorum. Bir bilgenin çağların ötesinden gelen sesini anımsayarak;

"İnsanlar yaşatarak yaşar birbirini ve yaşam meşalesini birbirine devreder koşucular gibi..."⁽⁴⁾

1-Lucianos

2-Goethe

3-Marks ve Engels

4-Lucretius

Önemli bir sorun daha var devrimci çevrelerin sanatçıyı tümüyle kendi siyasi çizgisinde görme isteği karşı tarafı kısıtlıyor. Çünkü düşüncesine yakın bulduğu için, içtenlikli bir çizgiye bağlandığında diğer devrimci çevreler içinde dışlanıyor. Yoksa örgütlü olmayı yabancılaşma burgacı içinde yapayalnız kalmaya yeğleyecek aydınlar çıkar bu coğrafyadan...

Suçtur Umutsuzluğa Kapılmak!...

Direnış evinde geçirdiği her gün yazarı vırdaniyla karşı karşıya getiriyor. Bu yaşananlar karşısında tarfsız olmayı ise cellatların yaptıkları bütün eziyetleri, o inanılması güç katliamları sonuna dek onaylamak diye nitelendiriyor. Ve direniş evinde tanık olduğu olaylarla birlikte bunca yıl göz yumduğu adaletsizlikleri yazıya döküyor.

● Kitap tanıtımı

Çünkü korkuyorlar onlar! Şiirlerimizden, türkülerimizden, düşüncelerimizden korkuyorlar. Ama bilmiyorlar ne türkü ne de şiir biter dilimizde bizim...

"Sadece görüntü değişiyor. İmaj değişikliği yapıyor. Zihniyet, kadrolar, usul can alıcı sürekli mağdur, kaybeden yitirmiş insan yaratan bu ekonomik yapı, bu sistem değişmiyor, aksine giderek vahşileşiyor... Öz değişmiyor, aslında değişen sadece dekor... Haksızlıkları, adaletsizleri örtmek için daha gözalıcı, daha sağlam, daha yalancı bir perde geriliyor toplumun önüne..."

Yaklaşık bir yıl önce Gendaş Kültür Yayınları'dan çıkan "Suçtur Umutsuzluğa Kapılmak" adlı kitabında, egemenlerin Avrupa'yı allayıp pullayıp toplumun huzuruna yine yeniden sunmasını ve uyum yasalarını bahane ederek toplumdaki direniş ve başkaldırı noktalarından biri olan ceza evlerindeki direnişini nasıl yok etmeye çalıştığını "Suçtur Umutsuzluğa Kapılmak" adlı kitabında böyle anlatıyor Cezmi Ersöz. Yazar, tarihin insan yaşamını anlamsız kılma çabalarına karşı bir ses olmak istiyor. Sistemin büyük bir hızla ya-

rattığı; düşünmeyen, sorgulamayan, boş, kayıtsız, ne verilirse onu alan, kolay yönlendirilen yeni insan tipine karşı kendisiyle büyük bir iç hesaplaşmaya giriyor ve kendisiyle birlikte tüm aydınları eleştiriyor. Çünkü ülkede teşhir edilmesi gereken onca haksızlık varken topluma öncü olma misyonunu biçtiğimiz aydınlarımız, çoğu zaman bu haksızlıklara göz yumuyorlar. Neden? "Aydınların büyük çoğunluğu kapitalizmin dünya nimetleri karşısında adeta büyülenmişti... Kan ve çığlık geçirmesin, ardındaki olanları gizlesin diye önüne yeni bir dekor yapılmaya çalışılan, sürekli mağdur ve yenik insan üreten bu sistemde, dünya nimetlerine sahip olmanın bedelini onlardan iyi kim bilebilirdi ki!..." Diğer aydınlardan farklı olarak Cezmi Ersöz'de bu değişimi yaratan, kendisiyle bir iç hesaplaşmaya götüren olay neydi peki? Yazar Kılıçkarmutlu'daki direniş evine gider, orada ölüm orucu direnişçileri olan Zehra ve Canan ile tanışır. "Onlar belki yoksul, belki ev-

CEZMİ ERSÖZ

SUGUTUR UMUTSUZLUĞA KAPILMAK

lere giden çilekeş temizlikçi kadınlardı, ama onlar bunların hepsinden daha çok yeni bir hayatı özleyen ve bu özlemin devrimci yaptığı insanlardı... Onların dostluğu, birbirleri için ödedikleri bedel çok büyüktü ve asıl önemlisi onların ilişkisi bizim çevremizdeki insanların ilişkilerine hiç benzemiyordu....Kendime üzüldüm çünkü bu yaşma dek benim onlar gibi gerçek dostum olmamıştı hiç... Bu yaşma dek benim için, özgürlüğüm ve düşüncelerim için, her yolu denedikten sonra hayatlarını ortaya koyan ve gerekirse ölümü göze alan hiç bir dostum olmamıştı... Sonra bir kez daha düşündüm, benim de içerde ya da

dışarda uğruna ölümü göze alacağım hiçbir dostum yoktu..." Direniş evinde geçirdiği her gün yazarı vicdanıyla karşı karşıya getiriyor. Bu yaşananlar karşısında tarifsiz olmayı ise cellatların yaptıkları bütün eziyetleri, o inanılması güç katliamları sonuna dek onaylamak diye nitelendiriyor ve direniş evinde tanık olduğu olaylarla birlikte bunca yıl göz yumduğu adaletsizlikleri yazıya döküyor.

Kitap çikahı yaklaşık bir sene oldu ama, içerisinde yer alan yazılara baktığımızda şu anda da gündemde olan ve büyük bir hırsla saklanmaya çalışılan aynı konuları görüyoruz. Daha önce de "Uyum yasaları" dediler," hayata

dönüş operasyonları" dediler ve onlarca devrimci tutsağı diri diri yaktılar ve sonra da "kendi kendilerini yaktılar" diye savundular kendilerini. Bu yalanı öyle inandırıcı kıldılar ki kendileri bile buna inanmaya başladılar ama inkar edilemez olan bu katliamın tanıkları da vardı elbet. Kitapta, 1996 ve 2000 yıllarında Ümraniye ve Kartal cezaevlerinde gerçekleşen katliamlara tanıklık eden gardiyan Yıldız Ercan'la yapılan bir röportaj da yer alıyor. Okurken insanın tüylerini ürpertse de burjuva basının tüm cambazlığını gözler önüne seriyor.

Evet, zaman geçiyor ama egemenlerin sömürü ve talan hırsı bitmek tükenmek bilmiyor. Bugün cezaevlerinde ölen tutsak sayısı 119' i bulurken, tecriti daha da derinleştirme adına yeni yasalar ortaya atıyorlar. Cezaevlerindeki bu baskılarla birlikte dışarıda da milliyetçi şoven duyguları kabartıp, yaptıklarını örtbas etmeye çalışıyorlar. AB uyum yasaları adı altında insanların emeğini daha fazla sömürmenin yollarını arıyorlar. Üniversitelerde asıl söz sahibi olan biz öğrencilerden çok jandarmalara söz hakkı veriyorlar. Tepkisiz, duyarsız bir gençlik yaratmak için ellerinden geleni yapıyorlar. Yaklaşık iki hafta önce Bursa, Uludağ Üniversitesi'nde Cezmi Ersöz'ün bir şiir dinletisi olacaktı. Ama sayılan kırkı bulan takım elbiseli faşistlerin panclin yapılmasını engelleme çabaları sonucu panoya asılan "yazarımızın sağlık sorunu olmasından kaynaklı paneli başka bir tarihe erteliyoruz." açıklamasıyla etkinliğin iptal edildiği ilan ediliyor. Çünkü korkuyorlar onlar! Şiirlerimizden, türkülerimizden, düşüncelerimizden korkuyorlar. Ama bilmiyorlar ne türkü ne de şiir biter dilimizde bizim. □

SOKAĞIN

E
S
i

ERMENİ SOYKIRIMI

SORULAR:

- 1) 1915 'de Ermenilere soykırım yapıldığına inanıyor musunuz? Neden?
- 2) Günümüzde neden ülkemizde Ermeni nüfusu bu kadar az?
- 3) I. Dünya Savaşı sırasında Ermenilerin Türkleri öldürdüğü görüşüne katılıyor musunuz? Neden?
- 4) Ermeni meselesini ABD ve Avrupa ülkelerinin gündeme getirmesini nasıl değerlendiriyorsunuz?
- 5) Ülke tarihinde devlet güçlerinin yaptığı katliamlar var mıdır? Varsa hangileridir?
- 6) Sizce bu sorun nasıl çözülmelidir?
- 7) Farklı din ve milliyetlerden insanlar bu ülkede kardeşçe yaşayabilirler mi?

OSMAN ATEŞ (59)
MAKİNE MÜHENDİSİ

1- Hayır. O günün şartları bir hadiseyi, olayı geliştirmiştir ama bunun adına soykırım denmez. Tarih bilgilerimiz bunu gösteriyor.

2- Bunun nedeni tehcir denen göç olabilir, Türkiye'nin şartlarında kendilerine kimlik bulamadıkları için dünyaya dağılmış olabilirler, hatta ve hatta çok samimi bir itiraf olacak ama asimile edilmiş olabilirler. Ama bunun adına hiç bir zaman soykırım denemez.

3- Şimdi o da bunun kadar, asparagas diyeceğim, bir haber olarak kabul ediyorum. O günün şartlarında yani I. Dünya Savaşı'nın vermiş olduğu şartlarda her iki taraf da birbirinden bir şeyleri alıp götürmüştür ama bunun adı ne soykırımdır ne de tehcirdir.

4- Olayı siyasi olarak görüyorum.

5- Şimdi katliam kelimesi çok uygun değil, tarihe uygun değil. Çünkü ispat edilmesi güç bir olay. Buna bir savaş veya istila denebi-

lir ama katliam hiçbir zaman Osmanlı'ya yakışır, insanoğluna yakışır bir kelime değil.

6- Bu sorun son zamanlardaki gelişmelere göre tarihçilerin çözebilecekleri bir sorun. Vicdanlarda ancak böyle aklanır. Yoksa karmakolay, herkes birbirine bir şeyler söyleyebilir.

7- Kesinlikle yaşarlar, yaşamaları da lazım. Çünkü biz Osmanlı olarak 600 sene boyunca bunu ispat ettik. Ben Bulgaristan göçmeniyim, komünist bir ülkeden bura-

ya geldim. Orada doğdum, orada da çok şikayetimin vardı ama buraya geldim çok rahat ediyorum. Çok iyi arkadaşlarım var gayrimüslim olsun, ateist olsun. Üniversite yaşamında çok değişik bir kültürle tanıştım İstanbul gibi bir yerde. Kesinlikle şikayetçi değilim, yaşaması lazım.

MUSTAFA DURUCAN (68 / EMEKLİ)

1- O zamanlar bazı Ermenilerin Türklere zulüm yaptığını biliyorum ve bir kısmının Türkiye'yi terk ettiğini biliyorum. Onlar sonra Rumlar da var bunun arasında değil mi? O nesil o zamanlar gitti. Biz Ermenilerden sonra, epey sonra doğduğumuz için detaylı olarak bilmiyorum.

2- Katlıyorum, çok ölen var, eskilerden. Görüşüm yok ama duyularıma göre, zulüm yaparak öldürüp topraklara toplu olarak koyduklarını biliyorum.

3- Bu kadar azlığı işte barınamadılar, kaçtılar.

4- İyi bir şey değil yani bu geç-

mişte olan, zaman geçme aşımı olduğu halde, geçmişten şimdiye detaylı olarak çıkartmalarını kınıyoruz yani.

5- Devlet güçlerinin... zannetmem. Fazla katliam oldu ama yoksulluk oldu.

6- Bu sorun Ermenilerin aleyhine olarak çözülmelidir benim bildiğim.

7- Yaşayabilirler kardeşçe, ama işte böyle katliam matliam olmazsa, ırkçılık olmazsa herkes yaşayabilir Türkiye'de.

AYŞE ESMEK (24 / ÖĞRETMEN)

1- Hayır inanmıyorum. Çünkü Türklere öyle soykırım yapacak bir millet değil o yüzden.

2- Yani diğer ülkelerde daha mı çokmuş. Tabii aslında sınır daha fazla olması gerekirken. Eskiden sorunlarımız olduğu içindir herhalde. Nasıl Yunanistan ile eskiden beri sorunlarımız var, sadece İstanbul'la sınırlı. Sorunlarımız olduğu içindir diye düşünüyorum.

3- Tabii savaş bu, ölen taraf da olur öldüren de. Katılıyorum yani.

4- Tamamen provokasyon olarak düşünüyorum. Kışkırtma amaçlı yani. Türkiye'nin içte ve dışta karışıklık içine girmesini istediklerinden dolayı. Siyasi ve ekonomik amaçlı.

5- Devlet güçlerinin yaptığı katliamlar...Bizim ülkemizin yaptığı katliamlar mı? Savaş zamanında, hani 1. Dünya Savaşı'nda, Kurtuluş Savaşı'nda mesela Çanakkale Savaşı'nda yenmek için, vatanını korumak için belki bir şekilde katliam yapmışlardır. Ama tabii ki mesela öbür türlü tam anlamıyla insan hayatını zorlaştırıcı yani şimdi Amerika'nın Irak'a yaptığı gibi katliam tarzı düşünmüyorum. İnsana saygı esastır yani.

6- Evet o da çok tartışıldı. Karşılıklı oturalım mı diye. Bence uzlaşma yoluna gidilmeli, karşılıklı oturulup konuşulmalı, başka şekilde çözülmez.

7- Tabii inanıyorum. Zamanında atalarımız yaşamışlardı, şimdi de yaşayabilirler. Her türlü her şekilde insan yaşayabilir, yeter ki insani görüşte olsun.

HALİDE TURUNÇ (65 / EV HANIMI)

1- Biz onlara yapmadık ama benim çok iyi Ermeni arkadaşlarım var bizler kadar Türk onlar da, onlar da bizler kadar Türkiye'yi seviyor. Onlar da bu Ermeni kayıplarına inanmıyorlar. Bunlar onların tamamen uydurması.

2- Ermeniler göçtü gitti buradan, onun için. Terk ettiler, çok az kaldılar zaten. Hiç etrafımızda Er-

meni diye bir kişi yok, iki üç tane mühendis var onlar da dışardan geldi.

3- Ermeniler Türkleri öldürdü, buna karşı Türkler de kendilerini korudu. Ermenilerin yaptığı zulme karşı kendilerini korudular. O tarihlerde bizim Türk milletimiz zayıftı, o yüzden kendilerini koruyabildikleri kadar korudular, tabii onlar da mücadele ettiler.

4- Siyasi, tamamen siyasi. Türkiye'yi hep kötülemek için, başka bir şey değil. Yani AB'ye girmememiz için her şeyi yapıyorlar ama bizim için o kadar mühim değil AB'ye girmemiz.

5- Türkiye Cumhuriyeti kurulduktan sonra hiç bir katliam yapılmamıştır. Yani Türkiye bu katliamı yapmamıştır. Valla zulme karşı Türkler de kendilerini müdafaa ettiler başka bir şey değil. Onlardan gelen katliamlara karşı bizinkiler cevap verdi. Elleri kolları bağlı oturacak değillerdi.

6- Devlet yetkilileriyle olmaz. Tamamen AB, ABD ile olmalı. Onların bize yakınlık göstermeleri lazım ama bu olmuyor onlar bize yakınlık göstermiyor.

7- İnanıyorum. Türk milleti her milletten insana çok yakınlık gösterir. Herkese de kucak açmıştır. Geliyorlar saygı gösteriyoruz, hürmet ediyoruz.

MUHAMMED DEMİRKA- YA (26 / ESNAF)

1- Evet. Devlet yetkililerinin belirttiği gibi, arşivlerde de bellidir yani.

2- Kuskünlük.

3- Evet. Tam bir bilgim yok ama tartışma programlarında söyleniyor.

4- Sebebi Türkiye'yi parçalamak. Onlarda da olmuştur zamanında, ABD Kızılderillileri öldürmüştür, AB ülkeleri de öldürmüştür, ama Türkiye'yi parçalamak isteyen güçler Ermenileri pompalıyorlar böyle.

5- Yok.

6- Valla bir fikrim yok. Zaten ortada çözülecek bir olay yok ki, onların amacı ülkeyi parçalamak yani.

7- Evet yaşayabilirler. Osmanlı zamanında yaşamışlardır, her yönüyle her milletle, şimdi de yaşayabilirler.

AHMET YILMAZ ATAY (73 / İKİTSATÇI)

1- İnanmıyorum. Büyüklerimden edindiğim, dedemden babamdan edindiğim bilgiler, biraz da Kayseri'den. Ben liseyi Kayse-

ri'de okudum, orada Ermeniler de vardı. Okuduğumuz okulda Ermeni çocuklarda vardı. Onlarla dostça geçindik, Türkler, Ermeniler hiç bir zaman katliama teşebbüs etmek değil, kucak açtılar. Ve bu suretle de Ermeniler, sarayımız Osmanlı İmparatorluğu'nda devletin himayesindeydi, Türk bürokratların yerine onlar geçiyordu. Netice bu, netice buyken onlar zevahiri kurtarmak kendilerine çıkar sağlamak için, soykırımdan bahsediyor. Senin Türklerine, harbe girmişsin, her taraftan kuşatılmışsın, kuşatıldığın anda onlar da seni sirtundan hançerliyorsa. Arapların yaptığından fazlasını yaptılar bize. Yemen cephesinde İngilizlerle birleşip nasıl savaştı Araplar bize karşı. Ermeniler de içte yaptılar, askerimiz cephedeyken onlar da içte bize aynını yaptılar, ben inanmıyorum. Bizim büyüklerimiz yalan söylemez.

2- Çıkar sağlamak için yaptılar bunu. İstanbul'daki Ermeni vatandaşlarımızı soralım, Türkiye'den memnunlar mı değiller mi? Eri-
van'daki Ermeniler bunu başlattılar, bu kampanyayı aşılayarak yaptılar.

3- Öldürdü. Askere giden ailelerin çoğunu çocuğunu öldürdüler. Askerler geri döndüklerinde ailelerini bulamadılar, evinde ölü buldular, mezarlarını bile bulamadılar.

4- Ben iyi karşılamıyorum. Türkün Türk'ten başka dostu yoktur. Onlar bu kadar Yahudi'yi kestiler, Fransa Cezayir'de binlerce Müslüman öldürdü, hani nerde? Amerika zencileri, Kızılderilileri yok etti. Türkiye'ye gelince böyle. Bunlar AB'ye girmememiz için böyle ayak yapıyorlar. Buyurun neymiş imtiyazlı üyelik. Ben Kayseri'de okudum, kiliselerine gittim o kadar samimiyet gösterdiler ki şaşım kaldım.

5- Yok, imkan yok. 2. Dünya savaşı'nda bunlar Almanlarla casusluk yapmaya çalıştılar. O zaman İstanbul'da bunları yapanları yakalayıp yurtdışına yolladı. Ama Ermeniler sen askerdeyken aileni keserse, Talat Paşa'nın yaptığı çok değil. Katliam yapılmadı. Ben üniversitelerden öğrendim. Okuduğum tarihi belgeler, bilgiler. Kaldı ki ailem, dedelerim 15 sene askerlik yapmış. Onlardan duyduğum, Türkiye, bütün yabancılara kucak açmıştır. Ermeniler yediği sofraya pislemişlerdir.

6- Çözümler noktasında, bizim arşivlerimiz var, yaşlarımız var, gezsinler Doğu Anadolu'yu bilgi toplasınlar, Ermenilerin bu kadar zulüm yapması karşısında bende duramazdım, bir şey yapardım değil mi?

7- Bizler onlara dostça baktık. Ermeniler soykırımı Türkler yaptı

deyince şaşım ben. Bunlar makaslı. Türkleri bir köşeye sıkıştırabilir miyiz budur yani.

Murat Bozkuş (28 / Öğrenci)

1- Sistematiik bir katliam yapıldığına inanmıyorum. O dönemin İç işleri Bakanı Ermeni'ydi çünkü. Bunlar devlet kurmak amacıyla giriştikleri mücadelede bir çok Türk'ü öldürdüler. Halkları birbirine kırdurmamak için bunları Suriye'ye gönderdiler. Sürgün sırasında tabii, çoğu öldü yolda, yol şartlarının kötü olmasından dolayı. O dönemin padişahına, gönderdikleri bölgede kimsenin yaşamayacağını söylüyorlar, yine de insanları oraya yolluyorlar. Yöneticilerin kötü yönetmelerinden kaynaklanıyor bence. Katliam dersek bir halkın sistematiik şekilde yok edilmesi gerekiyor. Soykırım kavramını da tanımlamak gerekiyor. Soykırım kavramı 1954'ten sonra ortaya çıkıyor. Bir devletin dine, etnik kimliğine bakarak bir halkı sistematiik bir şekilde yok etme çabasıdır, ama Ermenilerin durumunda böyle bir şey yok. Eğer soykırım yapsalardı, sürgüne göndermeden direk hepsini öldürürlerdi. O zaman soykırım olurdu. Soykırım diyemeyiz ama devletin, yöneticilerin yaptığı çok büyük bir hata vardır.

2- Yukarıda değindim bu soruya.

3- Soykırım şeklinde bir katliam değil ama orada devlet kurmak için yaptıkları bir faaliyet vardır. Orada devlet kurmak ve kendilerini var etmek amacıyla katliam yapmışlardır. İster istemez iktidar olabilmek amacıyla yapmışlardır.

4- Burada Ermenilerin lobi fa-

aliyetleri var, Avrupa ve Amerika'da ekonomik olarak üstünler. Bu üstünlüklerini de Türkiye'ye karşı kullanıyorlar. AB'de tarih kitaplarından, Türk kaynaklarını araştırdıkları halde soykırım kavramını oluşturamadıkları için Ermenilerin bu faaliyetlerini destekleyip Türkiye'ye soykırım kavramını dayandırıyorlar. Bu Türkiye'nin ekonomik üstünlüğünün olmamasından kaynaklanıyor. Ermenilerin ekonomik üstünlüğü var, lobi faaliyetlerini çok iyi başarıyorlar, istediklerini yapıyorlar. Türkiye'nin acizdir bu.

5- Vardır. Ama soykırım değildir. Dersim'de 38'de yaptığı, halkı çoluk çocuk ayırt etmeksizin, uçaklarla bombalaması katliamdır, bunun gibi katliamlar.

6- Halkların bir sorunu yoktur. İktidarların halkları birbirine kırdırması olayı vardır. Kendi iç siyasetlerinde kullanıyorlar bunu, mesela Ermenistan'da Ermeni soykırımı demeyenlere farklı bakıyorlar. Mesela Türkiye'de yaşayan Ermeniler Ermenistan'a gittiklerinde 'siz Türksünüz' diyorlarmış. Bunu Türk Ermenileri söylüyor ve kendilerini Ermenistan'dan ayrı tutuyorlarmış. Bu Türkiye için de geçerli bir şey. Halkların birbirleriyle sorunu yok. Yüzyıllardır beraber yaşıyorlar. İstanbul'da yirmi yıl önce kapı komşumuz bir Ermeniydi. Bunlar, toplumun değişmesiyle beraber, devletin sistematiik olarak Ermeni düşmanlığını körüklemesiyle Ermenilerin göç etmesine neden oldu. Devletlerin iç siyasetlerini ilgilendiren sorun bu.

7- Halkların bir sorunu yoktur bence. Halkları birbirine düşüren siyasetlerin bir sorunu vardır.□

TARİH ÜZERİNE

Tarih evrensel bir bütündür. Geçmişin her hangi bir parçası diğer parçalarında koparılarak öne çıkarılmaz. Tarih bütün insanların tarihidir, tek başına bir insan topluluğunun değil. Bir insan topluluğu kimi dönemlerde öne çıkmış olsa da, arkasında tüm insanlığın birikimi vardır.

Insanı, diğer canlılardan ayıran özelliklerin başında, kendisini dün, bugün, gelecek dizgesine yerleştirerek inceleyebilmesi gelir. İnsan topluluklarının eylemlerindeki süreklilik, tarih yazımını geçmişle ilgili bir etkinlik olmaktan çıkarır. İnsan geçmişi nasıl algılasa şimdiyi ve geleceği aynı düzlemde kurgular. Tarih bilinci, kişinin başka insanlarla ve dış dünyayla etkileşimini belirler. İrkçi bir bilincin, kendi irkinden olmadığını düşündüğü birine bakışında ayrımcılık gütmesi ya da tarihte köklerini bulduğunu düşünerek irkinin yer yüzünde olma nedenini diğer toplumları egemenliği altında bulundurması gibi çarpık düşünceler hep sağlıksız tarih kavrayışının sonuçlarıdır. Demek ki, tarihi insanlar yapar, tarih de insanları.

Egemen olmak isteyen her sınıf, kendi çıkarını herkesin çıkarıymış gibi göstererek siyasal iktidarı ele geçirmeye çalışır, buna yönelik ideolojik dayanaklar türetmeye yönelir. İdeolojik dayanağın sağlamlığı, kendi tarihsel köklerini yaratabildiği ölçüde artar. Bu yüzden egemen sınıflar siyasal iktidarlarını sürdürmek ve geliştirmek için tarih yazımına girer. Değişik sınıfların değişik tarih görüşlerinin olmasının nedeni, tarih bilincinin insanın şekillenmesine etkisidir. Daha sonraki tarih daha önceki tarihin amacı haline getirilebilir.

Tarihçi, bir tarihsel olayı anlamak ve açıklamak için olayın nedeni ve nedenlerini araştırır. Olayı açıklamak için başka olaylarla ilişkilendirir. Bir olayın kendisinden sonra gelen olaylarla ilgisinin

nasıl kurulduğu, tarihe yaklaşım sorununu doğurur. Aynı tarihsel olayın birbirinden çok farklı açıklamalarının olması, tarihe yaklaşım sorunuyla ilgilidir. Tarihsel bir olay, tarihçilerin karşısında duran bir nesne olmadığından, tarih bilgisinin nesnesine uygun olup olmadığını gösterecek bir deney yapılamaz. Bundan dolayı tarih doğa bilimlerinden ayrı bir bilimdir. Tarihi araştıranın bilinç içeriği tarihi kavramasını etkiler. Tarih yazarlar da belirli ölçüde tarih yapar, yazarak tarihi kurarlar.

Tarih, geri dönülemez biçimde gerçekleşenle ilgili olduğuna göre, tarihi nasıl ele almalı ki olanı biteni doğrulukla ortaya koymak başarılabilsin?

Çeşitli tarih anlayışları şöyle sıralanabilir:

Peş peşe sıralanmış olaylar

dizgesi olarak tarih anlayışına göre geçmişteki olaylar birbirinden bağımsız durur. Bir olayı başka bir olayın zorunlu sonucu görmek mümkün değildir. Çünkü, olaylar dünyasında matematikte ve mantıkta olduğu türden bir zorunluluk olduğu söylenemez. Tarihinin ödevi bu tek başına duran olayları, ardardağında betimlemektir.

Bir diğer anlayışa göre; tarih, töz, tın, ide, tanrı, saf düşünce olan varlığın amacını gerçekleştirirken geçtiği aşamalarıdır. Buna göre tarihteki tüm unsurlar edilgen nesnelere, dönüşüm anlarında tın, dönüşümün baş oyuncusu olur, tarihin akışını şekillendirir. Bu oyuncu kimi zaman bir toplum, kimi zaman bir kişi, kimi zaman bir devlet olur. Amacı gerçekleştiren oyuncu tarih sahnesinden çekilir. İnsan bu anlayışa göre, tarihin akışına karşı koyamayan tarihe katkısı olmayan bir nesnedir.

Maddeci tarih anlayışı, tüm diğer anlayışlardan ayrı durarak öznelikten kaçınır. Geçmişe bakarken keyfi temelleri, dogmaları, mitleştirilmiş kişileri dayanak almaz. İnsandan yola çıkar ama bu insan hayali ya da kutsal insan değildir. Bunlar yerine gerçek bireyler, bu bireylerin eylemleri ve kendilerini içinde bulmalarının yanı sıra ürettikleri maddi yaşam koşullarını dayanak alır. Tarihi dünya içinde aşkın varlıkların karışmadığı bir temele oturtur. Yaşamın maddi üretim biçimine dayanarak, üretim biçimince yaratılmış ilişki biçimlerini, bütün tarihi temel olarak kavrar. Artık tarih kendinden önce gelen kuşaklarca kendisine aktarılmış olan malzemeleri, sermayeleri, üretici güçleri kullanan farklı kuşakların ardı ardına gelişinden başka bir şey değildir. Böyle yapmakla kültürel, politik, dinsel, sanatsal vb.

süreçler dışlanmaz, tüm bu süreçler ekonomik gelişmelere dayanır. Ancak bütün bu süreçlerin ekonomik temelle ilgisi görmezlikten gelinmez, kesin olarak ekonomik temeli etkiledikleri de vurgulanır.

"İnsanları hayvanlardan ayıran ilk eylem düşünmeleri değil, kendi geçim araçlarını üretmeye başlamalarıdır." Bu yüzden maddeci tarih görüşü insan tarihinin ilk öncülü olarak insanların fiziksel örgütleniş ve örgütleniş sonucu doğayla kurulan ilişkileri araştırmaya başlar. İnsanların üretim etkinlikleri, fiziksel gereksinimlerini karşılamaya yönelik basit bir çalışma olarak görülmez. Üretim etkinliği, insanların nasıl yaşadıklarını, yaşamlarında dışa vurulan biçimi, kültürü anlatır. Böylece insanlık tarihi, insanın üretim etkinliğinin tarihi olarak anlam kazanır. Maddeci tarih anlayışı araştırmaya eti kemiği olan somut insanla başlar. İnsan topluluklarının gereksinimlerini karşılayacak araçlar üretiminin gelişimini izler. Gereksinimleri karşılamaya yönelik doğan yeni gereksinimleri araştırır. Gereksinimlerin belirlediği toplumsal, siyasal, kültürel yapıyı inceler. İnsanlık tarihini sanayi ve değişimin kesintisiz bağlantısı içinde alır. Tüm bu süreçleri, karşılıklı bağınıtlarını göz önünde tutarak çözümlenmeye çalışır. Tüm süreçlere ekonomik ilişkilerin belirlediği zorunluluk çerçevesinde ortaya çıkan rastlantısallıklar olarak bakar. Tarihi incelerken de maddeci bakış, "öyle olmasaydı nasıl olurdu?" türünden soruları kapı dışarı eder. Tarihte olmuş olan, olacak olandır.

Tarihle ilgili bir başka sorun ilerleme sorunudur. Tarihte dönüşelliğin olduğunu söyleyenlerin yanı sıra tarihin bir gerileme ol-

duğunu söyleyenler de bulunur. Hıristiyan ve İslam inancına göre zaman kıyamete doğru akar. Gelecek geçmişe arattır, gelecek korkulacak sonudur. Maddeci tarih görüşü tarihin ilerleme olduğunu kabul eder. Tarihin insandan bağımsız ilerlediği söylenemez. Bu durumda tarih kendi başına bir şey olurdu. Tarihsel süreci geliştiren insan olduğuna göre tarihte bir ilerlemenin olup olmadığı, insanın durumuna bakarak söylenebilir. İnsanın durumunu anlatan üretim araçlarının gelişmişlik düzeyidir. Öyleyse tarihte ilerlemenin en basit kanıtı üretim araçlarının gelişmesi olur. Bunun yanı sıra insanın bilgi birikiminin gelişmesi ilerlemenin başka bir kanıtıdır. Kazanılmış birikimlerin sonraki kuşaklara aktarılması, ilerlemenin yolunu açar. İlerlemeye karşın, insanın kimi durumlarının geçmişi arattır durumda olması, örneğin eskiden bir savaşta çok çok yirmi bin kişi ölürken şimdi elli bin kişinin ölmesi gerileme olarak dursa da, uzun erimli tarih hep daha iyiye gider.

Tarih evrensel bir bütündür. Geçmişin her hangi bir parçası diğer parçalarından koparılarak öne çıkarılmaz. Tarih bütün insanların tarihidir, tek başına bir insan topluluğunun değil. Bir insan topluluğu kimi dönemlerde öne çıkmış olsa da arkasında tüm insanlığın birikimi vardır.

Tarihe yönelerek bugünü geçmişin ışığında anlamaya çalışmak yarınları daha insani kılmak için gereklidir. Tarih, içinde binlerce dersin bulunduğu deneyim alanıdır. Bu deneyim ona sağlıklı bilinçle yönelecek olana kendini sunmaya hazırdır. Tarihi anlama önceden görmeyi sağlar, böylelikle kişi yaşantısında etkin bir özne olarak olaylar etkilemesini bilir. □

SİZ HIÇ SİZ SİZ HIÇ HIÇ

Bir ihtimaldin, bir olasılık. Kanalizasyon boşluğunda eriyip yok olabiliyordum. Ama kendime, pardon kendim sandığım bir insan hormonuna yer bulabildim. Aaa! Afedersiniz bulabildiğimi sandım. Yarıştım, beraber yetişseydik eğer gideceğimiz yere kardeşim olacaktı bitanesi. Ama en kararlıyım babamın milyarlarca sperminden. Daha annemin kamında öğrendim yarışmayı.

Annem iyi beslenemedi, karınca kararınca geçindik. Bir zeytini bölüştük bazen. Annemin kamında öğrendim paylaşmayı. Doğdum sonra... Normal doğdum... Büyük acılarla. Normal doğum diyorlardı ama annem çok ağladı. Anormal bir isim koymuşlar acılı doğumlara ve ilk nefes alışında öğrendim yalan söylemeyi.

Bir süre babamla aynı memeyi paylaştım. Hemen hemen sekiz ay kadar sürdü. Yemek yedirdiler sonra. Hatırlıyorum da ilk yediğim yemek patates ezmesiydi.

"Patata ımkılla" diyorlar arapçada. Bir şeyin birden fazla söylenişi varmış, dil diyorlar buna. Daha çok dil öğrenecektim; ülke sınırlarında yabancı sayılan.

Sancılı, yoksulluk ağırlıklı bir müzik albümüydü hayatım ve popüler olmadığım da kesin. Yaşım yedi oldu. Ah ne kadar kolay "yaşım yedi oldu" demek. Bu üç kelimenin içinde ne hastalıklar, ne acılar gizlidir. Okula başladım. Siz hiç yalanın taş halini gördünüz mü? Ben gördüm. Okul... Tuhaf. Ali hep ata bakıyordu ya da Emel' in babası süt alacak parayı bulmakta zorlanmıyordu. Öğretmenimi hiç unutmadım. Öğretmenimi ve mobilyacıda kestirdiği sopasını. Ama hala anlamadığım bir şey var... Mobilyacı sıra arkadaşımın babasıydı.

Mahalleler arası turizm merkezleridir toprak sahalar ve çocukluk ne güzeldir kazanırken. Gülle, fırlak, bastı* ve Deli Emrah. Ben en çok güllerini sevdim, en çok Deli Emrah'tan korktum çocukluğumda. Toprak saha ülke-

imiz, güller sermayemiz, ezenimiz Deli Emrah. Emrah, yutulsa bile döverek geri alıyordu güllerimizi. Ve arkadaşlarla yeni oyunlar deniyorduk. Kimileri halkevicilik oynamaya başladı. Bense... Ben yepyeni bir oyun bulmuştum. Tek de oynayabiliyordum. Benden önce girenlerin tuvalet taşının üstüne bıraktığı bokları temizliyordum çişimle.

On yaşında hindistan cevizi hayalleri kurdum. Siz hiç intiharı gaz halini gördünüz mü? Ben içtim. Kabuklarını gösterdikçe hindistan cevizinin arkadaşlarım ben sigara içtim. Yirmi yaşında tattım hindistan cevizini, hiçte güzel değilmiş. Oysa hayallerimdeki hindistan cevizi böyle miydi? Bilmem, insan hayallerini yedimi böyle oluyor heralde.

Büyüyordum. Bir portakal bahçemiz var ki günahlarımızı saklar toprağında. "Mışırka"**, Siz hiç tarihin bedene yansımamı gördünüz mü? "Porno dergilerdeki kadınlar ne güzel, evlen dese evlenirim" yıllarım. Ne kadar saf-tım on beş yaşında. Hem çalışıp

hem okuma çabası. Çalışırken üstümü leş gibi ederdim annem bana acısın diye. Annem bana hep acı-mış. Ha anne dedimde aklıma geldi. Siz hiç tanrının yeryüzüne yansımamı gördünüz mü? Anne.

On altı yaşında harikalar ülkesinin sorunlarını konuştum Alis'le. Köti kurda mani olmaya çalıştım, iskambil kağıtları üstüme devrildikçe. Hansel ve Gratel'i uyardım, ama hiç ürkütmedim güvercinleri.

Liseye başladım. Donald Amca bir faşist çocukluğumda. Her şey normal gibiydi, ta ki bir açlığı görene kadar. Evet oradaydı, dolmuşun içinde ayakta bekliyordu, bir önceki durakta kaçırmıştı, bi sonraki durakta bekliyordu. Her yerdeydi (!) ve ilginç sorular beynimi kemiriyordu. Şu nene otuz yıl önce hangi dedenin delikanlılık hayallerini süslüyordu ya da bir bakteri yaşadığının farkında mıydı? Neden buradaydık.

Memleketten uzaklaştıkça ane-neye yaklaşırsın.

- Bir şey lazım mı?

- Evet, varsa anne biraz lütfen.

Gurbet gördüm, çalıştım. Uzaklara, çok uzaklara gittim. Uzak doğuda çalıştım, Antep, Urfa, Hakkari. En uzak doğu güneydoğu, en yabancı dil Kürtçe.

Yaşım yirmi oldu artık. Şimdi düşünüyorum da hangi şanslı ustanın kârıydı tasviye nedeniyle yapılan zararına satışlar. Başta belki bir çocukluk oyunuydu, çişimle bokları temizlemek. Ama şimdi her yer bok dolu. Okullar, yollar, camiler, evler, eller, yeminler... Evet yirmi yaşında çiş olmaya karar verdim. Ama nasıl çiş olunurdu. Hemen kendime benzer insanlar buldum, toplandık. Tam bir tuvaletin içine girecektik ki yüzü sivilceli, pis adamlar arızalıdır dedi. Anlaşılan böyle de olmadı. İşte bunun için, çiş olmak için temizlemek, anlatmak, anlamak için TİYATRO...

*Bastı: Mermer taşlarla oynanan bir çocukluk oyunu

**Mışırka: Bahçe sahibinin lakabı (Arapça) ☐

Yürüdükçe

Ersin KANTAR

Onlar yüreklerindeki sevdıyla geldiler

Elleri güneşe ulaşmış

Ve alıp götürdüler bizi bizden

Yürüdükçe güzelleştiler

Yürüdükçe engin

Yürüdükçe coşkun

Geride kalanlara

Dönüp de bakmadılar

Çünkü bakışları,

kilitlenmişti güneşe...

SOSYOLOJİK DÜŞÜN

Gençlik ve öğrenilmiş çaresizliği

Gençliğin bugünkü ruh halini analiz eden birçok çalışma, siyasal ve daha başka açılardan da önemli göstergeler sunmaktadır. Özellikle bu diri nüfusun nasıl bir çıkmaza sürüklendiğine dair önemli ibarelere dikkat etmek ve bu yönde siyasal çabalar geliştirmek, ülkemiz genç nüfusunu ve işlevini ölçtüğümüzde daha da önem kazanmaktadır.

Marmara Üniversitesi'nin 27 üniversitede 2 bin 220 öğrenci üzerinde yaptığı ve gençliğin kendine güvenini sorguladığı araştırma bu yöndeki son araştırmalardan. Buna benzer araştırmalar da-

ha öncede yapılmıştı ve hemen hemen hepsi de gençliğin artık eski gençliğin idealleri gibi değil de piyasanın idealleri doğrultusunda geleceğini şekillendirmek istediğini gösteriyordu. Marmara Üniversitesi'nin araştırmasında da benzer sonuçlarla karşılaşyoruz. Araştırmaya göre üniversite öğrencileri sorumluluk almakta ve inisiyatif kullanmakta isteksiz ya da bundan çekinceli davranıyor.

Araştırmada, üniversite gençliği içinde gelecekle ilgili ailelerin planlayacağını söyleyenlerin oranı % 32. Erkeklerin % 80'i ve kızların %73'ü itaatın aileden öğrenilmesi gerektiğine inanıyor. Çok

zor altında kaldıklarında ancak sorumluluk alacağını belirtenlerin oranı ise % 65. İlginç bir gösterge ise gerek kendi geleceklerini planlamada ve gerekse ailedeki itaatkarlıktaki kadınların erkeklere göre daha fazla sorumluluk sahibi olmayı dile getirmiş olması. Kız öğrenciler "birey olarak kendilerine önem verilmesi" ve "bireysel özgürlük" değerlerine vurgu yaparken erkekler ise aileye itaati ön plana çıkarıyor. Yine araştırmaya göre, erkekler statü sahibi olmayı, kızlar çalışma ahlakı ve dürüstlüğü ile demokratik aile yapısını öncelikle belirtiyor.

Bu sonuçları bugün gençliğin

Gençliğin doğasında değişme, değiştirme vardır. Bu devrimci yön, doğanın ona bahşettiği ve toplumsal tarihin seyrinde toplumsal değişimin özneleriyle kol kola girdiği bir mirastan gelir. Bunun içindir ki o, toplumun en diri kesimidir ve bu diriliğin dinamizmi farklı koşullar altında yönü değişse bile niteliği değişmeyen bir karaktere sahiptir.

içinde bulunduğu sosyal-psikolojik ve sosyolojik durumda kendi kaderini başkalarının ellerine terk etmiş olduğu bir kompozisyonun hareketle okuduğumuz vakit karşımıza "çaresizlik" in etrafında örgütlenen düşünce ve davranış kalıpları çıkarıyor. Gençlik, sadece üniversite boyutuyla değil, bütünlüklü olarak kendini bir kapanda hissediyor, hatta bunu eleştiriyor ve gerektiğinde başka bir dünyayı da dillendiriyor. Özgürlük her ne kadar eskisi gibi birincil değer olmasa da onun yerini alan paranın buyruğunda ve serbestliği altında sahte bir özgürlük algısı yaşanıyor. Ve gençlik Erich Fromm'un Batılı toplumlarda, 1940'lardaki gençliğin yaptığı "özgürlükten kaçış"tan kurtulmıyor. Gençlik özgür olmak istiyor ama özgürlüğe verilecek bedelinin sorumluluğunun ezikliğini yaşamaktan korktuğu için ondan kaçıyor. Bedelin bir başkasının, nimetlerinin ise kendisinin yediği, sorumsuzluktan uzak bir dünya arzuluyor.

Kitle toplumuyla gençliğin mevcut hali Fromm'un 65 yıl önce yaptığı analizleri büyük ölçüde doğruluyor. Ama doğruluk Batılı toplumlarda bu geçerlilikle sınırlıyken, bizim gibi yarı-sömürge durumundaki ülkelerde bu durum başka bir kapanla yüz buluyor. İşsizlik, sömürü vesaire koşulların ülkemiz gençliğini ne boyutta etkilediğini, onun bu koşullara karşı geliştirdiği savunma reflekslerini doğru okuyarak, bu koşulların doğallaştırılmasını da çözecek ve bunlara alternatif geliştirecek bir yüzleşme olarak kavramak gerekir. Gençliğin derinleşen sömürü altındaki bu düşünce ve duygu refleksi ise "öğrenilmiş çaresizlik"tir. Gençlik, bugün içinde bulunduğu koşulları eleştirmekte, ama onu değiştirme

sorumluluğundan ise kaçınmaktadır. Çünkü bu sorumluluğun sistem tarafından öğretilen bedeli ağırdır onun için ve sistem onu bürcysel kuşatma altında kendi korkusuyla yüzleştirmekte ve bu korku toplumsallaştırılarak pasif bir rotaya çekilmektedir.

1965'lerin başlarında Martin E.P.Seligman ve diğer psikolog meslektaşları ile birlikte Pavlov'un daha önce klasik koşullanma(şarh) için köpekler üzerinde yaptığı deneyi, bu sefer korku ile öğrenme arasındaki ilişkiyi görmek için yapması onu deney sırasında amacından bağımsız ilginç bir fenomene götürür. Deneyde köpekler acı verilmesine rağmen tepki göstermezler ve acıyı öğrenerek doğallaştırırlar. Buna öğrenilmiş çaresizlik adını verirler. İşte ülkemizdeki gençliğin ruh hali budur. Ancak mevcut sömürülerin acısı sadece öğrenilmemiş, aynı zamanda öğretilmiştir de. Zaten eğitim kurumu da bunun için vardır. Diğer teknik ve ideolojik aygıtlar da bunu öğretmeninin aracılırlar. Ki, son olarak yaratılan bayrak krizi bu noktada tam da bir çaresizliği öğretme modunun son örneğidir. Dolayısıyla bu çaresizlik psikolojisini mevcut egemenlik ilişkilerinden ayrı düşünmek gerekir. Egemenlerin ekonomik, siyasal, sosyal, düşünsel ve kültür ilişkilerini kontrol eden aygıtları, yaşam koşullarını öyle genişletmiştir ki, kendisi olmadan bile gençliğin kendiliğinden ve kendisi içinden yabancılaşma kalıplarını yaratma kültürünü doğurmuştur. Gençliğin bu çaresizlikten çıkmanın da motivasyonudur bu kalıplar. Kalabalık içinde yalnızlıklar ve hazzı yönelik davranış kalıpları bu kalıpların en çok görünen yüzleridir.

Ülkemizdeki egemenlik ilişkilerini dünyadaki egemenlik ilişki-

lerine oturtduğumuz vakit ise sömürgeciliğin nasıl da toplumun genç damarlarına nüfuz ettiğini ve onu kültürel emperyalizmin kültürel bir ürünü haline getirdiğini çarpıcı bir şekilde görebiliriz. Emperyalizmin bağrındaki kapitalist ülkelerde, tüketim toplumuyla var edilen çekirdek ailenin çözülmesi, ilerleyen telekomünikasyon teknolojisine ters bir şekilde bireyselleşmenin en uç noktaya varmış olması ve daha bir çok asosyal olgu bu ülkelerdeki gençliği nesneleştirirken bir yanda, diğer taraftan da bu nesneleşmeyi bilinç haline getirmiş olan bir kültürel emperyalizmin hegemonyasıyla bağımlı ülkelere aktarmaktadır. Bizim de içinde bulunduğumuz bu bağımlı ülkelerdeki gençliğin yaşam kültürü, hem bu uluslararası hem de ulusal egemenlik ilişkileri

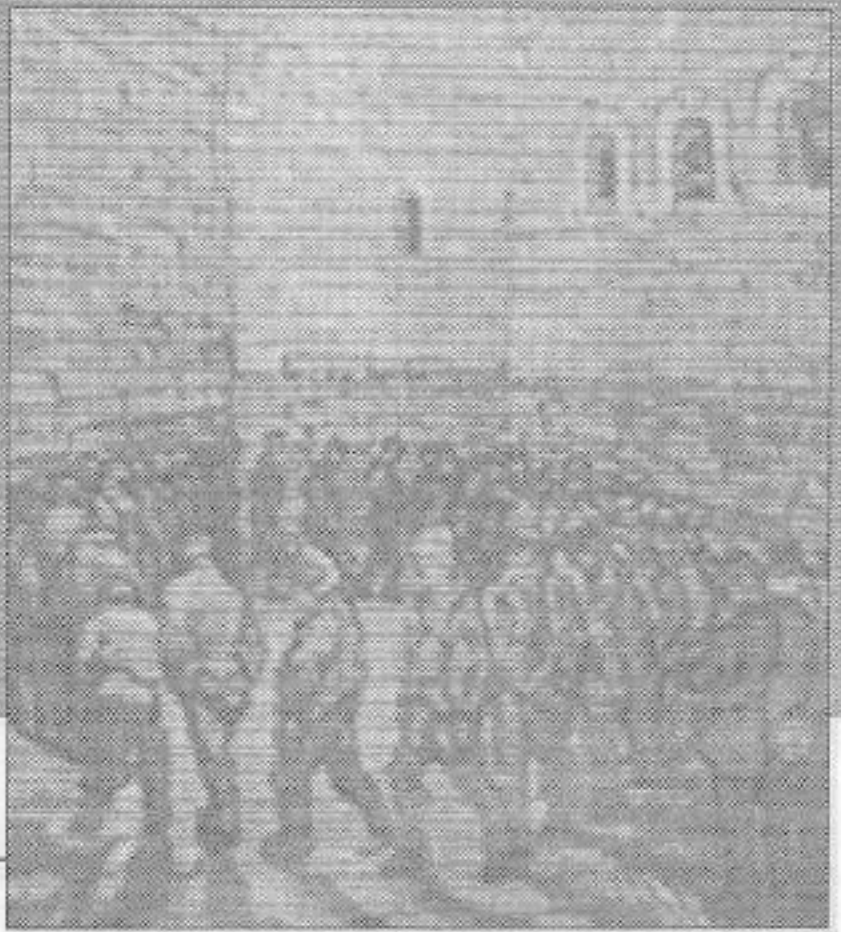
leri örüntüsünde kapitalist ülkelerdeki dayatmanın iki katı bir kuşatılmışlığa hapsedilmiştir. İleri kapitalist ülkelerdeki bu yansıma onların tarihindeki sömürünün getirdiği bireyselleşmeye paralel ilerlerken, cemaat düşüncesinin hakim olduğu bizim gibi yarı-fodal ve kapitalizme eklenmiş bir toplumdaki gençliğin bireyselleşmesi ise maddi koşulların suniliğinden dolayı daha sancılı olmaktadır. 1968-70'li yıllardaki kadar gençlik umudunu örgütleyemediğinden, bugün öğrenilmiş ve öğretilmiş çaresizlik içinde yaşamakta, sorumluluk almaktan kaçınmakta ve yalnızlaşan ve yabancılaşan bir çağa doğru, alternatif geliştiremediği, geleceğinin öznesi olamadığı sürece evrilecek gibi görünmektedir.

Oysa gençliğin doğasında de-

ğişme, değişim vardır. Bu devrimci yön, doğanın ona bahsettiği ve toplumsal tarihin seyrinde toplumsal değişimin özneliyle kola girdiği bir mirastan gelir. Bunun içindir ki o, toplumun en diri kesimidir ve bu diriliğin dinamizmi farklı koşullar altında yönü değişse bile niteliği değişmeyen bir karaktere sahiptir. Başkaldırının toplumdaki bu en canlı dalgası, bugün içinde bulunduğu çelişkiyi doğru hedefe doğru çekemediğinden dolayı kendi içine yönelmiştir. Toplumdaki fırtınaların onu yönlendiren sesleri gelmeden de gençlik bu diriliğini gösterebilir, ama yalnız kendisi için olacaktır bu. Toplumsal değişimin motor gücü olan emek ve demokratik güçlerle bu dalganın birleştirilmesi sağlanmadığı sürece bu deniz daha çok dalgayı yutacaktır. Gençliğin bu başkaldırı dalgasını siyasal özneler, diğer dalgalarla eşleştirdikleri vakit anlamlı gelecek inşası yaratabilirler.

Gençliğin içinde bulunduğu bu çaresizlik profilinde ona "tek çare Yeni Demokrasi, Sosyalizm, Komünizmdir" ile gitmek de dayatmacılığın getirdiği bir başka öğrenilmiş siyasal çaresizlik olacaktır. Önemli olan gençliğe bunları dayatmak değil, onun içinde olarak, onun çelişkilerini hissederek, onun içindeki çaresizliği bireyselleşmekten toplumsallığa dönüştürecek izleri bu ilişkilerden emerek bu alternatifleri geliştirmek toplumsal praksisin en sağlam ve dirençli pratikleridir. Gençliğin bu özelliklerini dışarındaymış gibi eleştirip ona çözüm dayatmak değil, onun bu hale gelmesinde kendinde bir siyasal sorumluluk addederek ve bu sorumluluk ilişkisinin gençliğin topluma, kendine ve tarihe karşı sorumluluğa dönüştürülmesi her zamanki kadar yakıcıdır. □

DİREN- BARIŞ- UMUT DAĞI

Öykü

Sevgili Anneciğim,

Burada mektup yazmak öyle zor ki, ancak şimdi yazabiliyorum sana. Aradan 72 gün geçti, çoğu şeye alıştım ve bir o kadar da özlemim arttı. Burada öyle garip öyle dar bir koridor varki, bu koridor insanın hem karanlığa sürüklenmesine hem de umut dağıının yüreğine otumasına sebep oluyor. Karanlığa sürükleniyorsun çünkü tutsak bir yaşam bu, sonunun ne olduğu belirsiz. Tıpkı bizim hayatımız gibi... Ama umut dağları da var, işte bunu düşündükçe doruklara çıkıyor insan, acıyla yüceliyor, üzüyor ve acıyla büyüyor, seviyor da seviyor çünkü sevdanın renkli, tıpkı dağların yamaçlarında saklı çiçekler gibi..

Dediğim gibi anneciğim, buralar iyi. Burada da var güzel çiçekler, altında mayınlar olsa da, burada

da var o güzel insanlar, açlık ve sefalet içinde olsalar da. Burada da var renkli sevdalar, ayrılıkları acı, renkleri siyaha tutsak olsa da. Beni sorarsan ben daha iyiyim, göğsünde saklı kurşun yarasıyla sakın üzülme anneciğim. Şimdi aklında olmasada belki başka bir zamanda, belki savaşız, mutlu bir dünyada görüşürüz. Canım annem, kurşunları çıkar at, güneşi sakla göğsüne. Ancak o zaman anlar ve ancak o zaman tadına varırsın umut dağıının..

Hoşçakal anneciğim..
Oğlun

Mektubu kaç keredir okuduğunun farkında bile değildi, nefes alışverişleri iyice düzensizleşmiş, bulunduğu odadaki kırık camdan gelen soğuk tüm bedenini ayaza boğmuştu. Ama olsun,oğlu için

her şeye katlanırdı o, katlanmalıydı ya da. Ayağa kalktı ve silkindi, artık kendine gelmesi ve iyice düşünmesi gerekiyordu. Uzunca bir süre hiçbir şey yapmadan bekledi ayakta, bu soğukkanlı hali şaşırttı onu. Neden böyle olduğunu farkına vardı sonra. Mektup,mektup oğlundan geliyordu ve yalansız ve katıksız tüm sevgilerin tanımını yapıyordu. Sadece bu kadarla da sınırlı kalmıyor, yaşamın anlamını sunuyordu ona. Gurur duydu oğluyla ve uzun bir aradan sonra ilk kez böyle gülümsediğinin farkına vardı. Sonra her zaman gülümsemesi gerektiğini fark etti. Oğluna olan bir borcuydu gülümsemek. Uzandı güneşe baktı, bir parça aldı güneşten,yüreğine kattı. Haykırdı sonra.

"Ey!güzel insan, ey güzel insanlar,

Uyanın, uyanın ve güneşe bakın.

Güneşe, güneşe uzanın..."

Gözleri, güzel gözleri ırmaklar gibiydi şimdi, düşündü oğlunu, düşündü insanları, düşündü barışları, düşünmedi kötülükleri. Usulca göğe bir bakış attı. Başarmış mıydı acaba, oğlunun o güzel çocuğun annesi olmayı başarabilmiş miydi? Peki ya umut dağı... Nereden bulabilirim diye düşündü. Göğsüne dokundu, iki adet kurşun ve bir kan damlası düştü ellerine. Umudumuz, umudu, umut.

Ağır bir dağ kokusu sardı havayı, soludu uzun uzun soludu. Soludukça kanlar, soludukça kurşunlar döküldü ellerine. Büyüdü yüreği, büyüdü gözleri. Umut olup aktı gece, umut aktı geceye. Yorulduğunu hissetti, kapandı gözleri ve yarımlar, o yorgun, o uzun gece çok şey öğretti yarımla-

ra, tek bir sözcüktü öğretilen: "DİREN..." İnsanlar, o güzel insanlar, yüreklerindeki aşkla taşdılar ve hiç yere düşürmeden, düşmesine izin vermeden yarımlara, yarımın mayınsız çiçeklerine, yarımdan doğan çocuklarına, kurşunsuz göğüslerine armağan ettiler, Diren'i. Öğrendi herkes, yalansız sevmenin yüceliğini, insanlar yalanları attılar, güneşi aldılar ve sarıldılar. Öğrendi herkes direnin yüceliğini. Ne kurşun, ne kanla örtülüydü gece. Gece de yıldızlar geceye sarıldılar.

Akıp geçti günler. Yaralı annenin ve o güzel oğlunun gözleri, kitaplardaki güzel cümlelerde ve insanların birbirlerine söyledikleri güzel sözlerde hayat

buldu. Bir hüznün son perdesiydi onlar ve bu yüzden hak ettiler ölümden sonra yaşamayı.

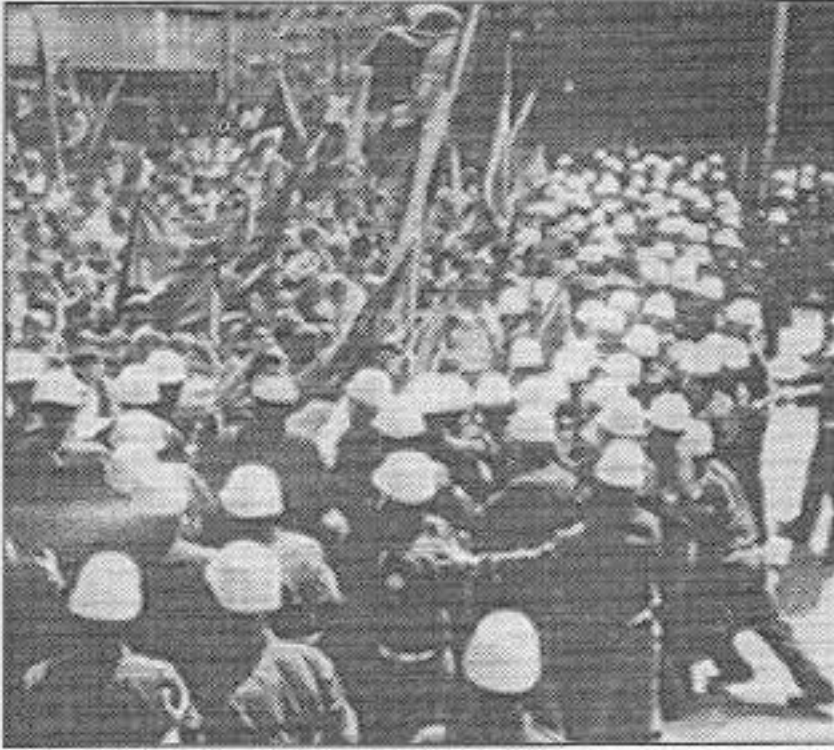
İnsanlar savaşırsız, mutlu bir dünyada yaşıyorlar şimdi. İnsanlar, o güzel insanlar. Hani diyor-duya mektupta-Belki birgün,..... ..tekrar görüşürüz-diyorduya hani. İnsan iki can verdi toprağa, toprak iki ömür verdi insanlığa, insan iki can verdi toprağa, direndi önce, toprak iki ömür verdi insana, barış yaşandı sonra. Direne ağtlar yakıldı önce, barışa türküler söylendi sonra.

İnsanoğlu gözlerini açtı dünyaya, kocaman güllümsedi sonra, toprak filzlendi fidan oldu ve meyvelerini verdi hayat. Güldü inadına güldü insan, sevdi de... çünkü sevda renkli...

"Diren, Barış, Umudun Dağı" doğdular güzel dünyaya, o güzel insanlara... □

Haziran'da tutuşur barikatlar

15-16 Haziran Büyük İşçi Direnişi vesilesiyle

Türkiye'de sınıf hareketinde bir mihenk taşıdır 15-16 Haziran İşçi Direnişi. İşçi sınıfı haklarına ve sendikasına sahip çıkmak için sokağa dökülmüş, iki gün boyunca İstanbul ve İzmit'te hayatı durdurmuştur. Gösteriler polis ve askeri güçlerle dahi durdurulamamış ancak DİSK yöneticilerin telkinleriyle yatıştırılabilmektedir. Bu direnişi biraz olsun anlayabilmek için yaşa-

nan tarihsel sürece bir göz atmak gerekir.

Türkiye Cumhuriyeti'nin tek partili döneminde ne sendikadan ne de herhangi bir işçi hakkında bahsetmek mümkün değildi. İkinci Emperyalist Paylaşım Savaşı sonrasında dünyada esen demokrasi rüzgarının da etkisiyle, Avrupa ve SSCB'ye yaranma çabası içerisindeki Türk Devleti işçilere sendika hakkı vermiş fakat grev

ve toplu sözleşme hakkından yoksun bırakmıştı. Bu süreç içerisinde devlet eliyle açılan büyük işletmeler ve özel teşebbüs tarafından açılan işletmeler neticesinde işçi sınıfının sayısı artmıştı. Bu dönemde varolan Türkiye Komünist Partisi (TKP) ise Mustafa Suphi ve onbeşlerin katledilmesinden sonra revizyonizme kaymıştı ve işçi sınıfıyla bağları yok denecek kadar azdı. Umudunu Kemalistlere bağlamış olan TKP, işçi sınıfına önderlik etmekten çok uzaktı.

Demokrat Parti'nin 30 Mart 1960'da askeri darbeyle iktidardan indirilmesiyle başlayan 60'lı yıllarda yeni anayasanın görece demokratik olmasının da etkisiyle bir aydınlanma hareketi başlamış sol-Marksist eserler yayımlanıyordu. Aydın kesim ve öğrenci gençlik bu eserleri okuyarak ve dünyada esen rüzgarın da etkisiyle sola sempati duymaya ve bu fikirleri tartışmaya başlamıştı.

13 Şubat 1961'de 12 sendikacı tarafından Türkiye İşçi Partisi (TİP) kuruldu. TİP her ne kadar işçi sınıfına önderlik edebilecek bir parti olmasa da işçiler ve öğrenci gençlik içinde sosyalist fikirlerin yayılmasında etkili oldu.

1960'larda işçi grevleri de art-

Her şeyin başında bu direniş orduya ileri-devrimci yaftası yapıştıran küçük burjuva, cuntacı fikirleri yerle bir etmiştir. Çünkü direnişi ezen bizzat ordu tanklarıdır. İşçi sınıfının gücüne güvenmeyi öğretmiştir. Öğrettiği ikinci bir noktaysa işçi sınıfının kendiliğinden gelişen hareketi doğru ve devrimci bir önderlikten yoksunsa, tanklarla ya da işçi dostu gözükken sermayeci sarı sendikacılar tarafından ezileceğiydi.

maya başlamıştı. İşçi sınıfının hak arama mücadelesi yükseliyordu. Özellikle İzmit ve İstanbul gibi büyük sanayinin yoğun olduğu yerlerdeki işçi grev ve eylemleri yasal sınırları zorluyordu. Bu dönemdeki tek işçi konfederasyonu olan Türk-İş ekonomik mücadele temelinde bir faaliyet yürütüyordu. Devlet güdümünde yürüten bu faaliyetle işçi sınıfı kontrol altında tutulmaya çalışılıyordu. Sınıf temelli ya da politik temelli faaliyet yürüten bazı yerel sendikalar Türk-İş'ten atıldılar. Atılan bu sendikalar önderliğinde Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (DİSK) kuruldu.

1962'de KAVEL işçilerinin başlattığı grev yeni bir sürecin başlangıcı oldu. Bundan sonra grevlerin sayısı gittikçe arttı. Artık işçilerin grevleri görece daha uzun sürüyordu ve gittikçe militanlaşıyordu. Bu grevler aynı zamanda işçi sınıfının bilinçlenmesini ve daha ileri bir konuma gelmesini sağlamaktaydı.

1968'lerde Büyük Proleter Kültür Devrimi'nin de etkisiyle

dünyada büyük bir devrimci başkaldırış ortaya çıkmıştı. Avrupa ve Amerika kıtalarında binlerce genç, işçi ve aydın dünyayı değiştirme düşüyle ayağa kalkmıştı. Özellikle Avrupa kaynaklıydı. Başta Fransa ve İtalya olmak üzere milyonlarca işçi greve gidiyor, öğrencilerse okul işgalleri ve boykotlara imza atıyordu. Demokrasi havariliği yapan emperyalist devletlerin Vietnam, Cezayir, Filistin, vb. yerlerde ezilen halklara yaptıkları baskı, aydınları ve gençleri daha da hareketlendiriyordu. Dünyadaki bu konjoktür Türkiye'yi de etkisi altına almıştı.

Türkiye'de öğrenciler daha sonra DEV-GENÇ adını alacak olan Fikir Kulüpleri Federasyonu (FKF) adı altında hızla örgütleniyor ve devrimci teoriyi öğreniyorlardı. Bu öğrendiklerini işçi ve köylü kitlelere de taşıyorlar ve grevlere, toprak işgallerine bir fiil katılıyorlardı. 1968'deki İstanbul Üniversitesi işgaliyle birlikte ivme kazanan devrimci gençlik hareketi tüm Türkiye'yi sardı. Ve 1969'daki 6. Filo eylemiyle doruğa ulaştı. İstanbul boğazına gelen Nato'nun 6. Filo'su devrimci işçi ve öğrenciler tarafından protestolarla karşılandı ve ironik bir şekilde ABD askerilerinin denize dökülmesiyle devam etti. Yine ODTÜ'de ABD konsolosunun arabasının yakılmasıysa atlanmaması gereken bir eylemdir.

Devrimci öğrenci ve işçiler böylesi eylemlere imza atarken aynı zamanda, öğrenciler arasında devrimin yolu üzerine yoğun tartışmalar yaşanmaktaydı. Özellikle Millî Demokratik Devrim (MDD) ve Sosyalist Devrim (SD) teorileri üzerinde yoğun tartışmalar yaşanıyordu. Bu dönemde devrimciler arasında 1960 darbesinin görece demokratik kazanımlarının da etkisiyle ordunun devrimci olduğu

gibi küçük burjuva, cuntacı fikirler bulunmaktaydı. Bu tez üzerinde yoğun tartışmalar ve ayrışmalar meydana geldi. Fakat bu tezleri savunanlar kendiliğinden gelişen işçi sınıfının devrimci kalkışını göremiyorlar ve umudu orduda dolayısıyla Kemalistler de görüyorlardı.

Öğrencilerin içinde bulunduğu durum böyleyken işçiler de boş durmuyordu. 1969'un ilk aylarında başlayan Singer işgali ve ardından demir döküm işgali yaşandı. 1969'un sonbaharında Gamak işgalinde ise polisin silahlı saldırısı yaşandı. Artık işçiler sadece ekonomik nedenlerle greve gitmiyor aynı zamanda siyasal taleplerini de haykırıyordu. 15-16 Hazirana bu koşullar altında gidilirken bir not düşmekte fayda var, "68 hareketi Avrupa'da dönemsel bir başkaldırıcı anlatsa da ülkemiz için köklü bir devrimci geleneğin başlangıcını temsil etmektedir. 68'de yaşanan tartışmalar bugün dahi ülkemizin devrimci hareketini şekillendirmektedir."

DİSK çatısı altındaki sendikaların düzeni tehdit eder boyuta ulaşan faaliyetleri iktidarı artık iyice rahatsız ediyordu. Bunun önüne geçmek ve işçi sınıfı hareketini kontrol altında tutmak için 1970 senesinde yine kanun tasarıları hazırlandı. 274-275 sayılı kanun taslağı gereğince sendikaların ülke çapında faaliyet gösterebilmesi için işkolunda sigortalı çalışan işçilerin en az üçte birini örgütlemesi barajı getiriliyordu. Ayrıca konfederasyonların faaliyet gösterebilmesi için ülke çapında sendikali işçi sayısının üçte bir üyeye sahip olması barajı konmuştu. Tahmin edilebileceği gibi bu oranlar DİSK'in üye sayısı göz önünde bulundurularak ayarlanmıştı. Bu kanun taslağınca iş-

çilerin istedikleri sendikada örgütlenmesinin önüne geçiliyordu. İşçi sınıfının yanıtı sert oldu.

Yasa taslağı 13 Haziran 1970'de Meclis'te kabul edildi. Bunun hemen ardından DİSK 17 Haziran günü yapılacak bir mitingle protesto etme kararı aldı. Bu karar hemen atölyelere, kahvehanelere, mahallere ve evlere kadar yayıldı. Fakat zaten diken üstünde olan işçi sınıfının artık beklemeye sabrı kalmamıştı. Sü-

recin başından beri olduğu gibi yine kendiliğinden 15 Haziran günü 115 işyerinden yaklaşık 75 bin işçi, makinaları durdurarak eyleme geçti. İzmir ve İstanbul'da işçiler çeşitli kollardan yürüyüşe geçti ve hayatı durdurdu. 16 Haziran'da bu sayı 168 işyeri ve yaklaşık 150 bin işçiye ulaştı. İstanbul ve İzmir'in dört bir yanında işçi kortejleri ilerliyordu. İstanbul'da; Levent, Topkapı ve Kartal'da işçiler ve polis arasında çatışmalar çıkıyor, polis ve asker barikatları zorlanıyor, tanınmış kapitalist firmalar tahrip ediliyordu. Özellikle Kadıköy'deki çatışmalar çok şiddetliydi. Polisin ateş açması sonucu 3 işçi hayatını kaybetti ve 200 işçi yaralandı. Levent ve Eminönü yönlerinden gelen işçi kollannın

birleşmesini engellemek için Galata Köprüsü açıldı. Vapur seferleri durduruldu.

16 Haziran akşamına doğru ordu sıkı yönetim ilan etti. DİSK yöneticilerinin de telkinleri doğrultusunda işçiler evlerine çekildiler. Ama eylemler bitmemişti. Grev ve iş yavaşlatma eylemleri devam etti. İşçiler yasa geri çekilene kadar eylemlere devam etmekte kararlıydılar. Nitekim yeni sendika yasasının yürürlüğe girebilmesi için 12 Eylül'ün gelmesi gerekecekti. Fakat 16 Haziran'daki sıkı yönetimle birlikte tutuklama ve soruşturma fırtınası esti. Binlerce işçi işten atıldı. Sıkı yönetim tam 3 ay 'terör estirerek sürdü'.

15-16 Haziran Büyük İşçi Direnişi Türkiye işçi sınıfının ilk büyük kalkışmasıdır, bir destandır. Bu direniş pratikte her ne kadar büyük kazançlar sağlamasa da öğrettikleri açısından tarihsel bir zaferdir.

Her şeyin başında bu direniş orduya ileri-devrimci yaftası yapıştıran küçük burjuva, cuntacı fikirleri yerle bir etmiştir. Çünkü direniş ezen bizzat ordu tanklarıdır. İşçi sınıfının gücüne güvenmeyi öğretmiştir. Öğrettiği ikinci bir noktaysa işçi sınıfının kendiliğinden gelişen hareketi doğru ve devrimci bir önderlikten yoksunsa, tanklarla ya da işçi dostu gözlükten sermayeci sarı sendikacılar tarafından ezileceğiydi.

İşçiler sendikalarına sahip çıkmışlar ve büyük bedelleri göze alarak sendikaları için savaşmışlardır. Bu da göstermektedir ki kitleler güvendikleri ve kendilerinin hissettikleri değerleri korumak ve bu değerlerin arkasında yürümek için bedeli can da olsa yürümeye hazırdır.

Barişi, emeği, mücadeleyi anlatan birçok konserin aranan devrimci bir müzisyeniydi. Emekten yana kurumların, partilerin, sendikaların, savaş karşıtlarının listesinde onları yalnız bırakmayan, hatta yüreklendiren ilk sanatçılardan idi.

Kemençenin Sol sesini özleyeceğiz

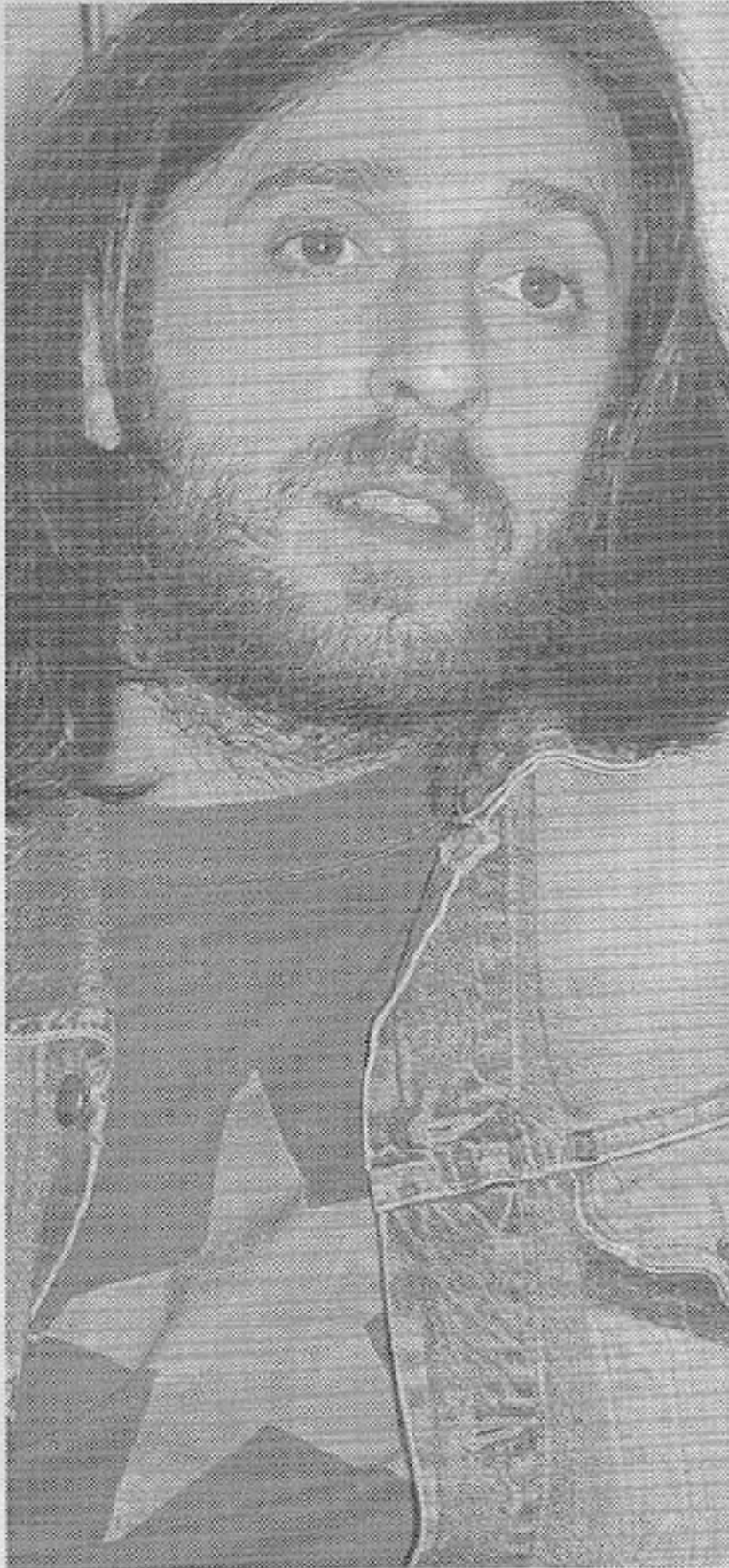

"Karadeniz, dev bir dalgadır, özgür bir sudur. Bir olguya bir kişiye bağımlı değildir. Bu nedenle 'Hey Gidi Karadeniz Geceleri' devam etmelidir." demiş son açıklamasında Kazım Koyuncu. Barişi, emeği, mücadeleyi anlatan birçok konserin aranan devrimci bir müzisyeniydi. Emekten yana kurumların, partilerin, sendikaların, savaş karşıtlarının listesinde onları yalnız bırakmayan, hatta yüreklendiren ilk sanatçılardan idi. Derin insani duyarlılığını gerek müziğinde gerekse yaşamın diğer alanlarında sürekli diri tutan sanatçı, örnek muhalif bir sanatçı kimliğini içselleştirmişti.

Kararlı bir barış ve çevre aktivisti olan Koyuncu, özellikle Karadeniz'deki çevre felaketleri-

ne karşı tutumuyla dikkat çekiyordu. Ancak, ironik bir biçimde yine bir Karadeniz çevre felaketinin uzun vadeli sonucu olarak nitelendirilebilecek "Çernobil" vakasının kurbanı oldu. Hastalığını öğrendikten sonra basına konuşan Koyuncu, şu sözleri ifade etmişti: "Duyarlı bir sanatçı olarak dertleri hissediyordum. Kansere de oldum artık. Ben kanserden çok korkan bir insandım. Kanserim ve korkuyorum. Sadece beni sevenleri ve özgürlüğümü düşünüyorum. Ölüm küçük bir şey, ama hastalık sizin özgürlüğünüzü sınırlıyor."

Kendi deyimiyle "Karadeniz'in eşsiz güzellikte bir doğa parçası olan Hopa'da" çocukluğunu geçiren Koyuncu, küçük

yaşlardan itibaren müzikle yakın ilişki içinde olmuştur. 1989 yılında Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde eğitimini sürdürmek için İstanbul'a gelen Koyuncu, müzik çalışmalarını bu yıldan itibaren yoğunlaştırdı. Üniversite yıllarında devrimci öğrenci hareketi içinde ve Grup Dinmeyen adlı muhalif müzik grubunun kurucuları arasında yer aldı. 90'lı yıllarda Laz kimliği ve Laz müziği konularına yoğunlaşan Koyuncu arkadaşı Mehmet Ali Beşli ile birlikte Türkiye'nin ilk Lazca Rock müzik yapan "Zugaşi Berepe" adlı müzik topluluğunu kurdu. Aynı dönemde Laz kültürünün ve tarihinin bilinir kılınmasını hedefleyen "Ogni" adlı derginin yayımlanmasına da katkı sundu. 'Salkım Söğüt' isimli projelerin ikincisinde 3 şarkıyla yer aldı. Ardından da kendi albümlerine imza attı; 1995'te Va Mişkunan (Bilmiyoruz), 1998'de İgzas (Gidiyor), Viva ve son albümü Hayde

Otantik Laz müziğinin modern müzik formlarıyla sentezini gerçekleştirmeye çalışan Koyuncu, üretken çalışmalarıyla birçok otantik ezginin günümüze taşınmasını sağlıyordu. "Viva" adlı albümüyle çok geniş dinleyici kesimlerine ulaşan Koyuncu, müziğe ve hayata bakışını albümünün iç kapağında şu sözlerle dile getiriyordu: "İnsan hayatının hiçe sayıldığı, kendinden olmayanın değersiz görüldüğü, barışın ve kardeşliğin önemsiz sözcükler, insanın en değersiz şey olduğu ülkede yok olan sen, yok olan ben, yok olan sevgi, yok olan zaman, yok olan insan, yok olan YAŞAM!"

Aydın HANBAYAT

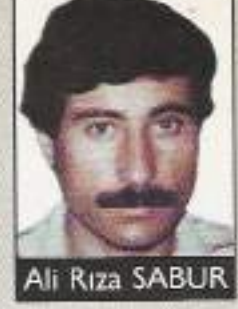
Okan ÜNSAL

Alaattin ATAŞ

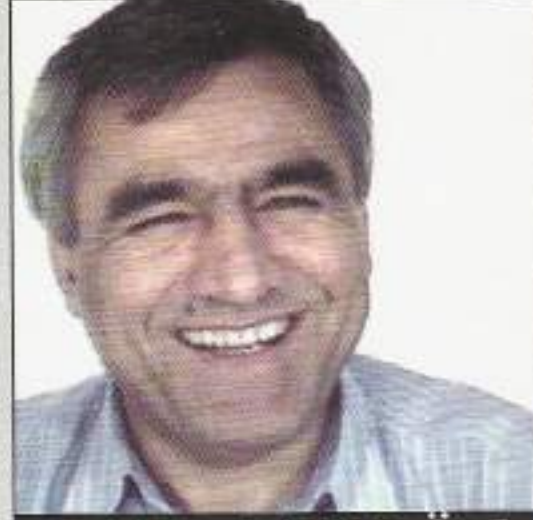
Cemal ÇAKMAK

Ali Rıza SABUR

Taylan YILDIZ

Cafer CANGÖZ

Ökkeş KARAĞLU

Berna ÜNSAL

Dursun TURGUT

17 İnsan, 17 Can, 17 Kardelen

Dersim-Ovacık Mercan Vadisi'nde katledilen; Türkiye devrimci hareketinin önder kadro ve savaşçıları ölümsüzdür! Yaşamları ve anıları kavga andımızdır!

Demokratik Haklar Platformu

Demokratik Gençlik Hareketi
Demokratik Kadın Hareketi
Yüz Çiçek Açsın Kültür Merkezi
Demokratik Haklar ve Kültür Derneği
Devrimci Demokrasi gazetesi

İbrahim AKDENİZ

Binali GÜLER

Kenan ÇAKICI

Ersin KANTAR

Çağdaş CAN

Gülnaz YILDIZ

Ahmet PERKTAŞ

ÇİZ-DÜŞÜN?

Aşkın Ayrançioğlu

